

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Edukologijos katedra

Miglė Eigminaitė

Edukologijos studijų programa

Magistro darbas

**Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo plėtojant tarpkultūrinį ugdymą
Lietuvoje**

Darbo vadovas: doc. Lilija Duoblienė

Vilnius 2009

Baigiamąjį darbą

.....,
patvirtintą Filosofijos fakulteto dekanų įsakymu Nr., parengiau savarankiškai, galutinai
suredagavau ir įteikiau vadovui.

.....
(Data)

.....
(Absolvento parašas)

Baigiamasis darbas atitinka (neatitinka) BA (MA)
darbams keliamus reikalavimus ir gali būti ginamas

.....
(Data)

.....
(Vadovo parašas)

Baigiamąjį darbą su vadovo tarpininkavimu katedra gavo

.....
(Data)

.....
(Katedros reikalų tvarkytojos parašas)

TURINYS

SANTRAUKA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	4
ĮVADAS	6
1. TARPKULTŪRINIS UGDYMAS: AKTUALUMAS IR REGLAMENTAVIMAS	9
1.1. Tarpkultūrinio ugdymo samprata	9
1.2. Tarpkultūrinio ugdymo aktualumas.....	13
1.3. Tarpkultūrinio ugdymo funkcijos	16
1.4. Tarpkultūrinio ugdymo formos ir priemonės	19
1.5. Dokumentai, reglamentuojantys tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje ir pasaulyje	22
2. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLA TARPKULTŪRINIO UGDYMO LINK ..	30
2.1. Nevyriausybinių organizacijų paskirtis	30
2.2. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų, vykdančių švietimo projektus, profiliai: tinklapių analizė:.....	34
2.2.1. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų misija, tikslai, funkcijos ir jų ryšys su tarpkultūriniu ugdymu	34
2.2.2. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų tarpkultūrinio ugdymo projektai	39
3. LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VYKDOMAS TARPKULTŪRINIS UGDYMAS: EMPIRINIS TYRIMAS	45
3.1. Tyrimo instrumentarijus	45
3.2. Tarpkultūrinio ugdymo poreikis ir aktualumas	46
3.3. Tarpkultūrinio ugdymo projektų rezultatai.....	50
3.3. Tarpkultūrinio ugdymo projektų problemos.....	53
3.4. Tarpkultūrinio ugdymo perspektyvos.....	62
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	66
LITERATŪRA	68
PRIEDAI	74

SANTRAUKA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Eigminaitė M. Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo plėtojant tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje / Edukologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. L. Duoblienė. – Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, 2009. – 96 p.

SANTRAUKA

Edukologijos magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes gyvename globalizacijos amžiuje, kada suaktyvėjo žmonių migracija, jų maišymasis ir išskyla būtinybė šviesti visuomenę, mokyti gyventi draugiškai daugiakultūrinėje visuomenėje. Šio darbo objektas – nevyriausybinių organizacijų vaidmuo plėtojant tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje, darant įtaką visuomenės tobulėjimui bei užtikrinant ugdymo turinio kaitą švietimo sistemoje. Tikslas - išanalizuoti nevyriausybinių organizacijų įtaką tarpkultūriniam ugdymui vykdant neformalųjį tarpkultūrinį ugdymą. Numatytam tikslui pasiekti iškelti tokie uždaviniai: išanalizuoti tarpkultūrinio ugdymo sampratą; atlikti esamos situacijos analizę; atlikti nevyriausybinių organizacijų projektų turinio analizę; atlikti nevyriausybinių organizacijų atstovų apklausą apie juos dominančias ir plėtojamas temas, esančias sąsajoje su tarpkultūrinio ugdymu bei jų mastą. Buvo iškelta hipotezė, kad plečiant tarpkultūrinį ugdymą Lietuvos formaliojo ugdymo sistemose, didžiausią įtaką daro nevyriausybines organizacijos. Darbe buvo taikoma tokia tyrimo metodika: mokslinės literatūros studijos ir sisteminė analizė; pirminių duomenų šaltinių analizė ir gausios informacijos nagrinėjimais klausimais sistemimas; apklausos (interviu) metodas; apklausos metu surinktų duomenų analizavimas ir interpretavimas.

Svarbiausios darbo išvados: dažnai tarpkultūrinis ugdymas suprantamas kaip pagarba ir tolerancija religijų įvairovei, kaip mainai tarp kultūrų ar kaip dialogas tarp vietos gyventojų ir imigrantų; vienas iš pagrindinių nevyriausybinių organizacijų (toliau NVO) plėtojamo tarpkultūrinio ugdymo trūkumų yra pasyvus vyriausybines sektorius ir konservatyvus visuomenės požiūris į tarpkultūriškumą. Svarbiausi pasiūlymai: tiksliai apibrėžti, kas yra tarpkultūrinis ugdymas; aiškiai įstatymiškai reglamentuoti tarpkultūrinį ugdymą; tarpkultūrinį ugdymą integruoti į formalųjį ugdymą.

SUMMARY

Eigminaitė M. Non-governmental Organizations in the Development of Intercultural Education in Lithuania / Master's final work. Head Assoc. No. Duoblienė. - Vilnius University, Faculty of Philosophy, 2009. - 96 p.

The subject of this master thesis is relevant because we live in an age of globalization when human migration and interrelations are becoming more active and therefore raises the necessity to educate the society and to teach it to live friendly in multicultural communities. The object of this work is the role of non – governmental organizations in developing intercultural education in Lithuania whilst influencing the advancement of the society and ensuring the alterations in the content of education system. The main aim is to analyze the influence of non – governmental organizations on intercultural education in implementation of non formal intercultural education. In order to achieve the aim set several tasks have been raised: to analyze the conception of intercultural education; to perform the analysis of present situation in this field; to perform the analysis of non – governmental organizations' projects; to conduct a survey of non – governmental organizations' representatives on the field of their interests and topics developed in relation with intercultural education and their scale. A hypothesis has been raised that in the development of intercultural education in Lithuanian formal education systems non – governmental organizations make the most important influence. These methods of research have been applied in this work: studies of the scientific literature and it's systematic analysis, analysis of primary data sources and systemization of vast information on relevant questions; survey method, analysis and interpretation of the gathered data.

Main conclusions of the work: often intercultural education is perceived as respect and tolerance for variety of religions, as exchange between cultures and as a dialogue between local inhabitants and immigrants; two disadvantages of the non – governmental organizations' developed intercultural education are passive governmental sector and conservative societies' attitude towards interculturalism. Main suggestions: to precisely define the concept of intercultural education, transparently and clearly legally regulate this area, to integrate intercultural education into the system of formal education.

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Jau beveik penki metai, kai Lietuva yra Europos sąjungos nare. Per tuos metus imigracijos situacija Lietuvoje žymiai pakito. Naujų technologijų amžiuje yra normalu, kad viskas sparčiai keičiasi, kad keičiasi žmonių norai ir poreikiai. Žmonės nori save realizuoti, atrasti naujų perspektyvų, naujų gyvenimo sąlygų, todėl emigruoja į kitas šalis. Vien per 2007 metus, Statistikos departamento duomenimis, į Lietuvą atvyko 8609 imigrantai (Gyventojų migracija. Požymiai: administracinė teritorija, migracijos kryptis, 2009). Europos žmonės vienija ne tik euras, geografinė padėtis, bet ir bendra kultūra. Noras sukurti visų narių gyventojams vienodas ekonomines bei socialines sąlygas. Bet nereikia pamiršti, kad į Lietuvą atvyksta žmonių iš viso pasaulio. Tai dar labiau apsunkina Lietuvos demografinę sudėtį. Būdami demokratiška šalimi, įsipareigojame užtikrinti tautinių mažumų, skirtingų religijų, rasų ar lyčių teises ir vengti diskriminacijos. Situacija pagerėtų plėtojant tarpkultūrinį ugdymą. Švietimas gali sumažinti imigrantų atskirtį nuo vietos gyventojų. Tačiau iškyla problema, nes formaliajam ugdymui yra būdinga specifika, dėl kurios sėkminga imigrantų integracija apsunkinama. Vienas ryškiausių integracijos barjerų – kalba. Be to, Lietuvos švietimo įstatyminė bazė nenumato aiškių tarpkultūrinio ugdymo plėtojimo gairių. Tad labiausiai šioje srityje pažengusios į priekį nevyriausybines organizacijos.

Tarpkultūrinis ugdymas kaip globalus reiškinys nėra sena problema, todėl ištirtumas yra menkas. Nors tyrimų apie multikultūriškumą ir tarpkultūriškumą tarptautiniu mastu yra atlikta nemažai, bet jų sąsajos su ugdymu tirtos tik atskirais aspektais, nesistemiškai. Daugiausia apie kultūrinį ugdymą kitose valstybėse yra rašę T. McLaughlin (1997), M. Milot (2004), R. Jackson (2004), N. Arthur (2001). Jie daugiausia dėmesio skyrė religiniams aspektams. Ypač opi problema tarpkultūrinio ugdymo klausimu yra Lietuvoje. Turime nedaug tyrinėtojų. Tarpkultūrinio ugdymo problemas tyrė L. Jovaiša (1997), B. Bitinas (2004), L. Duoblienė (2006). L. Jovaiša (1997), B. Bitinas (2004) tyrė daugiau kultūriškumo aspektus, o L. Duoblienė (2006) tarpkultūrinį ugdymą tyrinėjo iš filosofinės pusės.

Nėra plačiai nagrinėta ir nevyriausybinių organizacijų įtaka tarpkultūrinio ugdymo plėtotei. Šiame darbe mėginsiu išsiginčyti į problemas, su kuriomis susiduria tarpkultūrinis ugdymas. Bus išryškintos tarpkultūriškumo problemos, tokios kaip tautinis, religinis, lyčių atskirtumas bei ieškota būdų šioms problemoms mažinti, kad kiekvienas žmogus jaustųsi pilnaverčiu ugdymo ir visos sistemos dalyviu.

Tyrimo objektas - nevyriausybinių organizacijų vykdomas tarpkultūrinis ugdymas Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti nevyriausybinių organizacijų vaidmenį plėtojant tarpkultūrinio ugdymo veiklas ir nustatyti jų vaidmenį tarpkultūrinio ugdymo plėtotei.

Iškeltam baigiamojo darbo tikslui pasiekti **keliami uždaviniai**:

1. Išanalizuoti tarpkultūrinio ugdymo sampratą.
2. Atlikti, nevyriausybinių organizacijų daromos įtakos tarpkultūriniam ugdymui Lietuvoje, esamos situacijos analizę.
3. Atlikti nevyriausybinių organizacijų vykdomų projektų turinio analizę.
4. Atlikti nevyriausybinių organizacijų atstovų apklausą apie jų plėtojamas temas, esančias sąsajoje su tarpkultūrinio ugdymu bei nustatyti jų veiklų mastą.

Hipotezė:

- Plėtojant tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje didelį vaidmenį atlieka nevyriausybinių organizacijų, jų veiklos mastas yra didesnis nei vyriausybinių švietimo organizacijų.

Darbe taikomi **tyrimo metodai**:

1. Mokslinės literatūros studijos ir sisteminė analizė.
2. Pirminių duomenų šaltinių ir dokumentų analizė, gausios informacijos nagrinėjama klausimais sisteminimas.
3. Interviu metodas.
4. Apklausos metu surinktų duomenų analizavimas ir interpretavimas.

Tyrimo etapai:

1. Mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų apžvalga.
2. Atliekama nevyriausybinių organizacijų ekspertų apklausa.
3. Gautų duomenų analizė, interpretavimas ir grafinis vaizdavimas.
4. Išvadų formulavimas.

Remiantis pateiktomis tyrimo išvadomis, teikiami ir pagrindžiami siūlymai tarpkultūrinio ugdymo gerinimui.

Darbo metodologija. Rašant šį darbą daugiausia buvo remtasi E. Šiaudvytienės, L. Jovaišos (1997), B. Bitino (2004), L. Duoblienės (2006), T. McLaughlin (1997), M. Milot (2004), R. Jackson (2004), ir kitų lietuvių bei užsienio autorių nuomone bei mintimis apie tarpkultūrinį ugdymą, jo aktualumą, formas, priemones. Taip pat buvo remtasi 2003 – 2012 metų Lietuvos švietimo plėtros strateginėmis nuostatomis, 2008 metų Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis, LR. Švietimo įstatymu, Bendrojo lavinimo mokyklų 2005–2007 m. bendraisiais ugdymo planais, Tarybos Direktyva 77/486/EEC „Dėl migrantų darbuotojų vaikų ugdymo“, Europos Tarybos ir Parlamentinės Asamblėjos „Rekomendacijos dėl migrantų vaikų ugdymo“, bei kitais teisiniais dokumentais. Rašant apie nevyriausybines organizacijas, jų paskirti

buvo remtasi V. Ilgiaus, U. Trumpos, R. Šimašiaus, V. Toleikio, V. Domarko, D. Gineitienės ir kitų autorių mintimis.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys pagrindiniai skyriai – tai Tarpkultūrinis ugdymas: aktualumas ir reglamentavimas, Nevyriausybinių organizacijų veiklos tarpkultūrinio ugdymo link bei Lietuvos nevyriausybinių organizacijų vykdomas tarpkultūrinis ugdymas: empirinis tyrimas. Šiuos skyrius sudaro poskyriai, kurie padeda atskleisti temos turinį. Taip pat, darbą sudaro įvadas, išvados ir pasiūlymai, anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, literatūra bei priedai.

Praktinė darbo reikšmė. Ši tema Lietuvoje nėra plačiai nagrinėta ir darbų šia tema nėra daug. Tad atlikus išsamią literatūros šaltinių analizę bei atlikus empirinį tyrimą, bus galima drąsiau formuluoti išvadas apie esamą situaciją, numatyti ateities gaires plėtojant tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje. Pateikti siūlymai gali paskatinti daugiau dėmesio skirti tarpkultūriniam ugdymui ne tik nevyriausybiniuose organizacijose, bet ir formaliajame švietime. Be to, atlikta kompleksinė literatūros šaltinių ir tyrimo duomenų analizė atskleidė dabartinius tarpkultūrinio ugdymo Lietuvoje plėtojimo trūkumus, tokius kaip: skirtingai suprantamas tarpkultūrinis ugdymas, nepakankama įstatyminė bazė, kultūriškai dogmatiška žmonių savimonė. Atkreipus dėmesį į pateiktus siūlymus, tarpkultūrinis ugdymas Lietuvoje įsitvirtintų ir turėtų aiškesnę kryptį perspektyvą.

1. TARPKULTŪRINIS UGDYMAS: AKTUALUMAS IR REGLAMENTAVIMAS

1.1. Tarpkultūrinio ugdymo samprata

Šiandieniniame pasaulyje, kai vyksta globalizacijos procesas, kai išskyla nauji sociokultūriniai iššūkiai, kai didėja gyventojų migracija išskyla būtinybė koreguoti visų šalių, tame tarpe ir Lietuvos, švietimo politiką. Joje pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas kultūrų dialogui. Globalizacija reikalauja peržiūrėti ir koreguoti požiūrį į Kitą, socialiniu, tautiniu, rasiniu, religiniu, lyčių ir subkultūrų ir kitais požiūriais. Nes žmonės yra kilę iš skirtingų kultūrų, dažnai gyvena vienoje visuomenėje. Iš vienos pusės taip perduodama daugiau informacijos, žmonės mobilėja. Tačiau iš kitos pusės atsiranda neteisingos politinės ir ekonominės sąlygos. To pasekoje atsiranda žmonių skirstymas į „gerus“ ir „blogus“ užsieniečius, pradeda kurtis priemiesčio getai, rasizmas. Tada išskyla klausimas, ar žmonės iš skirtingų kultūrų gali paprasčiausiai gyventi šalia vienas kito daugiakultūrinėse visuomenėse. Autorės nuomone, kiekvienas žmogus, gyvenantis savo ar ne savo šalyje, yra atsakingas už tai, kaip ta bendruomenė atrodo, kaip yra priimamas kitas žmogus, kokios gyvenimo sąlygos jam sukuriamos ir turi stengtis sukurti tokią visuomenę, kurioje visiems būtų gera gyventi. Tokiu būdu atsiranda tarpusavio priklausomybė ir atsakomybė, kuri įtraukia mus visus. Todėl reikia ieškoti naujų būdų kaip gyventi kartu, suprasti kitą ir gerbti jo išskirtinumą.

Šiandieninio pasaulio kontekste išryškėja tarpkultūrinio ugdymo sąvoka, kuri yra ganėtinai nauja, todėl dar nėra pilno ir vieningo jos apibrėžtumo. Labiausiai nesutariama dėl tarpkultūrinio dialogo principo prielaidų ir tikslų. Tačiau tarpkultūrinis ugdymas galėtų būti vienas iš įrankių, siekiant suprasti, koks sudėtingas šiuolaikinis pasaulis, siekiant truputį geriau suprasti save ir kitus. Tai galėtų būti tarsi raktas, atrakinantis duris į naują visuomenę. Tarpkultūrinis mokymas visuomenei padeda priimti šiuolaikinius iššūkius ir juos suvaldyti. Mūsų sugebėjimas mokytis tarpkultūrinių dalykų, dabar reikalingas labiau nei kada nors anksčiau.

Vieni autoriai tarpkultūrinį ugdymą įvardija kaip pagarbą ir toleranciją religijų įvairovei, kiti – kaip mainus tarp kultūrų, dar kiti – kaip dialogą tarp vietos gyventojų ir imigrantų.

Europos Tarybos 2003 m. Opatijos deklaracijoje (kitaip dar vadinama „Deklaracija apie tarpkultūrinį dialogą ir konfliktų prevenciją“) suminėtos priemonės kultūrinės demokratijos sąvokos propagavimui ir gynimui, tokios kaip individualaus ar kolektyvinio, vietinio, regioninio, nacionalinio ar globalaus daugialypio tapatumo vystymas ir naujos kultūrinės išraiškos formos. Joje mėginta atsakyti į klausimą „Ką reiškia tarpkultūrinis dialogas?“. Aiškinama, kad toks dialogas – tai mainai tarp kultūrų, kai keičiamasi tik idėjomis ir žodžiais, bet jokio veiksmo nesiimama. Joje

kultūra suprantama kaip visą apimanti nuo valgymo papročių iki poezijos. Ji apima tikėjimus, meninę kūrybą, architektūrą, muziką, literatūrą, tapybą, kiną, televiziją, internetą, regiono ar miesto kraštovaizdį, papročius. (Elena Šiaudvytienė. Tarpkultūrinis dialogas: visi skirtingi- visi vienodi?)

Kitas Europos Tarybos tarpkultūrinio dialogo apibrėžimas suformuluotas rengiant Baltąją knygą. Joje tarpkultūrinis dialogas – tai atviras ir pagarbus apsikeitimas požiūriais tarp individų ir grupių, priklausančių skirtingoms kultūroms, kuris veda į gilesnį kito globalios percepcijos suvokimą. (Elena Šiaudvytienė. Tarpkultūrinis dialogas: visi skirtingi- visi vienodi?) Visi tarpkultūrinio mokymosi apibūdinimai remiasi į kultūrą. Visiems jiems bendra tai, kad kultūra suvokiama kaip žmogaus darinys. Kultūra apibūdinama kaip pagrindinės žmonių nuostatos, vertybės ir normos. Kultūra yra apie gyvenimą ir veikimą. Tai nuolatinis proto programavimas, kuris prasideda nuo gimimo. Tai nuolat ugdo ir praturtina jaunus žmones, kurie vis daugiau pažįsta savo aplinką. Labai dažnai, žvilgsnis į kultūrą reiškia žvilgsnį į sąveiką tarp kultūrų. Milton J. Bennett teigimu tarpkultūrinio jautrumo ugdymasis reiškia mokymąsi pripažinti ir priimti pagrindinius kultūrų skirtumus suvokiant skirtumus tarp kultūrų. Anot autorės, žmonės mato vieną ir tą patį dalyką labai įvairiai, taip pat, „kultūros skiriasi viena nuo kitos tiek, kiek jos išlaiko diferenciacijos modelius ar pasaulėžiūras“ (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2004).

Yra ir kitokių tarpkultūrinio dialogo sampratos aiškinimų, kurie siejami su tarpreliginio dialogo samprata arba aktyviu pilietiškumo mokymusi. Viena iš tokių tarpkultūrinio ugdymo sąvokos aiškinimo šalininkų yra L. Duoblienė. Ji tarpkultūrinį ugdymą įvardija kaip toleranciją religijų įvairovei ir jų dialogo puoselėjimui (Duoblienė, 2006).

Kai kuriose šalyse tarpkultūrinio ugdymo frazė reiškia dialogą tarp vietos gyventojų ir imigrantų (pavyzdžiui – Vokietijoje), ji taip pat gali būti vartojama kaip metafora, kuri nusako kontaktą tarp šalių, tačiau neparemta karine galia.

Dar viena iš nuomonių yra tokia, kad tarpkultūrinis dialogas - tai komunikacijos procesas tarp žmonių, kurie grindžia savo socializaciją skirtingais vertybių rinkiniais. Pagrindinė tarpkultūrinio dialogo mintis turėtų būti ta, kad žmonės viešojoje erdvėje turi bendrauti tarsi „pamiršę“ kiekvieną savo ir kitų tradiciniais būdais laiduojamą tapatybę, kaip kokybiškai lygūs (Elena Šiaudvytienė. Tarpkultūrinis dialogas: visi skirtingi- visi vienodi?). Kaip pagarbos ir lygybės puoselėjimas tarpkultūrinis ugdymas aiškinamas ir leidinyje Tarpkultūrinis mokymasis “T-kit Nr.4”. Jame tarpkultūrinis mokymasis apibūdinamas kaip asmeninio augimo procesas, kai įsitraukiama į visuomenę. Jis skatina mus reflektuoti, kodėl norime mokytis, ką norime pasiekti? Tarpkultūrinis mokymasis nelaikomas prabangos dalyku, skirtu keletui žmonių, dirbančių tarptautinėje aplinkoje. Tarpkultūrinis mokymasis siejamas su tuo, kaip mes gyvename kartu savo visuomenėse. Tai mokymasis kaip priimti kitus, kurie labai skiriasi nuo mūsų, tai mokymasis apie mus pačius, apie mūsų draugus, kaip mes dirbame kartu, kurdami teisingą bendruomenę. Tai yra apie tai, kaip

bendruomenės gali susijungti tam, kad propaguotų lygybę, solidarumą ir galimybes visiems. Tai apie pagarbos puoselėjimą ir orumo tarp kultūrų skatinimą, ypač būnant mažuma, kitiems esant dauguma (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2004).

“Tarpkultūrinio mokymosi” sąvoka gali būti suprantama ir interpretuojama skirtingais lygiais. Pažodžiui, tarpkultūrinis mokymasis kalba apie skirtingų kultūrų sąveiką, kada įgyjama individualių žinių, išsiugdomos nuostatos. Bet vis dėlto, tarpkultūrinis mokymas(is) aptiriamas platesniame kontekste, įvertinant tai, kad skirtingos kilmės žmonės gali taikiai gyventi kartu. Taigi, šiame kontekste „mokymasis“ suprantamas ne tik kaip individualiame lygmenyje, bet išskiriamas kaip nesibaigiantis procesas, kuris veda į „tarpkultūrinę“ visuomenę.

Anot, Demorgon ir Molz, tarpkultūrinio mokymosi metu žmonės, susidurdami su skirtingais požiūriais, išsąmonina savo kultūrinę orientaciją. Kai žmonėms reikia gyventi su abiem orientacijomis, jie padidina savo galimo elgesio ribas, jie praplečia savo įpročius, kad apimtų abi kultūrinės orientacijas. Tada, priklausomai nuo situacijos, jie turi daugiau pasirinkimo galimybių. Kuo platesnės ribos, tuo iš esmės daugiau galimybių prisiderinti, pritaikyti savo elgesį prie išorinio pasaulio. Tačiau, kuo platesnės ribos, tuo daugiau nesaugumo. Kuo daugiau pasirinkimo galimybių, tuo mažiau pastovių situacijų. Tarpkultūriniais tarpininkais gali būti tie žmonės, kurie išplėtė savo kultūrinių nuostatų ribas į abi puses ir yra atviri bendriems „sąlyčio taškams“ tarp to, kas skirtingoms pusėms suprantama kaip tinkamas elgesys. Demorgon ir Molz tarpkultūrinį mokymąsi supranta kaip savęs pažinimą ir savo veiklos galimybių praplėtimą. Autoriai teigia, kad mokymasis siejamas su patirtimi, ir labai svarbu, kad mokymasis yra iššūkis, nes jis yra susijęs su esminiu žmoniškosios egzistencijos poreikiu – bandymu susiorientuoti (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2004).

Arthur apibūdina tarpkultūrinę orientaciją kaip ugdymo programą ruošti žmones gyventi užsienyje ir atlikti tam tikras užduotis, taip pat paruošti žmones grįžti atgal į gimtąją šalį (Arthur, 2001, p. 41-53). Brislin ir Yoshida tarpkultūrinį ugdymą apibrėžia kitaip - kaip „formalias pastangas paruošti žmones kuo efektyvesniems tarp personaliniams santykiams ir profesinei sėkmei bendraujant su individais iš kitų kultūrų“ (Bhawuk, Brislin, 2000, p. 163).

Kultūra gali būti lyginama su “programine įranga”, kurią žmonės naudoja kasdieniniame gyvenime; apibūdinama kaip pagrindinės žmonių nuostatos, vertybės ir normos. Sąvoka “tarpkultūrinis” (intercultural) kartais keičiama į “skirtingų kultūrų” (cross-cultural), arba “daugiakultūrinis (multi-cultural). Tarpkultūrinis ugdymas reiškia ieškojimą, nepažintas, nesaugias situacijas, kurios natūraliai gali sukelti konfliktą. Pagrindinis tarpkultūrinio ugdymo tikslas yra skatinti ir ugdyti sugebėjimą sąveikauti ir komunikuoti tarp savo grupės narių ir juos supančios aplinkos (Brislin, Yoshida, 1994, p.39).

Kalbėdami apie tarpkultūrinį ugdymą, turėtume atkreipti dėmesį į jaunas žmones, nes jie yra

labiau atviri tarpkultūrinio mokymosi procesams, užmezgant ryšius vieni su kitais ir atrandant bei tiriant įvairovę. Kita vertus, jie, būdami įvairios kilmės nuolat konfrontuoja su prieštariniais dalykais. Tarpkultūrinis mokymasis yra nuolatinis ir lėtas mokymosi procesas, kuriame vyksta asmeninių supratimų lūžiai. Jis apima tiek jausmus, tiek prasmę ir susieja juos su gyvenimu. Tarpkultūrinis mokymasis kalba apie įvairovę ir skirtingumą, apie pliuralizmą, sudėtingumą ir atvirus klausimus, ir pagaliau apie refleksiją ir kaitą. Toks mokymasis kalba apie santykius ir solidarumą, apie kitų asmenų priėmimą. Tarpkultūrinis mokymasis atskleidžia asmeninės tapatybės formavimą ir kaitą, kaip keičiasi prasmės suvokimas, kaip priimti įtampas ir prieštaravimus. Tarpkultūrinio mokymosi turinys yra apie skirtingumus, apie gyvenimo kontekstų įvairovę ir kultūrinį reliatyvizmą. Jis moko demokratijos ir pilietiškumo, moko užsiimti poziciją priespaudos atžvilgiu, atskirties ir jos atžvilgiu analizuoti palaikančius mechanizmus. Tarpkultūrinis mokymasis Europoje reiškia gilų Rytų ir Vakarų santykių apmąstymą, o taip pat, pasirengimą pradėti tikrą dialogą apie mūsų bendrą ir kartu skirtingą istoriją. Skatina mus toliau reflektuoti mūsų visuomenių būklę ir kaip tarpkultūrinis mokymas(is) gali padėti joms, ypač žvelgiant į visuomenę jaunų žmonių akimis. Tarpkultūrinis mokymas(is), skirtas jauniems žmonėms, turi būti pagrįstas jų tikrove. Suplanuotas tarpkultūrinis mokymas(is) turi apžvelgti ir įtraukti prieštaraujančias situacijas. Kai apie jas diskutuojama atvirai, jos tampa potencialiais atspirties taškais nuoširdaus tarpkultūrinio dialogo link. Šiandieninis kontekstas kelia iššūkį jauniems žmonėms, Europai ir tarpkultūriniam mokymuisi. Todėl labai svarbu su tuo dirbti. (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2004)

Apžvelgus įvairias idėjas apie mokymąsi, kultūrą ir tarpkultūrinę patirtį paaiškėja, kad tarpkultūrinis mokymasis yra procesas. Tačiau visų pirma besimokančiajam reikia suprasti save, savo kilmę, savo kultūrą, nes tik tada yra įmanoma suprasti kitą. Reikia stengtis suprasti, kas šiame pasaulyje yra gerai, o kas yra blogai, ir tuos ypatumus analizuoti, kad galėtumėme prisidėti prie viso pasaulio ateities kūrimo. Tarpkultūrinis mokymasis yra tarsi iššūkis, tačiau jis turi galimybę tapti gyvenimo būdu. Kadangi tarpkultūrinis mokymasis yra individualus procesas, labai svarbu mokytis gyventi kartu su kitais įvairovės pasaulyje. Tokiu būdu tarpkultūrinio mokymo(si) pagalba galime kartu kurti taikų gyvenimą.

Tarpkultūrinio dialogo temą aktualia daro ir dvi Europos tarptautinių institucijų paskelbtos iniciatyvos. Pirmą – Europos Tarybos parengta Baltoji knyga apie tarpkultūrinį dialogą, kuri pasirodė 2007 metais. Antra – 2008 metai Europos Sąjungoje buvo paskelbti Tarpkultūrinio dialogo metais.

Europos Sąjungoje XXI amžius akivaizdžiai išsiskiria dėmesiu tarpkultūriniam ugdymui, kurio aktyvumas ypač sustiprėjo 2004 metais, kai šalia strategijos Europos Tarybos ir Europos Komisijos parengta tarptautinė tarpkultūrinio ugdymo medžiaga, kasmet vykdomi tarpkultūrinio

ugdymo tyrimai, organizuojamos konferencijos, seminarai, siekiantys užtikrinti tarptautinio tinklo veiklą.

Šiandien tarpkultūrinis ugdymas suprantamas kaip palankių tarp skirtingų žmonių santykių kūrimą nukreipta ugdymo programa, kuri remiasi kitokiu pripažinimu, pagarba bei pozityviu nusistatymu skirtumų atžvilgiu. Tarpkultūrinis ugdymas gali būti vienas iš įrankių siekiant suprasti, koks sudėtingas šiuolaikinis pasaulis, siekiant geriau suprasti save ir kitus. Tarpkultūrinis ugdymas padeda mums šiuolaikinėje tikrovėje priimti iššūkius, leidžia ne tik asmeniškai susitvarkyti su vykstančiais pokyčiais, bet ir juos suvaldyti. (Bhawuk, Brislin, 2000, p. 163)

„Lietuvoje tarpkultūrinio ugdymo problematika analizuojama labai fragmentiškai, nenuosekliai, nėra tarpkultūrinio ugdymo praktinės veiklos gairių, plano, metodologijos, o juo labiau – metodinės medžiagos mokytojui ar mokyklos vadovui, jo pavaduotojui, skyriaus vadovui. Tarpkultūrinis mokymas turėtų apimti ne tik bendrojo lavinimo mokyklas, bet ir jų aplinką, vietos bendruomenę“ (Švietimo inovacijos, p. 11).

Jaunimo tarpe vis mažiau sklinda tautiškumo, meilės tėvynei idėjos. Jie vis labiau domisi vartotojiško pasaulio vertybėmis, informacinėmis technologijomis. Tai skatina atidžiai analizuoti situaciją, ieškoti būdų kaip sugyventi, rinktis dialogo filosofiją, nes jie atveria naujas galimybes tautinėms tradicijoms, socialinei įvairovei, skirtingų kultūrų ir subkultūrų komunikacijai.

1.2. Tarpkultūrinio ugdymo aktualumas

Žmonija susideda iš įvairių tautų, kurios turi daug panašumų, bet kartu yra ir skirtingos. Kiekviena tauta turi savo papročius, vertybes, kuriomis vadovaujasi, savo gyvenimo taisykles ir tarpusavio bendradarbiavimo nuostatus. Augdamos naujos kartos perima savo tautos tradicijas ir dorovės principus, teisę į laisvę ir pagarbą, suvokiant, kad ir kitos tautos turi savo kultūrą, kuri yra vertinga, kurią reikia pažinti ir domėtis.

Šių dienų šalies realijos: įstojimas į Europos sąjungą (ES), išitraukimas į visuotinės globalizacijos procesus, didelio masto vidinis ir išorinis gyventojų judėjimas, glaudžiai susijęs su tarpkultūriniu procesu, kuris skatina domėtis kitų kultūrų atstovų mentaliteto ir elgesio ypatumais.

Jau ketvirtį metų, kai Lietuva priklauso ES, per šiuos ketverius metus Lietuvos gyventojai (75 %) ir toliau mano, kad įstojimas į ES davė Lietuvai naudos. Pasak viešosios apklausos tyrimo rezultatų (Eurobarometro 2008 m. pavasario duomenys) narystė ES yra naudinga šaliai - 49 % atsakė, kad ES suteikia naujų darbo galimybių, 39% mano, kad ES prisideda prie ekonominio augimo Lietuvoje, o 29% tiki, kad narystė pagerina Lietuvos ir kitų valstybių bendradarbiavimą. (Viešoji nuomonė ir narystė Europos Sąjungoje, 2009) Narystė ES atvėrė kelius nevaržomai

bendradarbiauti su kitomis šalimis, sudarė sąlygas visiems ES gyvenantiems asmenims tobulinti savo gebėjimą gyventi atviresnėje ir sudėtingesnėje kultūrinėje aplinkoje. Be to ES tarptautinių kultūros srities sutarčių organizavimas, UNESCO ir Jungtinių Tautų teisės aktų ratifikavimas ir įgyvendinimas padeda ne tik tarptautiniam kultūriniam bendradarbiavimui, bet ir suteikia Lietuvai galimybę įtvirtinti savo kultūrą tarp pasaulio kultūrų.

Taip pat ir visuotinis globalizacijos procesas, kuris skatina ne tik kapitalo, bet ir darbo jėgos migraciją. Žmogui atsiranda naujos galimybės įsilieti į kitų šalių darbo rinką ir realizuoti save. Atsiranda galimybės jaunimui išvykti mokytis, studijuoti į kitas šalis. Kaip matyti iš Statistikos departamento atlikto tyrimo (1 lentelė), kiekvienais metais vis didėja atvykstančiųjų ir išvykstančiųjų iš Lietuvos skaičius. Išvykus dirbti ar mokytis į užsienį neišvengiamai susiduriama su nauja aplinka, skirtingomis kultūromis, patiriama tai, kas vadinama kultūriniu šoku. Kultūrinis šokas, pasak V. Pruskaus (2004), nėra psichologinis sutrikimas, bet socialinio žinojimo, įgūdžių, reikiamų naujoje aplinkoje, trūkumas. Kad būtų išvengta kultūrinio šoko ar bent iš dalies jis sumažintas turi būti organizuojami kursai, seminarai ar pan., kurių metu būtų mėginama perprasti, suvokti kitų kultūrų gyvenimo būdą ir taisykles, perimti jų vertybes ir adaptuoti savašias.

1 lentelė. Tarptautinė migracija

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
00 Lietuvos Respublika							
Emigrantai	7 086	11 032	15 165	15 571	12 602	13 853	17 015
Imigrantai	5 110	4 728	5 553	6 789	7 745	8 609	9 297

Šaltinis: Statistikos departamentas. Prieiga per internetą <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020102&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSId=6282&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

Lietuva kaip ir daugelis kitų Europos šalių yra daugiatautė valstybė. Pagrindines mažumų grupes sudaro lenkai ir rusai (2 lentelė). Dauguma kitataučių atvykusių į Lietuvą gyvena Pietryčių Lietuvoje, sostinėje Vilniuje, uostamiestyje Klaipėdoje ir Visagine. Siekiant palengvinti atvykėlių bei išėivių iš Lietuvos būti yra įkurtas Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas.

2 lentelė. Tautinė Lietuvos gyventojų sudėtis, užfiksuota surašymų, palyginti su visų gyventojų skaičiumi (proc.)

Tautybė	Surašymų metai				
	1959	1970	1979	1989	2001
Lietuviai	79,3	80,01	80,0	79,6	83,5
Lenkai	8,5	7,7	7,3	7,0	6,7
Rusai	8,5	8,6	8,9	9,4	6,3
Baltarusiai	1,1	1,5	1,7	1,7	1,2
Ukrainiečiai	0,7	0,7	1,0	1,2	0,7
Žydai	0,9	0,8	0,4	0,3	0,1
Kitos	1,0	0,5	0,7	0,8	1,5

Šaltinis: 2001M. surašymas: Lietuvos tautinė sudėtis vienalytiškiausia
[\[http://verslas.banga.lt/lt/zb.download/3dd0d9be2c140/Tautine_sudetis.pdf\]](http://verslas.banga.lt/lt/zb.download/3dd0d9be2c140/Tautine_sudetis.pdf)

Maišantis skirtingų kultūrų atstovams, neišvengiamai visose šalyse didėja kalbinė ir kultūrinė įvairovė, kuri skatina sutelkti dėmesį į tarpkultūrinės komunikacijos švietime problematiką. Todėl reikia mokymo programų tautinių bendrijų NVO, dėstytojų ir savivaldybių tarnautojų mokymams, kad būtų skatinamas pilietinis dialogas tarp šių veikėjų. Taigi tarpkultūrinis ugdymas tampa aktualia kryptimi edukologinės ir kultūrologinės studijų dalies. Kaip ir kiekvienas ugdymas taip ir tarpkultūrinis, remiasi edukologine patirtimi, kuri turi sukaupusi daug metodų ir būdų kaip išugdyti kompetentingą asmenybę. Tačiau vien metodų nepakaks, būtinas ir žmonių suinteresuotumas tobulėti, noras pažinti ir domėtis. Tarpkultūrinis ugdymas, jo bendroji koncepcija turėtų dominti visus ir apimti tiek gyventojus, tiek visas sritis, už kurias atsako vietos savivaldos politikai. Kaip teigia vokiečių profesorius Krummacheris, kiekvieno didesnio miesto vystymo planui reikia koncepcijos apie bendruomenės migracinę politiką ir kultūrinį švietimą. (Kultūrinė kompetencija ir valdžios institucijos, 2009)

Tarpkultūrinis ugdymas yra aktualus šių dienų reiškinys vykstantis visame pasaulyje. Tai pilnas iššūkių procesas, kuriame išsiaknija idėjos apie tai, kas yra gerai ir kas blogai, planuojant pasaulio ir savo gyvenimą. Kaip pastebėjo Milton J. Bennett, tarpkultūrinis mokymasis yra iššūkis

tapatybei, tačiau jis gali tapti gyvenimo būdu, kuris tuo pat metu praturtina mūsų tapatybę (Tarpkultūrinis mokymas T-kit, 2004). Išmokus suprasti kitų kultūrų vertybes ir elgesio būdus, jų svarbą yra įmanoma išplėsti savo kultūrinio pažinimo akiratį. Tarpkultūrinis ugdymas reiškia ieškojimą. Pagrindinis tarpkultūrinio ugdymo tikslas yra skatinti ir ugdyti sugebėjimą sąveikauti ir komunikuoti tarp savo grupės narių ir juos supančios aplinkos. V. Pruskaus teigimu: „Tikėtina, kad veiksmingos žinios apie kitų kultūrų pagrindinius bruožus sumažins nemalonius netikėtumus, iš anksto suteiks įžvalgą ir padės sėkmingiau bendrauti su tų tautų atstovais, su kuriais anksčiau turėjome sunkumų arba dar nebuvo susitikę“ (Prunskus, 2004). Taigi, siekiant tapti kosmopolitine valstybe, labai aktualus tampa dialogas tarp visuomenės daugumos ir etninių mažumų, kuris įmanomas tarpkultūrinio ugdymo metu.

1.3. Tarpkultūrinio ugdymo funkcijos

„Globalizacijos sąlygomis, žlugus kolonializmui, stiprėjant demokratijai, tautoms, valstybėms jungiantis į bendrijas, sąjungas, didėjant Europos Sąjungai, JAV ir Rytų verslo įtakoms, vyksta tautų migracija. Tautos tampa vis labiau heterogeniškos, joms būdinga įvairovė. Tautų integraciją lemia daugelis ekonominių, politinių, kultūrinių veiksnių, o ypač švietimo politika. Tautų santykių nustatymas ir dialogas dažniausiai pasiekia ir gilumines tautų šaknis, ištakas, kurios yra religinės. Kai kurie kultūros teoretikai mano, kad be religijos neįmanomas kultūros išsaugojimas ir perdavimas... Svarstoma, kaip išsaugoti tautinį ir religinį tapatumą. Todėl tenka kalbėti apie tai, kaip šiandien mokyti sugyventi su žmonėmis, puoselėjančiais kitokias tradicijas“ (Duoblienė, 2006, p. 121).

1970 metais Amerikoje ir Europoje padidėjus migracijai, kilo multikultūrinio ugdymo banga, kuri išryškino daug problemų. Todėl buvo pradėtos švietimo reformos, kurios skatino užtikrinti lygias teises visiems žmonėms, kad ir kokios jie būtų rasės, tautybės, lyties, kad ir kokią religiją išpažintų, kad ir kuriai socialinei grupei priklausytų. Pirmiausia buvo parengta religijų atskleidimo metodologija, tačiau toks ugdymas kaip multikultūrinis buvo sukritikuotas antirasistų. Pasak jų, kai pabrėžtinai kalbama apie kultūrinę ir religinę įvairovę, skatinamas tautų priešiškus. Buvo pradėta kalbėti apie tarpkultūralizmą. Tarpkultūrinio ugdymo terminas liudija, kad siekiama dialogo neišskiriant vienos kurios nors prioritinės religijos. Dialogas turėtų padėti ugdyti atvirumą, toleranciją įvairovei. (Duoblienė, 2006, p. 121-122) Tarpkultūrinis ugdymas buvo labai palankiai įvertintas, tačiau jis buvo suprantamas kaip susikalbėjimas tarp skirtingų religijų, nuošalyje paliekant kitus skirtumus tarp žmonių.

Tarpkultūrinis ugdymas šiuolaikiniame pasaulyje yra būtinybė ir neišvengiamybė, nes didėjant migracijai ir žmonių asimiliacijai yra būtina keisti nusistovėjusias tradicijas ir skeptišką požiūrį į kitos kultūros, kitokių pažiūrų, išpažįstantį kitokią religiją, kitaip atrodantį žmogų. Skeptiškas ir netolerantiškas požiūris iššaukia konfliktus, terorizmo aktus, rasinę, religinę diskriminaciją, karus.

Tarpkultūrinis ugdymas visų pirma atlieka švietėjišką funkciją. Pasak, T. McLaughlin švietimas turi būti skirtas visiems, jis teigia, kad tarpkultūrinis ugdymas turi užtikrinti visų vaikų visuomeninį ugdymą, jie turi būti mokomi pripažinti ir vertinti gyvenimo būdų, kultūrų, religijų bei lingvistinių pagrindų įvairovę, turi būti mokomi to, kas sudaro supančią visuomenę ir aplinkinį pasaulį (1997, p. 54).

Tarpkultūrinio ugdymo pagrindine paskirtimi tampa išugdyti jaunų žmonių tarpkultūrinės kompetencijas, kurios yra ne kas kita, o „nusiteikimas, žinojimas kaip bei gebėjimas pozityviai sąveikauti bei komunikuoti su kitokiais“ (Salganik, 2001, p.24).

M. Milot teigimu tarpkultūrinis ugdymas turėtų būti grindžiamas tokiais principais, kurie ne tik mokintų vertinti kitą žmogų, bet ugdytų gebėjimą įvertinti save globaliame kontekste. Ji išskiria tokius principus kaip:

- pažinti ir atpažinti kitus žmones, išlaikyti su jais pagarbius santykius, kad ir kokią religiją jie išpažintų;
- būti kritiškam savo paties atžvilgiu;
- ugdyti pilietiškumą ir numatyti, kaip vertinti tam tikrus tikėjimus, tik sąlygiškai ir švelniai interpretuoti juos. (Milot, 2004)

R. Jackson manymu, tarpkultūrinio ugdymo studijos – tai įvairių analizė, į kurią įeina „tradiciniai“ aspektai, suprantami kaip akivaizdūs religijų skirtingumai, ir „šiuolaikiniai“ elementai, tokie kaip kintantys ir konkuruojantys racionalumai ir epistemologijos, ir taip pat, asmenų bendravimas naudojant naująsias technologijas. (Jackson, 2004)

Nagrinėjant tarpkultūrinio ugdymo dialogo koncepcijas galima išskirti tokius ugdymo aspektus:

- išugdyti individo kultūrinės kompetencijas;
- ugdyti kultūrų dialogą, kaip organizacijų kultūrinį atvirumą;
- plėtoti pilietinį dialogą, skiriant pagrindinį dėmesį visuomeniniam – politiniam integracijos ir pilietinio dalyvavimo klausimui. (Kultūrinė kompetencija ir valdžios institucijos, 2009)

Tačiau norint, kad tarpkultūrinis ugdymas atliktų šias funkcijas reikia įvertinti susidariusius stereotipus. „Norint įvertinti stereotipus, būdingus rasistinei kalbai, tarpkultūrinis ugdymas privalo garantuoti, kad apibendrintos kultūrinės ir religinės kategorijos nebūtų suprantamos kaip nekintamos „visumos“. Būtina atskleisti kultūrinės sąveikos sudėtingumą ir įvairovę“ (Duoblienė,

2006, p. 129). Tada, kai bus įvertintas kultūrinės sąveikos sudėtingumas ir susidarę stereotipai, bus galima kalbėti apie tarpkultūrinį ugdymą, kuris yra nešališkas ir pripažįsta vieną rasę – žmonių rasę.

Tačiau dėl to komunikacija tarp skirtingų kultūrų gali pasirodyti esanti paradoksali, nes ji reikalauja pripažinti kitą, ir kaip panašų, ir kaip skirtingą. Tada tarpkultūrinis ugdymas, pagal Ouellet, gali būti skirtas skatinti ir ugdyti:

- geresnį kultūrų supratimą moderniose visuomenėse;
 - didesnę gebėjimą bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis;
 - lankstesnį požiūrį į kultūrų įvairovę visuomenėje;
 - didesnę dalyvavimą socialinėje sąveikoje ir bendro žmonių paveldo pripažinimą.
- (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2000)

Tada pagrindinis tarpkultūrinio ugdymo tikslas tampa skatinti ir ugdyti moksleivių, ir juos supančios aplinkos sąveikavimą, ir komunikaciją. Kad šis tikslas būtų pasiektas, pasak Guerra, turėtų būti užtikrinta, kad:

- visiems moksleiviams pliuralizmas būtų kaip švietimo komponentas;
 - mažumos nebūtų verčiamos užmiršti savo kultūros;
 - visos kultūros turi būti vertinamos vienodai reikšmingomis;
 - tiek mažumų, tiek daugumos vaikams paramos modeliai turi užtikrinti panašius pasiekimus.
- (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2000)

Taip pat, „<...> tarpkultūrinis ugdymas turi užtikrinti visų individų ugdymą visuomenės iš dalies sutampančių vertybių dvasia, pripažindami ir vertindami gyvenimo būdų, kultūrų, religijų bei lingvistinių pagrindų įvairovę, kas sudaro šią visuomenę ir aplinkinį pasaulį. Tarpkultūrinis ugdymas privalo atspindėti konkrečios visuomenės bei šiuolaikinio pasaulio įvairovę, tuo tarpu mokymo turinys ir jo įgyvendinimo programa turi atskleisti pliuralistines perspektyvas, darančias įtaką turinio ir mokymo medžiagos parinkimui“ (Programos pagrindimas, 1986).

Tarpkultūrinis ugdymas – tai tarsi ieškojimas ir susidūrimas su nepažįstamomis situacijomis, kuriose jaučiamės nesaugūs. Tada atsiranda nepasitikėjimas, agresyvumas, ko pasekoje kyla konfliktas. Tad reikia pasižiūrėti į tarpkultūriškumą kaip į sąveiką tarp skirtingų kultūrų, reikia suprasti, kad pasaulyje egzistuoja daugybė kultūrų viena šalia kitos, todėl sąveikaujant reikia išmokti gyventi kartu. Kultūrą sudaro pagrindinės žmonių nuostatos, vertybės, normos, kurios naudojamos kasdieniniame gyvenime, tad nereikia smerkti, o atvirkščiai - pažinti, išsigilinti į kultūrą, kuri mums nepažįstama, kad būtų išvengta nesusipratimų. Tarpkultūrinis ugdymas suteikia galimybę „prisiliesti“ prie skirtingų kultūrų ir suprati jų skirtumus. Jis skatina ir ugdo gebėjimą sąveikauti ir komunikuoti tarp savo grupės narių ir juos supančios aplinkos.

Tarpkultūrinis ugdymas apima žinias, gebėjimus, nuostatas, kurios padeda išugdyti tolerantišką, komunikabilų, išprūsusį šiuolaikinės visuomenės žmogų.

Pagrindiniai tarpkultūrinio ugdymo principai yra tarpkultūrinių situacijų interpretacija, paremta pagarbos ir tolerancijos vertybėmis; empatija santykiuose su kitokiais; tolerancija nuomonei ir skirtingų požiūrių skatinimas, bei atvirumas asmeniniam supratimui ir sąžiningumas turimoms žinioms. Tarpkultūrinis ugdymas padeda ugdytiniams įgyti tam tikrų žinių, gebėjimų, reikalingų ne tik aktyviam pilietiniam dalyvavimui, bet ir individualizacijos procesui, tampant laisvu nuo išankstinių ir primestų stereotipų, atspindinčių tam tikrą vietą visuomenėje.

Mokyklos turi priešintis instituciniam bei kultūriniam rasizmui ir pripažinti visus mokyklos bendruomenės narius esant vienodai vertingais. Jos turi ugdyti ir puoselėti pakantumą kitokiems, abipusę pagarbą ir skatinti protingas diskusijas, kurios padėtų pakeisti nusistovėjusius stereotipus ir įveikti prietarus.

1.4. Tarpkultūrinio ugdymo formos ir priemonės

Mokykla yra antroji institucija po šeimos, kuri padeda pagrindinius pamatus vaiko socializacijos procese, supažindina su kultūra. Anot Jovaišos L.(1997), auklėjimas yra pagalba ir vadovavimas žmogui santykių su aplinka metu, su jo paties veikla ir su savimi, ugdymas. Todėl galima teigti, kad auklėjimas nėra kažkas skirtinga nuo žmogaus ugdymo, apskritai – jis integruojamas į visą ugdymo vyksmą. (Jovaiša, 1997) Auklėjimas yra sisteminga ir efektinga ugdomoji veikla, kuria yra bandoma perteikti vertybes ir sudaryti sąlygas vystytis brandžiai asmenybei.

Prasidėjus kultūrų maišymuisi Lietuvoje susiduriama su būtinybe sudaryti sąlygas atvykėlių ugdymui, ugdimuisi, socializacijai ir integracijai. Siekiant visapusiško kultūrų pažinimo, mokykla turėtų būti atvira kultūrų, religijų, kitokio gyvenimo būdo įvairovei. Lietuvos švietimo sistema, kurią sudaro formalusis ir neformalusis ugdymas, taikydama įvairias ugdymo formas ir priemones palaipsniui įsijungia į tarpkultūrinį ugdymą.

Formalusis mokymas yra organizuotas ir tikslingas. Jis vyksta švietimo ir mokslo įstaigose, pagal fiksuotą trukmę ir tvarkaraštį. Formaliojo mokymo pabaigoje besimokantieji gauna valstybės pripažintus diplomus. (Kandidato parankinė knyga, p. 6) Taip pat yra organizuojamas ir tarpkultūrinis formalusis ugdymas, jis apima mokykloje sukurtas programas ir iniciatyvas. Tačiau svarbiausia, kad tos mokykloje sukurtos programos atitiktų daugiakultūrės visuomenės realybę.

Neformalusis mokymas vyksta greta formaliojo. Jis vyksta taip pat apgalvotai, pagal programą, yra fiksuotos trukmės, tačiau skirtingais ugdymo metodais. Didžiausias skirtumas nuo formaliojo yra tas, kad mokslų pabaigoje valstybės pripažinti dokumentai neišduodami, taip pat, nesuteikiama kvalifikacija. Šios ugdymo sudedamosios dalys papildo viena kitą. (Švietimo ir mokslo ministerija, 2007, p.11) Neformalųjį ugdymą dažnai vykdo nevyriausybinės organizacijos,

kurios užsiima projektais, kurių neįgyvendina švietimo įstaigos, taip pat labai svarbu, kad neformalusis ugdymas vyksta savanoriškai. Tarpkultūrinis ugdymas yra vienas iš neformaliojo ugdymo vykdomų programų.

Tarpkultūrinis ugdymas, kaip ir bet koks ugdymas, nėra uždaras, jis nuolat gali būti keičiamas papildant naujomis formomis ir metodais. Tačiau galima ir reikia nusibrėžti ribas, kurios vestų pedagogus ar švietimo specialistus tikslo link, todėl tarpkultūrinį ugdymą galima suskirstyti į etapus.

Juose siūloma:

- 1) pažvelgti į save iš šalies;
- 2) suprasti pasaulį, kuriame gyvename;
- 3) susipažinti su kitomis realijomis;
- 4) pozityviai žvelgti į skirtumus;
- 5) pritarti pozityvioms nuostatoms, vertybėms ir elgesiui. (Visi skirtingi visi lygūs. Metodika, 2007)

Šių etapų nagrinėjimo eiliškumas nėra svarbus, svarbiausia noras įsigilinti ir suprasti vienas kitą, pažinti tai kas buvo nežinoma. Šių etapų įgyvendinimas galimas per įvairius užsiėmimus. Tačiau nereikia pamiršti, kad geras užsiėmimas bus tada, kai jis duos gerus rezultatus, o rezultatai bus geri tuomet, kai bus tinkamai parinkti ugdymo metodai. Apie auklėjimo metodus rašė daug žymių Lietuvos edukologų, tai: L. Jovaiša, B. Bitinas, D. O. Žilienė ir kiti. Kaip teigia Bitinas B.(2004), auklėjimo metodas – tai teoriškai įprasmintas auklėjimo priemonės naudojimo būdas, reiškiamas kaip dalinių metodinių būdų sistema. (Bitinas, 2004) Jie auklėjimo metodus skirsto į: rodomuosius (parodos, kinas ir kt.), sakytinius (paskaita, susirinkimas ir kt.), veikdinimo metodus (auklėtinių veiklos ir santykių organizavimas), stimuliacinius, renginio ir reikalavimo. Pat Brander ir kt. (2004), kalbėdami apie neformalųjį ugdymą, rekomenduoja atkreipti dėmesį renkantis ugdymo metodus į:

- **Užsiėmimo, kurį ketiname organizuoti, turinį ir apimtį;**
- **Situaciją, kurioje dirbsime, ir jos lemiamus apribojimus.** Dalyvių motyvacija skirsis atsižvelgiant į susitikimo vietą ir jų norą dalyvauti;
- **Pažinimo lygį ir santykius su jaunais žmonėmis, su kuriais ketiname dirbti.** Jeigu mes juos gerai pažįstame ir žinome, kad galime planuoti ilgalaikius kursus, tai turės įtakos mūsų tikslams. Planuojame kitaip, jei ketiname organizuoti vienkartinį seminarą su jaunais žmonėmis, kurių mes dar nepažįstame;
- **Dalyvių įsitraukimą.** Jeigu jie jaučiasi atsakingi už užsiėmimo rezultatus, rezultatai bus geresni nei tuomet, kai dalyviai jaučia, kad jie užima tik pasyvią poziciją (Visi skirtingi visi lygūs. Metodika, 2007, p. 49-50).

Taip pat yra siūloma daryti didesnius užsiėmimus, įtraukti daugiau žmonių, kad vienas užsiėmimas būtų kito užsiėmimo proceso dalis, kad užsiėmimų turinys būtų glaudžiai susijęs su dalyvių kasdienybe, jiems aktualiais klausimais.

Taigi nuo to, kokio pobūdžio yra organizuojamas užsiėmimas gali būti taikomi įvairūs metodai:

- **Apšilimo metodai**, kurie padeda suaktyvinti dalyvius prieš pradėdant užsiėmimas, pakeliant jų nuotaką;

- **Individualios užduotys**, kurios skatina žmogų pamąstyti, ko tikiesi iš šalia esančių, savikritiškai pažvelgti į save patį;

- **Diskusija**, argumentavimas, konfrontacija, skatina žmones pasidalinti mintimis, rasti bendrą tiesų, padeda suprasti ir pažinti kitą žmogų;

- **Simuliaciniai žaidimai** – tai žaidimai, kurie yra naudojami atkartoti ir mokyti elgesio modelių, suteikiant žmonėms tikrus arba dirbtinius vaidmenis. Simuliacinių žaidimų patirtis yra tikrovės modelis, kuriame dalyviai turi galimybę išbandyti ribas ir atrasti savo pačių bruožus, kurių jie niekada anksčiau nežinojo;

- **Vaidmenų žaidimai**, yra aktyvus mokymosi metodas, paremtas dalyvių patirtimi, pateikiant jiems scenarijų, kur kiekvienas grupės narys turi suvaidinti tam tikrą vaidmenį. Jo esmė – diskutuoti ir daugiau išmokti iš savo pačių ir kitų patirties;

- **Problemų spendimas**, suteikia galimybę išspręsti iškilusias problemas;

- **Tyrimas ir pristatymai**, žmonės turi galimybę naudodamiesi savo patirtimi, žiniomis atlikti „tyrimą“ susijusį su skirtingomis kultūromis juos dominančiu klausimu, bei pristatyti tyrimo rezultatus auditorijai;

- **Įvertinimas**, kuris padės įsivertinti esamus rezultatus ir pamatyti tai, kuria kryptimi reikia eiti ir ko siekti (Tarpkultūrinis mokymasis T-kit, 2000). Ir kiti metodai.

Dažniausiai tarpkultūrinis ugdymas vyksta dirbant su jaunais žmonėmis, tad darbas turėtų būti organizuojamas siekiant sudominti, įtraukti jaunimą į bendrą ugdymosi procesą. Kaip jau buvo minėta, vienas pagrindinių įrankių, priemonių siekiant padėti jauniems žmonėms suprasti jų intelektualinę ir emocinę patirtį, yra užsiėmimai. Užsiėmimai yra tik priemonė, kurių metu yra naudojami įvairūs, jau minėti metodai, siekiant įgyvendinti užsibrėžtas tarpkultūrinio pobūdžio programas. Kiekvienas užsiėmimas yra pagrįstas tarpusavio pagarba, įsitikinimu, kad kiekvienas auga mokydamasis iš patirties, kad kiekvieno nuomonė yra svarbi, kad pozityvus mokymosi procesas skatina asmeninę bei socialinę raidą. Kadangi tarpkultūrinis ugdymas yra aktuali tema jau ne vienerius metus ir ne tik Lietuvoje, buvo sugalvoti užsiėmimai, kurie jau yra išbandyti įvairių grupių skirtingose šalyse. Šie užsiėmimai yra suskirstyti į keturias temas:

1. užsiėmimai, kurie padeda sukurti palankią grupės atmosferą, įvertina bendravimo įgūdžius ir skatina grupės dinamiką;
2. užsiėmimai, susiję su susidaryta nuomone apie kitų kultūrų, šalių ar socialinio sluoksnio žmonėmis;
3. užsiėmimai, kuriuose analizuojami socialiniai, ekonominiai, kultūriniai ar ugdymo mechanizmai, sukeltantys diskriminaciją, atmetimą, atskirtį ir marginalizaciją;
4. užsiėmimai, kurių metu žmonės skatinami veikti, siekiant socialinių pokyčių, pagrįstų lygių teisių ir „skirtumų“ priėmimo vertybėmis (Visi skirtingi visi lygūs. Metodika, 2007, p. 59).

Tačiau nereikia pamiršti, kad tarpkultūrinio ugdymo užsiėmimų metu yra sprendžiamos sudėtingos ir provokuojančios problemos, kurių metu jaunimas skatinamas atsiverti, išreikšti savo nuomonę, tad yra labai didelė konfliktų kilimo galimybė. Norint pozityviai išspręsti konfliktus yra siūloma:

- Palikti daugiau laiko viską aptarti ir diskutuoti;
- Padėti žmonėms išsiaiškinti savo padėtį, požiūrį ir interesus;
- Sumažinti grupėje atsiradusią įtampą;
- Skatinti kiekvieną aktyviai klausytis vienas kito;
- Akcentuoti tai, kas žmones sieja, o ne skiria ir pan. (Visi skirtingi visi lygūs. Metodika, 2007, p. 58).

Taigi tarpkultūrinis mokymasis yra susijęs su emociniu mokymusi, todėl labai svarbu tinkamai parinkti ugdymo formas ir priemones, kad žmonės jaustųsi saugūs net tik fizine prasme, bet ir emocine. Darbo erdvę reikia paruošti taip, kad skatintų visą grupę įsijungti į bendrą procesą ir bendram darbui. Tuomet galima tikėtis geresnių rezultatų.

1. 5. Dokumentai, reglamentuojantys tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje ir pasaulyje

Lietuvos švietimo sistemoje tarpkultūrinis ugdymas nėra plačiai praktikuojamas, tačiau apie jį kalbama 2003 – 2012 metų Lietuvos švietimo plėtros strateginėse nuostatose – „Gairėse“ (2003-2012 metų Valstybinė švietimo strategija, 2002). Jose kaip vienas iš svarbiausių švietimo siekių nurodomas – „padėti asmeniui ir visuomenei atsakyti į esminius dabarties iššūkius, padėti kuo plačiau pasinaudoti atsiveriančiomis naujomis galimybėmis“ (2003- 2012 metų Valstybinė švietimo strategija, 2002). Joje sakoma, kad šiandienos opia problema tampa asmens integralumo, jo gyvenimo darnos ir prasmingumo problema. Joje nurodoma, kad šiandieniniame pasaulyje labai svarbu yra mokytis gyventi ir būti kartu. (2003- 2012 metų Valstybinė švietimo strategija, 2002)

Apie tarpkultūrinį ugdymą užsimenama 2008 metų Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose. Jose dalykų turinys glaudžiai susietas su socialine ir gyvenamąją mokinių aplinka. Kaip vienas siekiamų rezultatų įvardijamas dalyvavimas bendruomenės gyvenime, Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros, gamtinės aplinkos puoselėjimas, socialinės ir ekonominės gerovės kūrimas. Programose įvardijamas Bendrųjų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymo tikslas, kuris siekia „praturtinti ugdymo turinį aktualiais mokiniams ir visuomenei klausimais, padėti mokiniams ugdyti gyvenimui žinių visuomenėje būtinas kompetencijas, atsakomybę už savo elgseną ir jos pasekmes, gebėjimą pasipriešinti neigiamai įtakai, padėti mokiniams išvengti netinkamo elgesio“ (2003- 2012 metų Valstybinė švietimo strategija, 2002). Bendrosios kultūrinio sąmoningumo integruojamosios programos uždaviniai labai glaudžiai siejasi su tarpkultūrinio ugdymu, nes jie siekia padėti mokiniams: suvokti kultūros reikšmę gyvenant globaliame pasaulyje; suprasti savo kultūrinį tapatumą; geriau pažinti kitas kultūras ir labiau jomis domėtis; ugdytis tarpkultūrinio bendravimo gebėjimus; pažinti ir išbandyti kultūrinės raiškos galimybes. (2008 metų Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos) Tačiau minėti pavyzdžiai formaliajame ugdyme dar tik pradžia tarpkultūrinio ugdymo link. Mažai minima tarpkultūrinio ugdymo sąvoka, jo svarba, bei dar nenurodomos tokio ugdymo formos ir priemonės.

Lietuvos teisinėje bazėje tarpkultūrinio ugdymo sąvoka, taip pat nėra plačiai naudojama, joje tarpkultūrinis ugdymas įvardijamas kaip užsieniečių ugdymas. Imigrantų vaikų ugdymas Lietuvoje pirmą kartą reglamentuotas 2003 metais, kai buvo priimtas LR Švietimo įstatymas. Svarbiausi dokumentai reglamentuojantys tokį ugdymą yra: Lietuvos Respublikos (LR) Švietimo įstatymas, LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių ir LR piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti Lietuvos respublikoje, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos“, Bendrojo lavinimo mokyklų 2005–2007 m. bendrieji ugdymo planai, LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į Lietuvos Respubliką, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo“, LR įstatymas „Dėl pabėgėlio statuso“, Prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos tvarka, Tarybos direktyva dėl darbuotojų migrantų vaikų mokymo.

LR Švietimo įstatymas užtikrina visuotinį švietimą – tai reiškia, kad „visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat gyventi ar laikinai apsigyventi Lietuvos Respublikoje, valstybė laiduoja švietimą“ (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2 str.). Trečiasis straipsnis įvardija švietimo tikslus tokius kaip: išugdyti kiekvienam jaunuoliui vertybines orientacijas, išlavinti dabartiniam gyvenimui svarbius komunikacinius gebėjimus, padėti įsisavinti žinių visuomenei būdingą informacinę kultūrą; nustatyti jaunuolio kūrybinius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti profesinę kvalifikaciją ir kompetenciją; stiprinti visuomenės galias;

„perteikti asmeniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tradicijas ir vertybes, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formuotis, taip pat garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatinį jos vertybių kūrimą, puoselėti krašto atvirumą ir dialogiškumą;“ „sudaryti sąlygas asmeniui įgyti demokratijos tradicijas įkūnijančius pilietinės bei politinės kultūros pagrindus, išplėtoti gebėjimus ir patirtį, būtiną asmeniui, kaip kompetentingam Lietuvos piliečiui, europinės ir pasaulinės bendrijos, daugiakultūrės visuomenės nariui“ (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 3 str.) Šiame straipsnyje minima daugiakultūrinė visuomenė, autoriaus nuomone, tai reikštų, kad LR ministerija išsipareigoja ugdyti tokias kompetencijas ir gebėjimus, kurie reikalingi šiandieniniai visuomenei, kuri yra daugiakultūrinė. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 3 str.) Ji išsipareigoja puoselėti atvirumą ir dialogiškumą, juk švietimas – tai pagrindinis instrumentas siekiant mažinti nesupratimą ir neapykantą kitai kultūrai. Švietimo sistema yra socialiai teisinga, todėl ji užtikrina visapusišką asmenų lygybę, nepaisant nei jų lyties, nei rasės, nei tautybės, nei kalbos, kilmės, socialinės padėties, pažiūrų, įsitikinimų ar tikėjimo. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 5 str.) Todėl kiekvienas LR pilietis ar užsienietis, kuris turi teisę nuolat gyventi ar laikinai apsigyventi LR, turi neginčijamą teisę mokytis, įgyti išsilavinimą ar kvalifikaciją. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 25 str.) Valstybė jiems garantuoja tiek pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, tiek ir specialiojo ugdymo, aukštesniųjų, aukštojo mokslo studijų arba profesinio mokymo, suteikiančio pirmąją kvalifikaciją, programų prieinamumą. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 25 str.) Trisdešimtu straipsniu garantuojamas mokymas valstybine lietuvių kalba ir valstybinės lietuvių kalbos mokymasis ir, esant galimybei – užsieniečio gimtosios kalbos mokymas. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 30 str.) Pabėgėlių vaikai priskiriami prie socialinę atskirtį patiriančių asmenų grupės, kuriai švietimo prieinamumas užtikrinamas teikiant socialines paslaugas ir pedagoginę pagalbą. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 33 str.) Tikslines socialines ir švietimo programas vykdo Vyriausybė ir savivaldybės tiesiogiai arba per mokyklas. Šias programas gali rengti ir vykdyti nevyriausybinės organizacijos bei kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Lietuvoje pabėgėlio statusą turintys žmonės gali būti gyvenamojoje vietoje mokomi gimtosios kalbos už centralizuotai skiriamas lėšas. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 33 str.)

Juridinį užsieniečių mokinių statusą reglamentuoja LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. Įstatyme nurodoma, kad užsieniečiu laikomas asmuo, „kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi kurios nors užsienio valstybės pilietybę, ar neturi jokios“ (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2 str.). Šiame įstatyme naudojamos ir kitokios imigrantų sąvokos, tokios kaip pabėgėlis, prieglobsčio prašytojas.

Užsieniečiai turi tokias teises ir laisves Lietuvoje, kurias jiems numato LR Konstitucija,

Tarptautinės sutartys, LR įstatymai bei Europos Sąjungos teisės aktai. Jie LR yra lygūs pagal įstatymus, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 3 str.)

LR Švietimo ir mokslo ministerijos priimtuose dokumentuose, reglamentuojančiuose moksleivių ugdymo organizavimą vartojamas terminas „užsieniečių, atvykusių gyventi ar dirbti į Lietuvos Respubliką, vaikai“. Šis terminas įvardija keičiančių savo gyvenamąją vietą darbuotojų, pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, o taip pat ir asmenų, atvykusių į Lietuvą dėl kitų gyvenimo aplinkybių, vaikus. Lietuvoje yra nedaug atvykėlių prašančių prieglobsčio ar imigrantų lyginant su kitomis ES šalimis. Lietuvoje dauguma užsieniečių yra išeiviai iš kaimyninių valstybių: Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos. Jie gyvena Lietuvoje, tačiau jos pilietybės neturi. (Užsieniečių vaikų ugdymo organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, 2005, p.9)

Pagal LR įstatymą „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į LR, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo“, kuris atitinka Lietuvos Respublikos įsipareigojimus, susijusius su naryste Europos Sąjungoje pagal Europos Sąjungos Tarybos 1977 m. liepos 25 d. Direktyvą 77/486/EEB „Dėl darbuotojų migrantų vaikų mokymo“, „užsieniečių, atvykusių gyventi arba dirbti į Lietuvos Respubliką, vaikams užtikrinamas ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose.“ Šiuo įstatymu nustatyta, kad užsieniečių vaikai ugdomi bendrojo lavinimo mokyklose, mokymas jiems organizuojamas vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro patvirtintais Bendrojo lavinimo mokyklų bendraisiais ugdymo planais ir kitais teisės aktais. Atkreipiamas dėmesys, kad kiekvienas užsieniečio vaikas gali mokytis valstybine kalba, valstybinės lietuvių kalbos ir esant galimybei mokytis jų gimtosios kalbos. Įstatymas užtikrina, kad bus rengiamos ir leidžiamos mokymo priemonės: valstybinės lietuvių kalbos, sociokultūrinės ir kitos, kurios bus reikalingos jų ugdymui. Taip pat užtikrina, kad bus pasirūpinta šalies pedagogų kvalifikacijos tobulinimu. (LR švietimo ir mokslo ministerijos įsakymas „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į Lietuvos Respubliką, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendimo, 2003)

Išlyginamųjų klasių ar išlyginamųjų mobiliųjų grupių mokykloje organizavimą reglamentuoja LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių ir LR piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti LR, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos“. Ši „programa orientuota į kalbų mokymo turinio aprašus, atitinkančius Europos Tarybos A1, A2, B1 lygius, skirta nemokantiems lietuvių kalbos išlyginamųjų klasių ar išlyginamųjų mobiliųjų grupių mokiniams“. Mokiniai, kurie nemoka lietuvių kalbos, vienerius metus turi mokytis jos išlyginamojoje klasėje arba išlyginamojoje mobiliojoje grupėje ir tik paskui gali pradėti mokytis bendrojo lavinimo mokykloje. Jei mokiniai nemoka lietuvių kalbos, bet yra grįžę gyventi į Lietuvą ar atvykę ne ilgiau kaip trejiems metams ir tie mokiniai, kurie yra pasirinkę mokytis tautinių mažumų mokykloje, gali nesimokyti išlyginamojoje

klasėje ar išlyginamojoje mobiliojoje grupėje. Tokie asmenys yra ugdomi remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. birželio 4 d. įstatymu Nr. ISAK – 789 „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į Lietuvos Respubliką, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo“. (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių ir LR piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti LR, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos“, 2003)

LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į LR, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo“ apibrėžiamos Švietimo ir mokslo ministerijos, Savivaldybių administracijos švietimo padalinių, mokyklų direktorių kompetencijos ir pareigos, kurios padėtų užtikrinti užsieniečių vaikų ugdymą. Šis dokumentas apibendrina visus įsakymus, kurie reglamentuoja užsieniečių vaikų ugdymą. (LR švietimo ir mokslo ministerijos įsakymas „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į Lietuvos Respubliką, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo, 2003)

Atlikus teisinių aktų analizę, pastebėta, kad Lietuvos dokumentuose plačiau naudojama sąvoka užsieniečių ugdymas, o ne tarpkultūrinis ugdymas. Dažniausiai reglamentuojamas kalbos mokymas, sudaromos sąlygos ugdymui. Autorės nuomone, reikėtų labiau išplėtoti tarpkultūrinio ugdymo sampratą ir naudoti šią sąvoką, nes ji yra svarbesnė, labiau aktuali. Ji nusako ne tik ugdytinio asmenį, bet ir tai, ką pats ugdytinis atnešą į ugdymą. Nes kitos kultūros žmogus jau ateina su savo gyvenimiška patirtimi, savo kultūros žiniomis, tradicijomis. Tad reikėtų sudaryti terpę, kurioje skirtingų kultūrų žmonės galėtų pasidalinti žiniomis, kas padėtų suprasti esančius skirtumus ir į viską pažiūrėti iš kitos perspektyvos. Kad tai vyktų sklandžiai ir neperžengiant nustatytų normų, reikėtų, kad teisiniai aktai pasipildytų tokio ugdymo reglamentavimu.

Nuo 2004 metų gegužės 1 dienos, kai Lietuva tapo Europos sąjungos nare, tarpkultūriniam ugdymui pradėtas skirti didesnis dėmesys. ES siekia sukurti tokią politiką, kuri užtikrintų kitataučių vaikų teises į ugdymą. 1977 metais buvo priimtas pirmasis kitataučių vaikų ugdymą įteisinantys dokumentas Europos Bendrijoje. Nuo tada prasidėjo visų vaikų, kurie gyvena teisėtai ES, švietimo reglamentavimas bendrais europiniais dokumentais, kurie pradeda galioti tik tada, kai yra įtvirtinami atskirų šalių narių įstatymuose. Vieni svarbiausių dokumentų, kurie įteisina kitataučių ugdymą ES, yra šie: Tarybos Direktyva 77/486/EEC „Dėl migrantų darbuotojų vaikų ugdymo“, 1977 m. Europos Konvencija „Dėl migrantų darbuotojų juridinio statuso“, Europos Tarybos ir Parlamentinės Asamblėjos „Rekomendacijos dėl migrantų vaikų ugdymo“, Generalinės Asamblėjos rezoliucija 45/158 „Tarpautinė konvencija dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimų narių teisių apsaugos“ Tarybos Direktyva 2000/43/EC „Dėl žmonių vienodo vertinimo, nepaisant jų rasinės ar etninės kilmės, principų įgyvendinimo“, Tarybos Direktyva 2003/9/EC „Dėl minimalių standartų prieglobsčio ieškantiems asmenims“, Tarybos Direktyva 2003/109/EC „Dėl trečiųjų šalių atstovų,

kurie yra ilgalaikiais rezidentais, statuso“. (Užsieniečių vaikų ugdymo organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, 2005, p. 5-6)

1977 metų liepos 25 dienos Tarybos Direktyva 77/486/EEC „Dėl migrantų darbuotojų vaikų ugdymo“ buvo pirmoji teisinė priemonė Europos Bendrijoje dėl dirbančių imigrantų vaikų ugdymo. Tačiau ši direktyva buvo taikoma vaikams, kuriems buvo privaloma lankyti mokyklą ir tik imigrantams iš šalių narių. (Tarybos Direktyva 77/486/EEC „Dėl migrantų darbuotojų vaikų ugdymo, 1977, 1 str.) Valstybės narės bendradarbiauja su imigrantų kilmės valstybėmis ir imasi reikiamų priemonių, kad būtų suderintos mokymo programos, kad būtų mokomasi gimtosios kalbos ir kultūros kilmės. (Tarybos Direktyva 77/486/EEC „Dėl migrantų darbuotojų vaikų ugdymo, 1977, 3 str.)

1977 m. Europos Konvencijoje „Dėl migrantų darbuotojų juridinio statuso“ reglamentuojamos migrantų darbuotojų teisės ir pareigos svečioje šalyje. Šioje konvencijoje „darbuotojas migrantas“ įvardijamas kaip pilietis, kuriam buvo leista kitoje šalyje narėje gyventi ir dirbti apmokamą darbą. (Europos Konvencija „Dėl migrantų darbuotojų juridinio statuso“, 1 str.) Imigravusiems darbuotojams ir jų šeimos nariams, turintiems leidimą gyventi kitoje šalyje, remiantis tuo pačiu pagrindu ir tomis pačiomis sąlygomis kaip ir vietiniams gyventojams, turi būti suteikiama prieiga prie aukštojo mokslo pagal bendrąsias taisykles. Darbuotojų ankstesni pasiekimai, taip pat diplomai ir profesinės kvalifikacijos, įgytos kilmės valstybėje, turi būti pripažinti. (Europos Konvencija „Dėl migrantų darbuotojų juridinio statuso“, 14 str.) Susitariančiosios šalys organizuoja darbuotojo migranto vaikų, specialius mokymo kursus atvykėlių gimtąja kalba. (Europos Konvencija „Dėl migrantų darbuotojų juridinio statuso“, 15 str.)

1989 m. įtvirtintos Europos Tarybos ir Parlamentinės Asamblėjos „Rekomendacijos dėl migrantų vaikų ugdymo“ skelbia, kad imigrantų vaikų išsilavinimas yra pagrindinė kliūtis bendradarbiavimui tarp valstybių narių šioje srityje. Kad imigrantų vaikų ugdymas būtų sėkmingas, reikia atsižvelgti ne tik į šios grupės mokinių poreikius, bet ir į tą pačią mokyklą, kurioje vyksta radikalūs pokyčiai, kai jauni užsieniečiai atvyksta mokytis. Reikia atsisakyti modelio – kalbų ir kultūrų asimiliacijos. Todėl reikia imigrantų kalbą integruoti į priimančios šalies švietimo sistemą, kad sukurti daugiakalbę mokyklą, už kurią pasisako Europos Taryba ir Europos bendrija. Tarpkultūrinis ugdymas padės sukurti daugiakultūrinę visuomenę. Tačiau daugiausia tarpkultūrinio ugdymo sėkmė priklauso nuo pedagogų pasirengimo. Ši rekomendacija pabrėžia būtinybę sukurti sąlygas visoms socialinėms grupėms aktyviai dalyvauti socialiniame, ekonominiame, kultūriniame gyvenime ir kolektyvinėje visuomenėje. Rekomenduojama, kad Europos Tarybos Ministrų komitetas skatintų konsultavimąsi ir koordinavimą tarp priimančios ir kilmės šalių švietimo pareigūnų bei stiprintų mokslinių tyrimų programas ir švietimo naujoves, kuriomis būtų siekiama visuose sektoriuose įgyvendinti visiems vaikams tarpkultūrinį švietimą. Taip pat, rekomenduojama

skatinti šioje srityje mokytojų mokymą bei sukurti ryšį tarp mokyklos ir migrantų šeimų. (Europos Tarybos ir Parlamentinės Asamblėjos „Rekomendacijos dėl migrantų vaikų ugdymo“, 1989)

1990 metų gruodžio 18 dienos Generalinės Asamblėjos rezoliucija 45/158 „Tarptautinė konvencija dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimų narių teisių apsaugos“ buvo reglamentuotos imigrantų darbuotojų ir jų šeimos narių teisės, galimybės ir pareigos. Ši rezoliucija pasisako prieš imigrantų ir jų šeimų narių skirtumų diskriminavimą, tokių kaip lyties, odos spalvos, kalbos, religijos ar įsitikinimų, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės, etninės ar socialinės kilmės, pilietybės, amžiaus, ekonominės padėties, turto, šeimyninės padėties, gimimo ar kitokios padėties. (Generalinės Asamblėjos rezoliucija 45/158 “Tarptautinė konvencija dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimų narių teisių apsaugos“, 1990, 1 str.) Migrantų darbuotojai ir jų šeimos nariai turi minties, sąžinės ir religijos teisę. (Generalinės Asamblėjos rezoliucija 45/158 “Tarptautinė konvencija dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimų narių teisių apsaugos“, 1990, 15 str.)

Tarybos Direktyva 2000/43/EC „Dėl žmonių vienodo vertinimo, nepaisant jų rasinės ar etninės kilmės, principų įgyvendinimo“ reglamentuojamas vienodo požiūrio principas, kuris reiškia, kad negali būti jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl rasės ar etninės kilmės. (Tarybos Direktyva 2000/43/EC „Dėl žmonių vienodo vertinimo, nepaisant jų rasinės ar etninės kilmės, principų įgyvendinimo, 2000, 2 str.) Tai reiškia, kad tautinių mažumų iš trečiųjų šalių vaikai, turintys ilgalaiškį leidimą gyventi ES šalyse, naudojami tomis pat teisėmis kaip ir ES šalių piliečiai. Taip pat, „valstybės narės skatina dialogą su atitinkamomis nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios pagal savo nacionalinę teisę ir praktiką yra teisėtai suinteresuotos prisidėti prie kovos su diskriminacija dėl rasinės ir etninės priklausomybės siekiant skatinti laikytis vieno požiūrio principo“. (Tarybos Direktyva 2000/43/EC „Dėl žmonių vienodo vertinimo, nepaisant jų rasinės ar etninės kilmės, principų įgyvendinimo, 2000, 15 str.)

Tarybos Direktyva 2003/9/EC „Dėl minimalių standartų prieglobsčio ieškantiems asmenims“ taikoma visiems trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės, kurie pateikė prašymą dėl prieglobsčio. (Tarybos Direktyva 2003/9/EC „Dėl minimalių standartų prieglobsčio ieškantiems asmenims“, 2003, 3 str.) Ši direktyva užtikrina prieglobsčio siekiančių vaikų, jei jie yra ne pilnamečiai, prieigą prie švietimo tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios yra taikomos priimančioje valstybėje narėje. Toks mokymas gali būti vykdomas apgyvendinimo centruose. Tačiau valstybės narės negali atmesti teisę įgyti vidurinį išsilavinimą tik dėl to, kad nepilnametis sulaukė pilnametystės. Galimybė mokytis negali būti atidėta ilgiau kaip trims mėnesiams nuo tos dienos, kada buvo pateikta paraiška. Atskirais atvejais šis laikotarpis gali būti pratęstas iki vienerių metų skiriant parengiamąjį laikotarpį, ar pasiūlant kitas, alternatyvias mokymosi galimybes. (Tarybos Direktyva 2003/9/EC „Dėl minimalių standartų prieglobsčio ieškantiems asmenims“, 2003, 10 str.)

Pagal Tarybos Direktyvą 2003/109/EC „Dėl trečiųjų šalių atstovų, kurie yra ilgalaikiais

rezidentais, statuso“, imigrantams valstybė narė suteikia ilgalaikio gyventojų statusą tiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie teisėtai ir nuolat jos teritorijoje gyveno penkerius metus ir taip pat, ši direktyva garantuoja teises į švietimą ir profesinį mokymą trečiųjų šalių gyventojams tokias pat sąlygas, kokios yra sudaromos vietiniams gyventojams. (Tarybos Direktyva 2003/109/EC „Dėl trečiųjų šalių atstovų, kurie yra ilgalaikiais rezidentais, statuso“, 2003, 11 str.) Tačiau valstybės narės gali reikalauti atitinkamo kalbos mokėjimo įrodymo, mokėjimo už prieigą prie švietimo ir mokymo srityje. (Tarybos Direktyva 2003/109/EC „Dėl trečiųjų šalių atstovų, kurie yra ilgalaikiais rezidentais, statuso“, 2003, 11 str.) Imigrantų vaikų mokyme siekiama aktyvaus pilietiškumo, galimybių lygybės ir socialinės integracijos principų realizavimo. Tai tiesiogiai susiję su ugdymo ir profesinio rengimo sistemų atvirumu šiems vaikams.

„Europos Komisija stebi, kaip šalys - narės formuoja imigrantų vaikų ugdymo politiką, vysto bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija apie išėivių iš trečiųjų šalių ugdymą. Prioritetas šioje srityje teikiamas įvadinėms naujai atvykusių imigrantų programoms, kalbos mokymuisi, pilietiniam, kultūriniam ir politiniam gyvenimui. Kasmet rengiamas pranešimas apie imigracijos ir integracijos politiką ir praktiką Europoje“ (Užsieniečių vaikų ugdymo organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, 2005).

Europos Sąjungos teisės aktai plačiau reglamentuoja tarpkultūrinį ugdymą nei Lietuvos įstatymai. Jie įtvirtina ne tik kalbos mokymą užsieniečiams, bet ir reglamentuoja kultūros mokymą ir visokeriopą pagalbą imigrantams. Europos Sąjungos teisės aktuose dažniau naudojamas terminas – „tarpkultūrinis ugdymas“, įteisinamas bendradarbiavimas tarp šalių gerinant kitataučių ugdymą.

Temų lankas, nagrinėjant tarpkultūrinį ugdymą, yra labai didelis. Šiame skyrelyje buvo pristatyta tik nedidelė dalis, nes kalbant apie tarpkultūrinį ugdymą, galima kalbėti apie tautas, kurios gyvena nuo seno, bet yra vis dar tebediskriminuojamos, apie lyčių, rasių, religijų, kultūrų, kalbų, kitų socialonių grupių diskriminaciją.

2. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOS TARPKULTŪRINIO UGDYMO LINK

2.1. Nevyriausybinių organizacijų paskirtis

Demokratinei visuomenei yra būdingi trys sektoriai, tai būtų – valdžios sektorius (vyriausybiniis), verslo sektorius (pelno) ir trečiasis sektorius (visuomeninis, savanoriškais). Visi šie sektoriai labai skirtingi, tačiau bendradarbiaudami jie kuria darnų visuomenės gyvenimą. Vėliausiai susiformavo nevyriausybinių organizacijų (NVO) sektorius, kuris turi ir valdžios, ir verslo sektoriaus bruožų. NVO augimui didelės įtakos turi demokratinė visuomenė, naujas žmonių požiūris į darbą ir pagalbą. NVO geriau suvokia atskirų gyventojų problemas ar rūpesčius, nes jos lengviau prieinamas žmonėms, yra arčiau jų. Vis daugiau šių organizacijų įsitraukia į valdymą, perima valstybinių institucijų funkcijas, padeda joms spręsti socialines problemas, kuria prevencines programas. Savo darbu NVO siekia kurti „atvirą, teisinę ir darnią pilietinę visuomenę“ (LR Konstitucija, 2000, p.3).

Skirtingi autoriai pateikia skirtingus NVO apibrėžimus. E. James teigimu, nevyriausybinių organizacijos tai – „savanoriškos organizacijos, teikiančios visuomenines gėrybes ir paslaugas, jų gautas pelnas negali būti paskirstomas organizacijos nariams bei valdybai“ (James, 1987, p. 87). V. Domarko ir D. Gineitienės manymu, NVO tai – „laisva piliečių valia įkurta organizacija, kuri tarnauja visuomenės grupių interesams, nesiekia pelno ar tiesioginio dalyvavimo valstybės viešajame valdyme“ (Domarkas, Gineitienė, 2000). Kituose šaltiniuose NVO apibrėžiamos kaip „laisva piliečių valia įkurta demokratinė organizacija, kuri tarnauja visuomenės ar jos grupių labui, nesiekia pelno ir tiesioginio dalyvavimo valstybės valdyme.“ (Kas yra NVO ir trečiasis sektorius?) S. Osbornas apibrėždamas nevyriausybines organizacijas, pabrėžia jos veiklos savanoriškumą ir įvardija jas kaip „savanoriškas ne pelno organizacijas“ (Pilietinė visuomenė ir viešoji valdžia. Mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, 2001, p.127) A. Krupavičiaus manymu, „pilietinės visuomenės kategorija nėra preciziška, o operaciniu – instrumentalistiniu požiūriu politikos tyrimams ši koncepcija yra netinkama. Tikrai interesų grupės, sąjungos ir asociacijos suteikia realų struktūrinį bei funkcinį turinį pilietinei visuomenei, paverčia ją konkrečiu gyvu organizmu“ (Krupavičius, 1999).

NVO apibrėžimų yra daug ir įvairių, tačiau jie visi turi bendrų bruožų tokių kaip:

- jos yra savanoriškos, laisvas narių įstojimas ir išstojimas;
- jos suprantamos kaip juridinis asmuo;
- gautas pelnas nėra paskirstomas tarp steigėjų, darbuotojų ar narių;

- jos suprantamos kaip savivalda;
- tarnavimas visuomenės labui;
- nepriklausomos nuo valdžios ir valdymo institucijų. (Lietuvos Nevyriausybinų organizacijų plėtra)

Pasak Lesterio M. Saliamono, kuris nagrinėjo NVO ir jų teisinę aplinką, galima išskirti penkis kriterijus, apibūdinančius nevyriausybinų organizacijų terminą. Jo manymu NVO yra:

- neprivalomos;
- savivaldžios;
- institucionalizuotos;
- privačios;
- neskirstančios pelno. (Šimašius, 1999, p. 5).

NVO turi labai senas tradicijas. Neretai teigiama, kad labdaros fondai, pirmosios ne pelno organizacijos, jau egzistavo viduramžiais, jie sietini su katalikų ir evangelikų liuteronų sąjūdžiais. Tačiau šie teiginiai neteisingi, nes fondai Europoje jau veikė nuo seno. Asociacijos Europoje žinomos nuo pirmųjų krikščioniškų judėjimų. Lietuvoje demokratines idėjas propagavo 1817 – 1823 metais veikusios slaptosios studentų organizacijos, pasivadinusios – filaretais ir filomatais. XIX amžiuje Lietuvos kaimuose sutrikus įprastinei kaimo tvarkai rinkdavosi „senių taryba“, kuri sprendavo pati, arba pavesdavo kitiems bendruomenės nariams spręsti iškilusius sunkumus. Moterų bendruomenės vykdavo pas ligonius, padėdavo negalintiems savimi pasirūpinti, o jaunimo grupės rengdavo kultūrines programas, vakarėlius. (Ilgius, 1999)

Viena žinomiausių draugijų buvo Motiejaus Valančiaus blaivybės brolija, kuri nors ir buvo uždrausta 1864 metais, bet veikė nelegaliai. Brolijos nariai kūrė slaptas mokyklas, dalyvavo knygnešių veikloje, tokiu būdu kovodami su neraštingumu. (Pilietinė visuomenė ir viešoji valdžia. Mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, 2001)

Po Pirmojo pasaulinio karo buvo organizuojamos labdaros draugijos, kurios dėmesį skyrė ne tik materialinei, bet ir moralinei pagalbai. Kai labdaros draugijos sutvirtėjo, valstybė ir kai kurios savivaldybės joms atidavė administruoti savo socialinės globos įstaigas. Draugijų išlaikymui buvo paskirtos lėšos. Tarpukario Lietuvoje aktyviausios ir daugiausiai nuveikusios NVO buvo: pavasarininkai, skautai, šauliai, ateitininkai, ugniagesiai, jaunųjų ūkininkų sąjunga. (Toleikis, Godvadienė, 1999, p. 3-16) Tuo laikotarpiu visos asociacijos bei draugijos buvo įteisintos Lietuvos draugijų įstatyme. (Šimašius, 1999, p.37)

Prieš Antrąjį pasaulinį karą nevyriausybinų organizacijų tradicijos visiškai neišnyko. Okupacijos metais kai kurios organizacijos ėmė veikti užsienyje. Po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje buvo atkurtos skautų, ateitininkų, šaulių draugijos. (Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras, 1999)

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, NVO iš valstybės perėmė daugelį gyvenimo sričių. Lietuvoje susiformavo daug tokių organizacijų, kurios tapo tarsi jungtis tarp valdžios ir visuomenės. Kaip jau buvo minėta, NVO gausa – tai vienas iš svarbiausių bruožų, kuris būdingas atvirai visuomenei. Galima pabrėžti, kad jos įkurtos ne valdžios iniciatyva ir tam, kad atliktų šias funkcijas:

- interesų atstovavimas ir dalyvavimas visuomeniniuose reikaluose. Šios organizacijos gina tam tikrą idėją ar grupės interesus, tokiu būdu siekdamos pakeisti viešąją nuomonę ar politiką;
- išteklių koordinavimas. Tokios organizacijos vadinamos „tarpininkaujančiomis organizacijomis“, jos teikia sektoriui arba konkrečioje srityje dirbančioms organizacijoms informaciją ir paramą bei koordinuoja jų veiklą. Šios organizacijos atlieka jungties funkciją tarp nevyriausybinių sektoriaus ir viešosios valdžios institucijų;
- paslaugų teikimas. Organizacijos nariams ir klientams teikia tokias paslaugas, kaip: sveikatos apsauga, socialinė rūpyba, informacines paslaugas, apmokymus, konsultacijas ir paramą;
- savitarpio pagalba ir pagalba sau. Organizacijos nariai turi bendrų interesų ir poreikių. Ji skirta suteikti savitarpio pagalbą, paramą, informaciją, bendradarbiavimo galimybę. (Ilgius, 1999)

NVO siekia visuomenei naudingų tikslų. Jos demokratinėse valstybėse atstovauja tuos, kurie patys savęs nepajėgia atstovauti. Jos stebi visuomenės gyvenimą ir pastebėję trūkumus, juos skelbia, teikia gyventojams paslaugas, nesiekia gauti iš to pelno. Taip pat, jos skatina žmones aktyviai dalyvauti svarstant svarbiausius klausimus. (Kas yra NVO ir trečiasis sektorius?)

Savanoriškų organizacijų ir fondų įtaką bei pasiekimus yra labai sunku tinkamai įvertinti. Taip pat, yra neišmatuojamas ir NVO indėlis į socialinių ir politinių idėjų raidą. NVO atlieka labai svarbų vaidmenį platindamos mokslo idėjas ir technologines naujoves, sudarydamos sąlygas žmonėms pasikeisti mintimis, nagrinėdamos žmonijai aktualias problemas. Nevyriausybinių organizacijos visada buvo ir visada bus lyderėmis kovoje už žmogaus teisių ir orumo pripažinimą. NVO yra solidarios su socialiai jautriomis gyventojų grupėmis: vargšais ir atstumtaisiais, ligoniais ir neįgaliaisiais, pagyvenusiais ir jaunimu. Jos įnešė svarbų indėlį kovojant su socialine izoliacija, rasizmu, seksualiniu moterų ir vaikų išnaudojimu. Šios organizacijos palaiko demokratiją ir užmezga svarbius ryšius su pilietinės visuomenės atstovais, formuoja visuomenės nuomonę palankią plėtrai.

NVO gyvavimas priklauso nuo privataus sektoriaus išteklių – grynųjų pinigų ir laiko. Prie filantropijos skatinimo prisideda ir krikščionybė, islamas, induizmas ir kitos religijos bei etninės bendruomenės. (Viešojo sektoriaus institucijų administravimas, 2002, p.214) Tačiau sovietmečiu įsivyravusi nuomonė, kad NVO yra nereikalingos, jaučiama ir šiandien. Visuomenė dar nepakankamai supranta NVO svarbą demokratinėje visuomenėje, nors šis sektorius tampa

konkurentu pelno siekiančiam ir valstybiniam sektoriui. Nevyriausybines organizacijos jau yra pasiruošusios iš valdžios institucijų perimti socialinės apsaugos, kultūros projektų finansavimo, sporto veiklos organizavimo, nusikaltimų prevencijos, mokslo tyrimų, švietimo ir kitų funkcijų vykdymą, ir taip stiprina savo įtaką visuomenėje. (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, 1999) NVO geriausiai gali atlikti tas užduotis, kurios duoda nulines arba visai mažas pajamas, kur reikia pelnyti pasitikėjimą bei rūpintis riboto dydžio vartotojų grupe. Todėl nevyriausybines organizacijos puikiai susitvarko su socialinėmis užduotimis, kurios nereikalauja didelio pradinio kapitalo ir tik pakanka motyvuotų, tinkamai parinktų bendruomenės narių. NVO yra lanksčios ir kūrybingos, todėl valdžios institucijoms padeda išspręsti nenumatytas ir kritiškas problemas, bet bendra visuomenės gerovė lieka valdžios atsakomybėje. Tačiau NVO ir toliau galėtų rūpintis pilietiškumo, savanoriškumo idėjų skleidimu, paslaugų teikimu tam tikroms gyventojų grupėms, piliečių interesų gynimu ir įgaliojimų įgyvendinimu, piliečių dalyvavimu. NVO turi galimybę panaudoti neapmokamą darbą, gauti nemokamą paramą bei gali naudoti papildomus stimulus vartotojams, kad jie naudotųsi jų paslaugomis ir pirktų jų prekes. (Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė, 2001)

NVO kelia visuomenės sąmoningumo lygį, informuoja visuomenę, kritikuoja vyriausybės ir savivaldybės veiklą, kuria socialinių paslaugų tinklą, taip pat, formuoja pliuralistinę visuomenę, kuri yra „pajėgi mobilizuoti politinei valiai neprieinamus ekonominius, socialinius ir kultūrinius visuomenės plėtros resursus“ (Žmogaus socialinė raida, 2001, p.58).

Charles Handy, vienas įtakingiausių teoretikų organizacijų klausimais, NVO skirsto į tris tipus:

- savitarpio pagalbos organizacijos;
- paslaugų teikimo organizacijos;
- kampanijos valdymas. (Kas yra NVO ir trečiasis sektorius?)

Tačiau būna taip, kad įkuriama vienos kategorijos organizacija, bet jai augant ir besikeičiant socialiniame, ekonominiame ir politiniame kontekste, ji perima kito tipo organizacijų bruožų. Ir atlieka ne vieną, o kelias funkcijas.

Šiuo metu pagal Lietuvos Respublikos įstatymus formaliai veikia kelių tipų NVO, kurias galima suskirstyti į keturias grupes:

- visuomeninės organizacijos;
- viešosios įstaigos;
- asociacijos;
- labdaros ir paramos fondai. (Ką gali veikti NVO?, 2009, p.4)

Daugiausiai nevyriausybinių organizacijų yra įsikūrusių didžiuosiuose miestuose: Vilniuje, Klaipėdoje, Kaune, Panevėžyje. Dažniausiai NVO teikia pagalbą našlaičiams, asocialių šeimų

vaikams, vaikams su negalia. Jų teikiama pagalba gali būti labai įvairi: mityba, laisvalaikio organizavimas, globa visą dieną ar savaitę, taip pat ir nuolatinis apgyvendinimas.

Galima išskirti kelių veiklos kryptių organizacijas, kurios dirba socialinės pagalbos srityje:

- jaunimo organizacijos;
- pagyvenusių žmonių organizacijos;
- neįgaliųjų organizacijos;
- religinės organizacijos ir kt. (Trumpa, 1997)

Šios nevyriausybinės organizacijos geriausiai žino, ko reikia paslaugų gavėjui, todėl geba teikti reikiamą socialinę pagalbą. Todėl su jomis bendradarbiauja savivaldybės ir kitos valstybinės institucijos. Jos bendradarbiauja daugelyje sričių: sveikatos apsaugos, socialinių paslaugų, mokymo ir švietimo, socialinių problemų sprendimo, kultūros ir menų, sporto ir turizmo bei ekologijos ir gamtos apsaugos klausimais. (Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė, 2001) NVO būdami tarpininkais tarp valdžios ir viusomenės vienu metu turi atlikti kelias funkcijas: pirma – atstovauti ir ginti klientų interesus, o antra – teikti socialines paslaugas. (Trumpa, 1997)

Nevyriausybinės organizacijos suteikia kiekvienam individui galimybę pasinaudoti savo pilietinėmis teisėmis. Jos aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje, siekdamos pagerinti žmonių socialinį gyvenimą.

2.2. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų, vykdančių švietimo projektus, profiliai: tinklapių analizė:

2.2.1. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų misija, tikslai, funkcijos ir jų ryšys su tarpkultūriniu ugdymu

Nevyriausybinės organizacijos yra savarankiškos, nesiekiančios pelno įstaigos. Joms gyvybiškai yra svarbu būti žinomoms, kad norintys prisidėti savo darbu ar parama galėtų be didelių išsiejimų ir vargo tai padaryti. Todėl dažniausiai NVO naudojami šiuolaikinėmis technologijomis tokiais kaip kompiuteris ir internetas. Jos turi savo tinklalapius, kur būna patalpinta visa apie juos informacija: organizacijos misija, vizija, tikslai, funkcijos, vykdomi projektai, istorija, struktūra ir kita svarbi ir aktuali informacija. Tokiu būdu žmonės gali rasti informaciją arba išsirinkti organizaciją, prie kurios darbų nori prisidėti, būdami bet kurioje pasaulio vietoje. Šiame darbe pamėginsiu aptarti žinomiausias NVO.

Viena žinomiausių NVO yra Caritas – tai tarptautinė katalikiška organizacija, pradėjusi savo

veiklą XIX amžiaus pabaigoje, visame pasaulyje vykdanči humanitarinę veiklą ir padedanti vargstantiems, nepriklausomai nuo jų rasės, religijos, lyties ir tautybės. Lietuvos Caritas – tai savanoriškas pagalbos artimui sambūris, kurio profesionalius koordinatorius remia ir išlaiko bažnyčia. Pagrindinė Lietuvos Caritas veikla – teikti socialines paslaugas. Lietuvos Carito vizija – „tai organizuota geros valios žmonių, motyvuotų Katalikų Bažnyčios socialiniu mokymu ir humanistinėmis nuostatomis, veikla, kuria siekiama mažinti skurdą, socialinę atskirtį ir pažeidžiamiausiems visuomenės sluoksniams tarnauti Kristaus dvasia“ (Lietuvos Caritas. Veikla, 2006). Lietuvos Carito misija - „vienyti savanorius ir profesionalius koordinatorius socialinei veiklai plėtoti, pripažinti asmens orumo, tolerancijos, veiklios artimo meilės vertybes bei vadovautis solidarumo, subsidiarumo ir teisingumo principais“ (Lietuvos Caritas vizija, misija ir funkcijos, 2006). Lietuvos Carito funkcijos: koordinuoti Caritas veiklą ir vykdyti socialinius projektus; atstovauti vargstančiųjų interesams ir ginti juos tarptautinėse ir valstybinėse institucijose, siekiant sukurti socialiniu teisingumu grįstą visuomenę; informuoti visuomenę apie socialinio gyvenimo pokyčius, akcentuojant iškylančias problemas; užtikrinti nuolatinį Caritas narių kvalifikacijos kėlimą; skatinti bendradarbiavimą tarp Caritas, NVO ir vyriausybinių struktūrų, ieškant finansavimo šaltinių socialiniams projektams vykdyti. Lietuvos Carito aukščiausias valdymo organas yra Lietuvos Vyskupų Konferencija. Jo veikla rūpinasi LVK Socialinių reikalų taryba (žiūrėti į 1 Priedą). Savo praktinėje veikloje Lietuvos Caritas vadovaujasi solidarumo, subsidiarumo ir teisingumo principais. Jo veiklai būdinga: pagarba žmogaus orumui ir nesmerkiantis požiūris. Caritas teikia pagalbą visiems, kam jos reikia, nepriklausomai nuo religijos, rasės, lyties, amžiaus ar tautybės. Veikla grįsta savanoriško darbo principais. Nuo 2002 m. Lietuvos Caritas kaip siunčiančioji ir priimančioji organizacija dalyvauja Europos Sąjungos finansuojamoje programoje „Europos savanorių tarnyba“. Ji siunčia jaunuolius savanoriškam socialiniam darbui į užsienio šalis ir priima užsieniečius, pageidaujantius dirbti Caritas projektuose Lietuvoje. (Lietuvos Caritas. Veikla, 2006) Ši organizacija yra tarptautinė, vadinasi, ji susiduria su skirtingų kultūrų, rasių, išvaizdų žmonėmis. Ji gerbia žmogų, jo orumą ir nesmerkia skirtumų. Taip pat, ji užsiima švietėjiška veikla, vykdo projektus mažinančius atskirtį, siekia įtvirtinti socialinį teisingumą. Visi šie ir dar daugelis neišvardintų savybių šią organizaciją sieja su tarpkultūriniu ugdymu.

Dar viena didžiausių ir žinomiausių NVO Lietuvoje – Lietuvos neįgaliųjų draugija (LND). Pagrindinį organizacijos tikslas – atstovauti ir ginti neįgaliųjų pilietines, socialines ir ekonomines teises, skatinti lygias galimybes. Pagrindiniai organizacijos uždaviniai: dalyvauti kuriant ir vykdanč valstybinę neįgaliųjų žmonių medicininės, profesinės reabilitacijos, socialinės integracijos programą; aktyviai bendradarbiauti su įvairiomis šalies valstybinėmis, nevyriausybėmis, privačiomis institucijomis bei tarptautinėmis neįgaliųjų organizacijomis, siekiant visiškos žmonių su negalia socialinės integracijos; užmegzti ir palaikyti ryšius su partneriais Lietuvoje ir užsienyje; rengti

seminarus, mokymus, konferencijas; leisti mokslinio ir populiarus turinio periodinius leidinius bei kitas publikacijas; organizuoti kvalifikacijos kėlimo kursus, seminarus, skatinti ir remti kūrybines stažuotes užsienyje ir kiti. Lietuvos invalidų draugija kiekvienais metais vykdo Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programą: atlieka neįgalių žmonių psichosocialinę, profesinę reabilitaciją, ugdo jų savarankiško gyvenimo įgūdžius, teikia socialines paslaugas namuose ir draugijos dienos globos centruose; rūpinasi neįgaliųjų užimtumu, profesiniais mokymais ir įdarbinimu; organizuoja konferencijas, seminarus ir kitaip šviečia visuomenę neįgaliųjų klausimais. Taip pat organizacija rūpinasi neįgaliųjų teisių atstovavimu, informavimu ir konsultavimu, psichologinės pagalbos neįgaliesiems ir jų šeimų nariams teikimu, savipagalbos grupių steigimu, savarankiškumo didinimu, sociokultūrine integracija. (Lietuvos neįgaliųjų draugija, 2009) Visi šios organizacijos aspektai ją sieja su tarpkultūriniu ugdymu. Ji moko neįgalias žmones pritaipyti visuomenėje, o visuomenę priimti juos tokius, kokie jie yra, ji padeda jiems socializuotis.

1989 m. Vilniuje įsikūrė visuomeninė organizacija - Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija "Viltis". Ji drąsiai prabilo apie būtinybę sugrąžinti sutrikusios raidos asmenis į visuomenę. Organizacijos vizija - būti pagrindiniu veiksmu, užtikrinančiu sutrikusios raidos žmonių lygiateisių ir visavertį dalyvavimą visuomenės gyvenime, atstovauti šių žmonių ir jų šeimų interesams bei ginti jų teises. Pagrindiniai asociacijos tikslai yra: koordinuoti savo narių veiklą, atstovauti savo narių bei sutrikusio intelekto žmonių interesams, juos ginti; siekti, kad būtų įgyvendinamos tarptautiniuose teisės aktuose ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintos nuostatos dėl neįgaliųjų diskriminavimo, išnaudojimo, socialinės atskirties panaikinimo, lygių teisių į mokslą, darbą, socialinę apsaugą bei visapusę integraciją į visuomenės gyvenimą užtikrinimo; skatinti intelekto sutrikimo ekologinę, medicininę ir socialinę prevenciją; ginti sutrikusio intelekto vaikų, jaunuolių ir suaugusiųjų bei jų šeimų teises; padėti sutrikusio intelekto žmonėms ir jų šeimos nariams įgyvendinti savo civilines ir socialines teises, teisėtus interesus. Siekdama šių tikslų asociacija: organizuoja bei vykdo sutrikusio intelekto asmenų užimtumą, socialinę ir profesinę reabilitaciją, ugdymą, mokymą bei socialinių paslaugų jiems teikimą; leidžia metodinę medžiagą; organizuoja, rengia seminarus, mokymus, kvalifikacijos kėlimo kursus, tarptautines konferencijas ir kitokio pobūdžio renginius asmenims, dirbantiems su sutrikusio intelekto žmonėmis; organizuoja vizitus į įvairias ugdymo, užimtumo ir socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros ir kitas įstaigas Lietuvoje ir užsienio valstybėse; vykdo tarptautinius projektus, inovacinius visuomenės vystymo projektus, patirties pasidalijimo programas. Asociacija dirba įvairiose srityse, tačiau autorės nuomone, aktualiausia šiam darbui yra specialusis ugdymas, suaugusiųjų švietimas, kvalifikacijos tobulinimas, kultūros puoselėjimas, tai kas artina šią organizaciją prie tarpkultūrinio ugdymo.

Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ – tai 1991 m. Lietuvoje įkurta nepolitinė, nevyriausybinė ir nereliginė, už vaiko teises kovojanti organizacija. Organizacija „Gelbėkit vaikus“

daro įtaką vaikų klausimus sprendžiančioms valstybės ir tarptautinėms institucijoms, šviečia visuomenę vaiko teisių klausimais, skatina vaikus dalyvauti visuomenės gyvenime priimant su jais susijusius sprendimus, daro įtaką žiniasklaidai. Organizacijos misija – kovoti už vaiko teises, daryti įtaką visuomenės nuomonei. „Gelbėkit vaikus“ vizija – pasaulis, kuriame gerbiamas ir vertinamas kiekvienas vaikas; pasaulis, kuris išklauso vaikus ir pasimoko iš jų; pasaulis, kuriame visi vaikai turi ateitį ir perspektyvą. Pagrindinės programinės kryptys: smurto prieš vaikus ir vaikų išnaudojimo mažinimas; vaikų socialinio apleistumo ir institalizacijos mažinimas; vaikų atskirties ir diskriminacijos mažinimas, švietimas vaiko teisių klausimais. Vykdomi ilgalaikiai projektai, visuotinės pilietinės akcijos ir iniciatyvos: „Smurtui prieš vaikus - NE“, „Augink atsakingai“, „Saugi aplinka - saugus vaikas“, „Draugystė be sienų“, A. Lindgren biblioteka ir vaiko teisės, Kalėdinis aukcionas, Labdaros koncertas ir kiti. Vykdoma „Mergaičių programa“, kurios tikslas - sudaryti sąlygas rizikos grupės mergaitėms integruotis į visuomenę, nes socialinės rizikos šeimose augančios mergaitės yra diskriminuojamos švietimo srityje: nelankydamos mokyklos jos netenka galimybės socialiai integruotis į visuomenę, tampa prekybos žmonėmis bei prievartos aukomis, patiria riziką būti įtrauktos į narkomaniją ar alkoholizmą. Organizacija, mažindama Lietuvos tautinių mažumų atskirtį, suteikia galimybę tautinių mažumų vaikams ir suaugusiesiems susipažinti su JT Vaiko teisių konvencija jų gimtąją kalba (rusų ir lenkų). Tuo tikslu bendradarbiaujama su tautinėmis bendrijomis ir su jomis susijusiomis institucijomis, organizuojami seminarai bei JT Vaiko teisių konvencijos mokymai, leidžiama Vaiko teisių konvencija rusų ir lenkų kalbomis. (Gelbėk vaikus, 2009) Kova prieš diskriminaciją, prievartą, išnaudojimą, tautinių mažumų atskirtį ir švietimas šia linkme įrodo, kad ši organizacija užsiima tarpkultūriniu ugdymu, stengdamasi, kad visiems vaikams būtų užtikrintos vienodos teisės.

1993 metais susikūrė bendrija „Akių šviesa“. Bendrijos tikslas – rūpintis aklųjų ir silpnaregių vaikų sveikata, ugdymu, profesiniu rengimu; teikti moralinę ir pagal išgales materialinę pagalbą šeimoms, auginančioms regėjimo negalią turinčius vaikus, užmegzti ryšius su panašiomis Lietuvos ir užsienio šalių organizacijomis. Ši organizacija rengia vaikų vasaros poilsio, kūrybinės, kultūrinės veiklos projektus, dalyvauja regėjimo negalios vaikų socializacijos, nusikalstamumo prevencijos, užimtumo, šeimos edukacines galimybes skatinančioje veikloje. Šios organizacijos misija – skatinti, tobulinti, remti regėjimo negalios vaikų ir jaunimo ugdymą, užimtumą, poilsio organizavimą, meninę ir kultūrinę saviraišką, informacinių technologijų prieinamumą, teikiant edukacines, socialines, techninės paramos paslaugas. Bendrija „Akių šviesa“ yra Kauno apskrities Socialinės veiklos nevyriausybinų organizacijų sąjungos narė, ji atstovaujama Kauno invalidų reikalų taryboje prie miesto savivaldybės. (Kauno aklų ir silpnaregių bendriją „Akių šviesa“, 2004-2006) Ši organizacija rengia kultūrinius projektus, užsiima edukacine veikla, vienija aklius ir silpnaregius skirtingų įsitikinimų, išvaizdos, religijų ar rasės, siekdama jiems visiems vienodai pagelbėti ir

padaryti jų gyvenimą patogesnę ir geresnę. Tuo ši organizacija yra tarpkultūrinė.

Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus draugijos pradininkas - Henry Dunant. Jis siūlė: kiekvienoje šalyje įkurti savanorių grupes, kurios rūpintųsi karo metu nukentėjusiais žmonėmis; apsaugoti sužeistuosius ir slaugantiesiems suteikti neutralumo statusą, suformuluojant nepažeidžiamos konvencijos patvirtintą tarptautinį principą, kuris įvairiose šalyse taptų pagalbos sužeistiesiems draugijų pagrindu. Raudonojo Kryžiaus (RK) ir Raudonojo Pasmėnulio draugijos kovoja su ligomis, steigia ligonines, rengia medicinos seseris, padeda nukentėjusiems nuo stichinių nelaimių, per karus ar ginkluotus susirėmimus padeda sergantiems ar sužeistiems kariams ar taikiems gyventojams, neatsižvelgdamos į jų politinius ar kitus įsitikinimus rasę, tautybę. Lietuvos RK draugija įkurta 1919 m. sausio 12 d. Roko Šliūpo ir kitų medikų pastangomis. Lietuvos RK jaunimas (LRKJ) - sudedamoji RK draugijos dalis jungianti jaunos žmones trokštančius padėti kitiems. Jie rūpinasi našlaičiais, neįgaliais vaikais, vienišais seneliais, propaguoja sveiką gyvenimą, nagrinėja AIDS, narkomanijos, vaikų teisių klausimus. Organizacijos vizija – vienyti Lietuvoje gyvenančius žmones, padėti kenčiantiems, saugoti žmogaus orumą. Misija, kad ji yra savarankiška, pelno nesiekianti organizacija, savo veiklą grindžianti humanitariniais principais, kad ji vienyti Lietuvoje gyvenančius žmones teikti paramą nelaimės ištiktiems žmonėms šalyje ir už jos ribų. Įgyvendindama įvairias programas, Draugija siekia atsižvelgti į socialiai remtinų žmonių poreikius, kelti jų gerovę. Organizacijos tikslai: tobulinti Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos efektyviai veikiančią struktūrą; gerinti sveikatinimo veiklos kokybę, organizuoti visuomenės mokymus; skleisti pagrindinius Raudonojo Kryžiaus judėjimo principus, humanitarines vertybes Draugijoje ir už jos ribų. Organizacija užsibrėžė tokius uždavinius kaip: mažinti socialinę atskirtį ir užtikrinti pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją į visuomenę; skleisti informaciją, skatinančią visuomenės toleranciją socialiai pažeidžiamoms žmonių grupėms ir daugelį kitų. (Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, 2008) Užsibrėžti organizacijos uždaviniai, išskirti tikslai neatsiejamoms sudėtinės tarpkultūrinio ugdymo dalys.

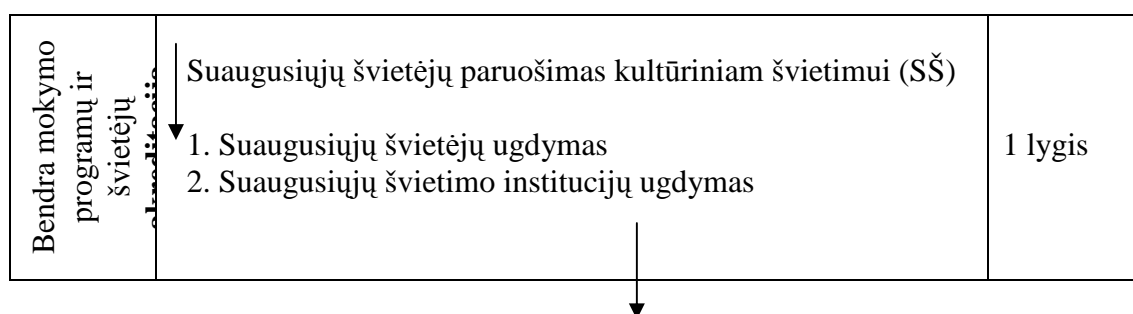
Rašant šį darbą, buvo neatsitiktinai pasirinktos tokios organizacijos, siekiant parodyti, kad dauguma nevyriausybinė organizacijų užsiima tarpkultūriniu ugdymu, nes jos yra jautrios kitų problemoms. Jos rūpinasi pažeidžiamomis žmonių grupėmis neatsižvelgdamos į jų skirtumus, vyrauja tik vienas indikatorius – pirmumo teisę turi tas, kam to labiausiai reikia. Nebūtinai reikia vadintis tarpkultūrinio ugdymo organizacija, kad galėtum užsiimti tokia veikla. Visos NVO yra švietėjiškos ir užsiima vienokiu ar kitokiu ugdymu.

Atliekant tyrimą buvo pasirinktos tiesiogiai su tarpkultūriniu ugdymu susijusios organizacijos tokios kaip: Kauno jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“, Tautinių bendrijų namai, Britų taryba, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, Lietuvos žmogaus teisių centras.

2.2.2. Lietuvos nevyriausybinų organizacijų tarpkultūrinio ugdymo projektai

Vykstant globalizacijos procesui ir didėjant gyventojų migracijai iškyla būtinybė kurti ir įgyvendinti tarpkultūrinio ugdymo projektus. Tokius projektus dažniausiai rengia įvairios nevyriausybines organizacijos, siekdamos sušvelninti atvykėlių integraciją į visuomenę bei siekdamos mažinti rasinę, religinę, tautinę, lytinę diskriminaciją. Rengiamos programos ir projektai skirti ne tik mokymo metodologijoms ir programoms sudaryti, bet ir asmenų, dirbančių bendruomeninį darbą daugiatautėje visuomenėje, ir suaugusiųjų švietėjų kvalifikacijai tobulinti.

Vienas iš tokių projektų – „Europos kultūrinės kompetencijos programa“, kurios pagrindinis tikslas buvo „gerinti pilietinį dialogą, skatinant kultūrinę viešųjų paslaugų tiekėjų, nevyriausybinų organizacijų ir tautinių bendrijų kompetenciją, savitarpio supratimą, toleranciją, organizuojant mokymo procesą, sujungiantį žmones iš įvairių gyvenimo sferų.“ Visos šio dialogo grupės, viešojo ir savanoriškojo sektoriaus bei etninių mažumų, atstovauja skirtingiems, bet daugeliu atvejų susijusiems interesams ir vertybėms. Juk dėl skirtingumų, individualių, grupinių ir institucinių kyla socialinių problemų ir kultūrinių konfliktų. Projektas turėjo prisidėti, kad mažėtų skirtumai arba jie virstų jėga, įtakojančia pokyčius ir sėkmę. Ši „programa turėjo padidinti tautinių bendrijų ir viešųjų tarnybų galimybes plėtoti tokią politiką ir struktūras, kurios tenkintų daugiatautės bendruomenės poreikius.“ Projekte dalyvavo Vokietijos suaugusiųjų švietimo institutas (projekto koordinatorius), Romos liaudies universitetas, Šiaurės Vakarų Londono koledžas, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Sėkmingam projekto įgyvendinimui buvo išskirti tokie uždaviniai kaip: didinti partnerių organizacijų kultūrinę kompetenciją; tobulinti tautinių bendrijų atstovų, NVO ir viešųjų tarnybų kultūrinę kompetenciją; paruošti suaugusiųjų švietimo mokytojus, galinčius kvalifikuotai mokyti kultūrinio bendradarbiavimo; sustiprinti kiekvienos šalies tautinių bendrijų NVO; tarp projekto partnerių keistis informacija apie mokymo programas, sukurti bendrą akreditacijos modelį – tokiu būdu suteikti projektui Europinę vertę. Mokymo programą sudarė trys pagrindiniai mokymo moduliai, kurie yra dviejų lygių (1 pav.) (Europos kultūrinės kompetencijos programa, 2004, p.4)

	Vietos savivaldos institucijų ir tautinių bendrijų NVO bendradarbiavimo ir tolerancijos mokymo programa – Pilietinio dialogo programa(PD)	Tautinių bendrijų NVO mokymo programa (TB)	2 lygis
--	---	--	---------

1 pav. Mokymo programa

Šaltinis: http://www.lssa.smm.lt/docs/projekto_aprasymas.doc

Svarbiausias PD modulio tikslas buvo sukurti tokias sąlygas, kad etninių mažumų ir socialiai atskirtų grupių atstovai galėtų kartu dirbti su viešųjų tarnybų atstovais. Projekto metu didžiausias dalyvių dėmesys buvo nukreiptas į skirtingumo problemas. TB modulis buvo orientuotas į etninių organizacijų stiprinimą, suteikiant žinių ir gebėjimų. Organizacijos mokymo metu išmoko efektyvaus valdymo metodų, kas padėjo joms atstovauti savo interesus bei dalyvauti pilietiniame Europos gyvenime. SŠ mokytojų rengimo modulis, kurio tikslas buvo “suaugusiųjų švietėjų profesionalumo tobulinimas bei suaugusiųjų švietėjų organizacijų veiklos gerinimas organizuojant kultūrinius mokymus bei skleidžiant šias idėjas, taip pat įdiegiant projekto sukurtus modulius bei projekto rezultatus.” Kiekviena šalis dirbo sau aktualioje srityje, tai priklausė nuo susidariusios situacijos šalyje. Projekto rezultatai buvo panaudoti labai plačiai, juos naudojo partnerių organizacijos bei jų partneriai (viešųjų tarnybų pareigūnai, NVO darbuotojai, bendruomenių vadovai ir aktyvistai, tarpininkai, dirbantys su etninėmis mažumomis, suaugusiųjų švietėjai ir suaugusiųjų švietimo institucijų vadybininkai). Taip pat, jie bus paskleisti etninėms bendrijoms bei organizacijoms, kitoms nacionalinėms švietimo institucijoms, vietos savivaldos mokymo įstaigoms. Projekte buvo numatytos tarptautinės ir vietinės konferencijos. Šis projektas turėjo trukti 36 mėnesius ir baigtis 2004 metų spalio mėnesį. (Kultūrinė kompetencija ir valdžios institucijos, 2001)

Šiaulių rajono Kūrybinės raiškos centras inicijavo pilotinį projektą – „Tarpkultūrinis mokymasis Lietuvos mokyklose“, kuris truko nuo 2004 metų rugsėjo 1d. iki 2005 metų rugsėjo 30 d. Prie šio projekto, taip pat, prisidėjo Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, LR Švietimo ir mokslo ministerija, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie LRV, Lietuvos jaunimo neformalaus ugdymo asociacija, Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazija, Internationaler Bund E.v./Frankfurt (Vokietija). Šiuo „projektu buvo siekiama stiprinti Lietuvos mokyklų gebėjimus skleisti tarpkultūrines vertybes ir sudaryti galimybes mokytojams/socialiniams pedagogams/jaunimo darbuotojams ir mokiniams įgyti kompetencijas įgyvendinant tarpkultūrinio mokymosi modulį.“ To buvo siekiama per:

- mokytojų/socialinių pedagogų/jaunimo darbuotojų darbo kokybės gerinimą, stengiantis juos

įkvėpti ir skatinant juos prisidėti plėtojant tarpkultūrinį ugdymą mokyklose;

- tarpkultūrinės kompetencijos plėtojimą mokytojų/socialinių pedagogų/jaunimo darbuotojų ir mokinių tarpe, taip pat, sudarant galimybę įgyti tarpkultūrinių/tarptautinių projektų vadybos kompetenciją ir skatinti žinias ir įgūdžius panaudoti praktikoje. (Pilotinis projektas “Tarpkultūrinis mokymasis Lietuvos mokyklose”, 2004)

Šiuo projektu buvo siekiama iki 2006 m. integruoti į Lietuvos mokyklų programą tarpkultūrinio mokymosi modulį. Projektas rėmėsi tarpkultūrinėmis vertybėmis ir humanistiniu požiūriu į neformalų ugdymą. Projekte dalyvavo: mokytojai ir socialiniai pedagogai, jaunimo darbuotojai, mokiniai. Projektas buvo įgyvendinamas dviem etapais. Pirmas etapas buvo teorinis, jo metu buvo vykdomi mokymo seminarai, o antras etapas – praktinis, jo metu vyko tarpkultūrinio mokymosi modulio įgyvendinimas mokyklose. Socialiniai pedagogai ir mokytojai kiekvieną savaitę vedė tarpkultūrinio mokymosi užsiėmimus, tokiu būdu siekdami stiprinti mokinių tarpkultūrinės kompetencijas. Viso projekto metu buvo vykdomas nuolatinis įvertinimas, taip buvo siekiama užtikrinti vykdomos veiklos kokybę. Taip pat, visoms mokykloms kartu vyko bendras įvertinimo seminaras, kuriuo buvo norėta parengti metodinę medžiagą tarpkultūrinio mokymosi integravimui Lietuvos mokyklose. (Pilotinis projektas “Tarpkultūrinis mokymasis Lietuvos mokyklose”, 2004)

2000 – 2006 metais Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra administravo programą – „Jaunimas“ – tai įrankis neformalaus ugdymo veiklai jaunimo srityje remti. Šios programos tikslai: skatinti jaunų žmonių indėlį kuriant Europą per dalyvavimą tarptautiniuose jaunimo mainuose ir taip plėtoti kultūrinės Europos įvairovės ir jos pagrindinių vertybių supratimą; stiprinti jaunų žmonių solidarumo jausmą per jų dalyvavimą platesnio masto bendruomenei naudingoje veikloje; skatinti jaunų žmonių iniciatyvą, verslumą ir kūrybiškumą, taip leidžiant jiems atlikti aktyvesnį vaidmenį visuomenės gyvenime, bei siekti neformalaus ugdymo, įgyjamo europiniame kontekste, pripažinimo; stiprinti bendradarbiavimą jaunimo srityje, skatinant vertingos patirties mainus, jaunimo darbuotojų / lyderių mokymą bei naujoviškos veiklos plėtrą Bendrijos mastu. Programoje dalyvavo ES valstybės narės (Airija, Austrija, Belgija, Danija, Graikija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Suomija, Švedija, Vokietija, Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lenkija, Malta, Slovakija, Slovėnija, Vengrija ir Lietuva), 3 Europos Ekonominės zonos valstybės (Islandija, Lichtenšteinas ir Norvegija), Valstybės - kandidatės (Bulgarija, Rumunija, Turkija). Šios programos partneriai: Rytų Europos ir Kaukazo valstybės, Pietryčių Europos valstybės, Lotynų Amerikos valstybės, Viduržemio jūros regiono valstybės. Tačiau projektai su šiomis šalimis galėjo vykti tik ES valstybėse. Visiems projektams buvo keliami reikalavimai: mokomasis / ugdymo aspektas (projektas turi prisidėti prie atsakingos, iniciatyvios, aktyvios ir kūrybiškos asmenybės ugdymo, padėti jauniems žmonėms įgyti reikalingų žinių, įgūdžių ir kompetencijos, tarpkultūrinio pažinimo aspektas (jauni žmonės turėtų būti parengti

/ pasirengę susitikimui kita / kitomis kultūromis), Europos dimensija (jauniems žmonėms turėtų būti suteikta galimybė pasijusti Europos dalimi, suvokti savo vaidmens reikšmę kuriant vieningą Europą), aktyvus dalyvavimas aktyvus jaunų žmonių dalyvavimas rengiant, įgyvendinant bei vertinant projektą. Programą „Jaunimas“ sudarė 5 paprogramės: jaunimas Europa (jaunimo mainai, jaunimo susitikimai), Europos savanorių tarnyba, jaunimo iniciatyvos, jungtiniai projektai, informacija / bendradarbiavimas / mokymai. (ES programa „Jaunimas“ 2000-2006 m.) „Per 2000 – 2006 programos „Jaunimas“ įgyvendinimo metus Lietuvoje buvo finansuoti 1597 projektai, kuriuose dalyvavo daugiau kaip 20 tūkst. jaunų žmonių. Jiems įgyvendinti buvo skirta beveik 7 mln. eurų.“ Ši programa buvo įvardinta kaip atvira ir pasiekiamą visam jaunimui nekreipiant dėmesio į jokių skirtumus. Didžiausia nauda – tai įgytos žinios, įgūdžiai, pakilęs savęs vertinimas, pakitusios nuostatos, padidėjusios galimybės darbo rinkoje. (Tyrimo apžvalga, ES programa „Jaunimas“ Lietuvoje, 2000 – 2006 metais) Programa „Jaunimas“ suteikė galimybę geriau pažinti kitas kultūras, padėjo suprasti ir stiprinti žmoniškąsias vertybes, skatino iniciatyvumą, atsakingumą, kūrybiškumą, leido išmėginti save įvairiose veiklose, darė teigiamą poveikį kultūrų įvairovės supratimui. (Tyrimo apžvalga, ES programa „Jaunimas“ Lietuvoje, 2000 – 2006 metais)

2008 metų Lapkričio 24 – 30 dienomis suaugusiųjų švietimo asociacija rengė suaugusiųjų švietimo savaitę – „Kultūra + kalba = dialogas“, kurios metu buvo vertinami tarpkultūriniai projektai, palaikomi ryšiai su ES šalimis. (Bibliotekai – tarpkultūrinio ugdymo nominacija, 2008)

Kauno Technologijos Universiteto Studentų atstovybė (KTU SA) ir festivalio „Antipop's“ organizatoriai su nevyriausybinėmis organizacijomis 2008 gruodžio 4 – 6 dienomis Kaune surengė socialinį projektą – „Subkultūros. Sugriauk mitus!“. Šis projektas skirtas griauti mitus apie subkultūras. Buvo vedami seminarai ir diskusijos su daug pasiekusiomis neformaliomis asmenybėmis. Visą projektą sudarė 3 renginiai, kurie stengėsi keisti žmonių stereotipinę nuomonę. Pirmasis renginys buvo seminaras apie subkultūras, kuris vyko gruodžio 4d. KTU III rūmuose. Šį seminarą vedė su įvairiomis jaunimo grupėmis ir subkultūromis dirbantys ir bendraujantys vedėjai: G&G Sindikato vokalistas Svaras ir Pilietinių iniciatyvų centro direktorius Girvydas Duoblys. Gruodžio 6d. vyko susitikimas su daug pasiekusiomis asmenybėmis, kurios nebijo nei savo idėjų, nei kitokio stiliaus. Susitikimo svečiai – kompozitorius Giedrius Kuprevičius, 1977 m. Anglijoje įsikūrusios punk oi! grupės „Sham 69“ nariai bei vieno populiariausių neformalios muzikos festivalių Lietuvoje „Antipop's“ organizatorius Alex. (Akcija „Akiniai“ Tarptautinei dienai prieš diskriminaciją, 2008)

Žmogaus teisių stebėjimo institutas kovo 21 dieną rengė Savaitę prieš rasizmą ir kitas nepakantumo formas, kurios renginiai yra dalis visą Europą apimančios Savaitės prieš rasizmą. Šie renginiai yra koordinuojami Europą vienijančio nevyriausybinių organizacijų tinklo UNITED, kovojančio prieš visų rūšių diskriminaciją ir nepakantumą. Akcijos rengėjai norėdami atkreipti

jaunų žmonių dėmesį į šią Lietuvoje aktualią problemą kartu su partneriais – jaunimo kampanijos „Visi skirtingi – Visi lygūs“ iniciatyvine grupe, tarptautine filmų kūrėjų asociacija „Freimas“, Jungtinių Tautų vystymo programa, ELSA Lietuva (Europos teisės studentų asociacija), Lygių galimybių plėtros centru, Romų visuomenės centru ir kitais organizavo tolerancijos akciją – „Akiniai“. Akcijos metu buvo rengiamos diskusijos, vieši debatai, filmų peržiūros, parodos, tradicinė „Gyvoji biblioteka“ ir kiti renginiai. (Akcija „Akiniai“ Tarptautinei dienai prieš diskriminaciją, 2008) Pavyzdžiui, tolerancijos akcija Kaune prasidėjo Karolio Žibo (Etninių Tyrimų Centro projektų vadovo) paskaita apie etninį nepakantumą bei rasizmą, jo priežastis bei pasekmes. Paskui renginio dalyviams kvietė unikalų metodą - „Gyvoji Biblioteka“, organizuojamas kartu su Kauno apskrities visuomenės sveikatos ugdymo centru. „Gyvoji biblioteka“ veikia taip pat kaip ir paprastos bibliotekos. Skaitytojas gali tam tikram laikui pasiskolinti Knygą. Lankytojas perskaitęs Knygą gražina ją į biblioteką, jeigu nori, pasiima kitą. Tačiau yra vienas skirtumas tarp paprastos bibliotekos ir „Gyvosios bibliotekos“ – knygos „Gyvojoje bibliotekoje“ yra žmonės, o skaitymas – pokalbis su jais. „Gyvojoje Bibliotekoje“ knygomis tampa tie, kurie patiria diskriminaciją, apie kuriuos prikūrta daugybė stereotipų, bet su kuriais neesame kalbėję, arba tomis temomis yra nepriimtina kalbėti viešai. „Gyvosios Bibliotekos“ knygos yra tikri žmonės, priklausantys etninėms ar seksualinės mažumoms, žmonės turintys negalią, arba propaguojantys kitokį gyvenimo būdą (žalieji, vegetarai, subkultūrų atstovai), turintys tam tikrų įsitikinimų (feministės, gyvūnų teisių gynėjai) bei kiti. „Gyvoji biblioteka“ suteikė galimybę susitikti su kitokiais žmonėmis ir pakeisti nusistovėjusią nuomonę apie juos. Ji skirta griauti stereotipus ir suprasti kitus. Šios akcijos metu buvo rodomi su diskriminacija bei žmogaus teisėmis susiję filmai: „Svetimas tarp savų“, žurnalistų tyrimai apie „Juodąsias panteras“, šių dienų nacių visuomenę „White Power“. (Akcija „Akiniai“ Tarptautinei dienai prieš diskriminaciją, 2008) Šio darbo autorės nuomone, tokios akcijos padeda suprasti, kad egzistuoja tik viena rasė – žmonių rasė ir skatina griauti stereotipus, susipažinti su kitokiais ir priimti juos tokius, kokie jie yra.

2009 metų birželio 15 – 22 d. Kernavėje vyks bendras Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūros ir SALTO Jaunimo Euro-Med Metodinio centro projektas – mokomasis seminaras „Menas – tarpkultūrinio dialogo skatinimo priemonė“. Šio renginio pagrindinis tikslas – sudaryti galimybes lyderiams, jaunimo darbuotojams, kūrybine veikla užsiimančių organizacijų atstovams iš Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių susitikti ir dirbti kartu, kuriant bendrus projektus. „Pagrindinės seminaro dalys: pažintis su Europos ir Viduržemio jūros regiono kultūrų bei realijų įvairove; pasidalinimas patirtimi apie meno kaip priemonės naudojimą jaunų žmonių ugdymui ir tarpkultūriniam dialogui; gilinimasis į meno kaip priemonės, skatinančios tarpkultūrinį dialogą, svarbą; pažintis su programomis Veiklus jaunimas ir Euromed youth bei jų teikiamomis galimybėmis; bendrų projektų idėjų kūrimas; bendras kūrybinis darbas, kurio rezultatas bus viešai

pristatomas Vilniuje birželio 20 d.“ (Naujienos, 2009).

Aptarėme tik nedidelę dalį projektų, kuriuos rengė ar vis dar rengia įvairios organizacijos. Tokie projektai puiki galimybė paveikti visuomenę ir skatinti ją eiti geresniu tolerancijos keliu, priimant kitus esant tokius, kokie jie yra, nepriklausomai nuo jų įsitikinimų, rasės, lyties ar kitų skirtumų.

3. LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VYKDOMAS TARPKULTŪRINIS UGDYMAS: EMPIRINIS TYRIMAS

3.1. Tyrimo instrumentarijus

Tyrimo tikslas. Empirinio tyrimo tikslas – ištirti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vykdomo tarpkultūrinio ugdymo Lietuvoje apimtį, specifiką, perspektyvas.

Tyrimo uždaviniai.

1. Ištirti Lietuvoje esančių NVO vykdomą veiklą tarpkultūrinio ugdymo srityje, ir išsiaiškinti jo poreikį bei aktualumą.
2. Išanalizuoti NVO ekspertų nuomonę apie tarpkultūrinį ugdymą, ir jo plėtojimą Lietuvoje.
3. Numatyti galimas tarpkultūrinio ugdymo Lietuvoje perspektyvas.

Tyrimo metodai. Duomenų rinkimui buvo pasirinktas kokybinis metodas, atliekamas atvirų klausimų interviu (žiūrėti į 2 priedą). Kokybinis interviu buvo atliktas apklausiant Lietuvos NVO specialistus.

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti: kiek dėmesio tarpkultūriniam ugdymui skiriama NVO veiklose; ar reikalingas tarpkultūrinis ugdymas Lietuvoje; kokias problemas NVO sprendžia savo projektais; su kokiomis problemomis susiduriama vykdant projektus, susijusius su tarpkultūrinio ugdymu; kokios priemonės, metodai naudojami tarpkultūriniam ugdymui; kokią įtaką NVO daro vyriausybinių organizacijų veiklai; kokios galimos tarpkultūrinio ugdymo perspektyvos Lietuvoje (žiūrėti į 3 priedą).

Respondentų atranka. Tyrimas buvo atliekamas 2009 metų kovo, balandžio ir gegužės mėnesiais. Respondentai buvo atrinkti atsižvelgiant į pagrindinį tyrimo tikslą. Todėl buvo atrinktos penkios Lietuvos NVO, iš skirtingų Lietuvos miestų, kurių veikla susijusi su švietimu – tai Kauno jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“, Tautinių bendrijų namai, Britų taryba, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, Lietuvos žmogaus teisių centras. Iš šių organizacijų tyrimui buvo pasirinkti tie respondentai, kurie turi darbo patirtį NVO. Tuo buvo siekiama gauti kuo išsamesnius atsakymus į suformuluotus tyrimo klausimus. Respondentų vardai bei pavardės darbe nenurodomi, siekiant išsaugoti asmenų anonimiškumą.

Tyrimas pareikalavo didelių pastangų, nes dauguma organizacijų darbuotojai buvo užsiėmę savo veikla ir negalėjo skirti laiko interviu. Atliekant tyrimą buvo kreiptasi į daugelį NVO, tačiau tik nedaugelis organizacijų sutiko bendradarbiauti, ir pasidalinti savo patirtimi.

3.2. Tarpkultūrinio ugdymo poreikis ir aktualumas

Nagrinėjant NVO vaidmenį tarpkultūriniame ugdyme Lietuvoje, daugumos respondentų nuomonės sutapo. Respondentų atsakymai apie jų organizacijos veiklą, parodė, jog dauguma NVO tik dalinai vykdo tarpkultūrinį ugdymą. Paklausus kokios yra vykdomos NVO veiklos, respondentai atsakė gana skirtingai, nes imtis buvo atsitiktinė, t.y. nebuvo atrenkamos organizacijos remiantis jų veikla. Tačiau daugumos apklaustųjų, kurie dirba NVO teigė, jog vienaip ar kitaip jų vykdoma veikla yra sietina su švietimu ir glaudžiai susijusi su tarpkultūriniu ugdymu:

A: „Mūsų organizacijos pagrindinė veikla yra mokinių profesinis rengimas, t.y. formalus mokymas. Taip pat vykdome ir neformalų mokymą, t.y. suaugusiųjų perkvalifikavimą“;

B: „Šiuo metu organizacijos tikslai išlieka tokie patys, t.y. švietimas žmogaus teisių klausimais. Pastaraisiais metais mes daug dirbome diskriminacijos klausimais. Tame tarpe ir rasizmo, ir diskriminacijos dėl etninės kilmės. <...>. Mes veikiame nacionaliniame lygmenyje, tačiau turime ryšių ir su užsienio partneriais, kaip The DARE network (Democracy and Human Rights Education in Europe), esame tinklo ENAR (The European Network Against Racism) nariai. Kontaktas su užsienio partneriais yra, bet jis yra daugiau informacijos pasikeitimui.“;

C: „Organizacija dirba švietimo ir kultūros srityse. Šiuo metu mūsų pagrindinės temos yra tarpkultūrinis dialogas, klimato kaita ir žinių visuomenė.“;

D: „Pagrindinis org. tikslas - padėti išsaugoti Lietuvos tautinių mažumų kultūrinį ir etninį savitumą - joms visaverčiai integruojantis į šalies visuomeninį gyvenimą.“;

E: „Organizacijos veikla – tai bendradarbiavimas su įvairiomis Lietuvos suaugusiųjų švietimo organizacijomis bei panašaus pobūdžio užsienio institucijomis“.

Eksperto D nuomone, jų organizacijos veikla yra daugiausiai orientuota į tarpkultūrinį ugdymą. Įstaiga darbą organizuoja pagal kelias pagrindines savo veiklos programas, tokias kaip „Lietuvos tautinių mažumų tapatumo puoselėjimas“, „Parama Lietuvos tautinėms bendrijoms jų visavertės integracijos į šalies visuomeninį – politinį gyvenimą procesuose“, „Kultūrinės – švietėjiškos veiklos“. Kiekviena veiklos programa glaudžiai siejasi su tarpkultūrinio ugdymo plėtojimu. „Lietuvos tautinių mažumų tapatumo puoselėjimas“ veiklos programa siekiama telkti įvairių tautybių Lietuvos gyventojus, jų NVO nacionalinių papročių, tradicijų atgaivai, jų sklaidai,

kalbos, religijos ir tautinės buities plėtrai. Tuo tikslu organizuojami ir pravedami įvairūs susitikimai, paskaitos, diskusijos tautinių mažumų istorijos, kultūros, tradicijų ir t.t. klausimais.

Ypač svarbi, anot respondento, „Parama Lietuvos tautinėms bendrijoms jų visavertės integracijos į šalies visuomeninį – politinį gyvenimą procesuose“ veiklos programa. Šia programa siekiama skatinti tolesnę demokratijos plėtrą bei atviros pilietinės visuomenės formavimosi procesus Lietuvos visuomenėje, sudarant sąlygas šalies tautinių bendrijų, jų visuomeninių organizacijų atstovams pilietinei saviraiškai vystyti bei įprasminti. Tuo tikslu analizuojamos Lietuvoje gyvenančių tautų, tautinių mažumų NVO problemos, organizuojama įvairių vadovėlių, kitų mokymo priemonių norintiems išmokti lietuvių kalbą paruošimas bei leidyba; organizuojami valstybinės kalbos kursus socialiai remtiniems asmenims; teikiama metodinė - praktinė parama tautinių mažumų visuomeninėms organizacijoms padedant realizuoti jų tikslus bei siekius.

Šios programos projektai padeda tautinėms bendrijoms integruotis į Lietuvos visuomenės gyvenimą, harmonizuoti ir stabilizuoti tautinius santykius.

Trečioji veiklos programa daugiau dėmesio skiria tautinio pakantumo ir tolerancijos ugdymui, tautinių stereotipų šalinimui, pozityvaus tautinių grupių įvaizdžio visuomenėje formavimui, daugiatautės šalies kultūros sanklodos pristatymui užsienio valstybėse. Tuo tikslu supažindina visuomenę su šalies tautinių mažumų istorija, kultūra, papročiais, rengia pranešimus, paskaitas, įvairias vaizdines priemones (leidinius, skaidres, filmus ir pan.), skirtus Lietuvos tautinių mažumų istorijai, kultūrai, papročiams, tradicijoms bei jų integravimosi į šalies visuomeninį politinį gyvenimą procesams nušviesti.

Siekiant išsiaiškinti kokią dalį švietimas ir ugdymas užima šių organizacijų veiklose, buvo užduotas patikslinantis klausimas - kiek dėmesio skiriate švietimui ir ugdymui?

A: „Visas dėmesys skiriamas švietimui ir ugdymui. Tai yra neatsiejama. Tai yra organizacijos pagrindinis tikslas. Organizacija yra aktyvi. Užsiima ne tik švietimu ir ugdymu, bet ir papildomu ugdymu. Dalyvaujame daugybėje projektų.“;

B: „Pagrindinė organizacijos veikla - žmogaus teisių monitoringas, ataskaitų teikimas apie žmogaus teisių padėtį tam tikrais aspektais, diskriminacijos padėtį. Pagrindinė veikla - švietimas.“;

C: „Organizacijos visi projektai yra švietėjiški. Visi projektai, kuriuos mes įgyvendiname yra skatinantys tarpkultūrinį bendradarbiavimą. Anksčiau mes vykdėm projektus, kurie buvo dvišaliai, šiuo metu mūsų visi projektai yra regioniniai, t.y. mūsų projektų dalyviai yra ne viena šalis. Projektai savo prigimtimi yra tarpkultūriniai.“;

D: „Pakankamai daug. Tautinių bendrijų NVO lyderių mokymai – svarbi mūsų veiklos dalis. Nepamirštame ir kitų tautybių visuomenės narių. Būdami skirtingų tautybių, skirtingo mentaliteto, tik pažindami vienas kitą ir padėdami vienas kitam tapti visaverčiu visuomenės nariu, galėsime būti kartu ir kurti mūsų valstybę.“;

E: „Organizacija skiria daug dėmesio tiek švietimui, tiek ugdymui. Pagrindinis tikslas organizacijos ir yra visapusiškas suaugusiųjų švietimas.“.

Analizuojant šiuos duomenis buvo pastebėta įdomi tendencija, kad respondentai yra ypač susidomėję tarpkultūrinio ugdymo plėtojimu Lietuvoje ir stengiasi tarpkultūriškumą perteikti savo organizacijos veikla. Organizuojami įvairūs projektai, užsiėmimai, paskaitos ir pan.

Pokalbio pradžioje, siekiant sužinoti apie respondentų turimą patirtį šioje srityje bei paruošti juos tolimesniam pokalbiui, bandyta išsiaiškinti kokią projektinę veiklą teko vykdyti, kokiuose projektuose teko dalyvauti.

Daugumos respondentų pateiktuose atsakymuose pastebima, kad organizacijos aktyviai dalyvauja projektinėje veikloje ir gana daug projektų sietini su tarpkultūrinio ugdymu:

A: „Yra pagrindinės trys projektinės veiklos. Dalyvaujame „Leonardo da Vinci“ projekto programose, Europos struktūrinių fondų paramos projektuose. Įvykdėm, du projektus: „Du keturi priemonės“ ir „Vienas penki priemonės“. „Vienas penki priemonės“ yra kirpėjų bazės gerinimui, o „Du keturi priemonės“- mokymo metodika susigrąžinti mokinius išėjusius iš profesinės sistemos. Taip pat dalyvavome „Nord plus“ projektų grupėse. Šiuo metu „Leonardo da Vinci“ programą mes patys vykdome kaip teikėjai. Jau baigiame, liko tik galutinės ataskaitos. „Vetro“- mainų projektas mokytojams, o kitas projektas buvo mokiniams. Šiais metais ugdymo institucija dalyvauja trijuose „Leonardo da Vinci“ projektuose kaip partneriai. „Leonardo da Vinci“ projektuose esame partneriai su Dreseno floristikos institutu. Tai yra dviejų metų partnerystės sutartis bei floristų kompetencijos pripažinimas Europos šalyse. Dalyvauja mokytojai iš Vokietijos, Čekijos, Lenkijos ir Lietuvos.“;

B: „... diskriminacijos, rasizmo prevencija. Orientuojamės į tam tikrą teisinį švietimą. Rengiame mokymus nevyriausybininkams, arba teisininkams apie diskriminacijos draudimą. Kalbame apie rasizmą, diskriminaciją, apie būtinybę gerbti vienas kito orumą, ir apie draudimą diskriminuoti dėl etinės kilmės. Tai daugiau darome per teisinius mokymus. Turime internetinį tinklapį www.manoteises.lt. Tinklapyje yra straipsnių apie diskriminaciją, etninę kilmę ir pan. Organizuojame projektą-festivalį – „Ad Hoc: Nepatogus kinas“. Jį vykdome jau du metus. Projekte

„Ad Hoc: Napatogus kinas“ yra tam tikras multikultūriškumo aspektas, nes tai yra dokumentiniai filmai apie žmogaus teisių problematiką, bet taip pat yra tarpkultūriškumo dialogo aspektų, pvz., rodėme filmą apie rasizmą.“;

C: „... tiesiogiai su tarpkultūriniu ugdymu susiję projektai, t.y. „Interculture navigators“. Projekto esmė yra parengti žmones, žmonių grupę, kurie gebėtų įgyvendinti projektus, vesti seminarus tarpkultūrinėm kompetencijom tobulinti. Kitas projektas, kuris yra kultūrinis, bet tuo pačiu ir tarpkultūrinis, t.y. „Kūrybiniai miestai“. Projektas skirtas pažvelgti į urbanistines ir socialines problemas, į socialines inovacijas, kurios padeda mūsų miestuose geriau, gražiau, saugiau ir sveikiau gyventi. Tai yra švietėjiškas projektas. Kalbama apie kultūrų bendravimą, kuri vadiname „Challenge for Europe“. Šis projektas yra susijęs su klimato kaita. Jis skatina dalyvius būti socialiai aktyviems ir stengtis aktyviai dalyvauti, siūlyti idėjas, kaip pagerinti klimato kaitos situaciją. Dar vienas projektas, kuris baigiasi, yra tiesiogiai skirtas mokykloms „Challenges in Schools“. Šis projektas tarpkultūrinis tuo aspektu, kad jame dalyvauja įvairių Europos mokyklų mokiniai. Visi dalyviai diskutuoja apie tai, kokia bus ateities Europos mokykla.“;

D: „Labai daug, visų neišvardinti. <...> Nuolat organizuojamos įvairių tautų atstovų parodos, koncertai, literatūriniai vakarai, pokalbiai, diskusijos ir t.t., padedantys susipažinti su šalies įvairių tautų kultūra. <...> Nuo 2000 m. Periodinio leidinio „Tautinių bendrijų naujienos“ parengimas spaudai ir leidyba. 2002 m. tarptautinis projektas „Tautinės mažumos pilietinėje visuomenėje“. Nuo 2002 m. kasmetiniai Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivaliai. Kiekvienais metais parenkama skirtinga festivalio tematika (pvz.: istorinės Tėvynės papročiai ir tradicijos; pasakos ir t.t.). Moksleiviai programą atlieka ta kalba, kurios mokosi sekmadienio mokykloje. Paprastai dalyvauja 7-9 tautybių atstovai. Tarpkultūrinis bendravimas praktikoje... Nuolatiniai tautinių bendrijų NVO lyderių, sekmadieninių mokyklų mokytojų mokomieji seminarai. 2005 m. konferencijoje „Religija, moralė ir visuomenė“ skirtingas religijas išpažįstantys tautinių bendrijų nariai, pranešimus skaitė įvairių konfesijų (katalikų, stačiatikių, musulmonų) dvasininkai. 2005-2008 m. Europos bendrijų iniciatyvos EQUAL projektas „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“. 2007 m. „Geltona>Žalia>Raudona“. Lietuvos tautų renginys SIEMENS arenoje, skirtas Tolerancijos dienai. Ir taip toliau...“;

E: „Gana aktyviai dalyvaujame įvairiuose projektuose. <...> Projektai skirti tarpkultūriniam ugdymui, kuriuos vykdėme, tai būtų 2005 metais vykęs „Tarpkultūrinio bendravimo kompetencija Europoje 2005“. Projektą rėmė ES Socrates Grudtvig 1 programa. Taip pat „Tarpkultūrinio

mokymosi tinklas Europoje“ projektas, kuris vyko tris metus ir tik praeitais metais pasibaigė. Projekte dalyvavo net dvidešimt šalių.“

Priežastis, pasak, respondentų yra aktyvėjantis bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis, bendra projekcinė veikla, remiama ES, bei vis didėjantis imigrantų skaičius.

Minėti veiksniai skatina NVO aktyviai dalyvauti tarpkultūriniame ugdyme, plėsti organizacijos veiklą.

3.3. Tarpkultūrinio ugdymo projektų rezultatai

Susipažinus su NVO vykdoma veikla, pastebėta, kad organizacijos dalyvauja gana skirtinguose projektuose. Respondento A teigimu, organizacija aktyviai dalyvauja trijuose projektuose *„Leonardo Davinči“ projekto programose, Europos struktūrinių fondų paramos projektuose“ bei „Nord plus“ projektų grupėse.* Tai tarptautiniai projektai, kuriuose organizacija dalyvauja ne vienus metus. Taip pat, ši organizacija organizuoja mini projektus, kurie vykdomi organizacijos viduje, kartais Lietuvos mastu. Taip siekiama išugdyti visuotinę toleranciją, apie kurią šiuo metu tiek daug kalbama:

A: „Rengiami mini projektai tarpkultūrinio ugdymo tematika. Mūsų organizacijoje mokosi kitataučiu, t.y. lenkai, rusai, turim du azerbaidžaniečius. Tarpkultūrinę veiklą vykdomė daugiau Lietuvos mastu.“

Respondentas B organizacijos veiklą apibūdina, kiek kitaip nei respondentas A, tačiau pagrindinė idėja vis tiek išlieka ta pati – tarpkultūriškumo ugdymas. Respondentas B pabrėžia, kad organizacija orientuojasi daugiau į teisinį švietimą, kuris nagrinėja ypač aktualias šiandienos visuomenei problemas, kaip rasizmas, diskriminacija, netolerancija ir pan. Daugiau tarptautiniu mastu dirba respondento C organizacija, kuri dalyvauja tarptautiniuose projektuose. Didelį dėmesį skiria ne tik žmonių tarpusavio santykiams, bet ir santykiams tarp žmogaus ir gamtos, pvz.: projektas *„Challenge for Europe“*. Projekto esmė, pasak respondento C, kad siekiant bendro tikslo, atsiranda vienas kito supratimas, tolerancija, pagarba. Respondento D nuomone, išvardinti visas organizacijos veiklas susijusias su tarpkultūriniu ugdymu būtų neįmanoma. Organizacija veikia gana seniai, todėl rengtų įvairių projektų yra begalė. Vienas naujausių, kurį respondentas mini, tai yra 2005-2008 m. Europos bendrijų iniciatyvos EQUAL projektas *„Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“*. Projektas sulaukė ypatingo dėmesio.

Pasak, respondento D projektas vyko sklandžiai, tikslas buvo pasiektas, nors ir ne toks, kokio tikėtasi.

Autoriaus nuomone, šių ir kitų NVO veikla susijusi su tarpkultūriniu ugdymu atlieka didelį darbą šiandienos visuomenėje, nes „Konstitucijoje ar kituose šalies teisės aktuose yra išdėstytas diskriminacijos draudimas, dar nereiškia, kad niekas realiame gyvenime nesusiduria su diskriminacija. Priimti įstatymai, draudžiantys diskriminaciją, nebūtinai reiškia, kad niekas diskriminacijos nepatiria: jie reiškia, jog valstybė suteikia priemones kovoti su diskriminacija“ (Abramavičiūtė, Andriulienė, Leončikas, 2004, p.7). Tad NVO vykdoma veikla padeda įprasminti Konstitucijos ir kitų teisės aktų įgyvendinimą. Vykdydamos įvairius projektus NVO atkreipia visuomenės dėmesį į patiriamą netoleranciją, diskriminaciją, rasizmą ir pan. ir tai skatina aktyviai dalyvauti tarpkultūriniame ugdyme.

Akivaizdu, kad NVO aktyviai dalyvauja tarpkultūriniame ugdyme, tačiau kyla klausimas ar yra poreikis? Taigi tolimesnio tyrimo metu siekiama išsiaiškinti, ar jaučiamas tarpkultūrinio ugdymo poreikis Lietuvoje. Apklausti respondentai vieningai pritaria teiginiui, kad tarpkultūrinio ugdymo poreikis jaučiamas:

A: „Mano nuomone, tarpkultūrinio ugdymo poreikis Lietuvoje labai didelis..“

C: „Lietuvoje labai reikalingas ir kuo anksčiau formaliąjame ugdyme tarpkultūrinis ugdymas bus integruotas, tuo visuomenė bus atviresnė.“

D: „Taip, yra.“

E: „Tarpkultūrinis ugdymas Lietuvoje yra reikalingas. Šio ugdymo dėka kiekviena šalis gali įgauti kitos šalies patirtį vienu ar kitu klausimu. Bendravimas tarp šalių turi būti puoselėjamas, nes kaip žinia kiekviena šalis yra unikali, ir kiekviena iš jų gali pasidalinti savo patirtimi. <..> Tarpkultūrinis ugdymas turi būti skatinamas, ir skiepijamas Lietuvos žmonėms, kad jų pasaulėžiūra kur kas labiau atitiktų šiuo metu pažengusias vakarų valstybes.“

Tarpkultūrinio ugdymo poreikį Lietuvoje respondentas C aiškina, tuo, kad Lietuva yra labai homofobiška valstybė. Buitiniame lygmenyje išsiklausius į žmonių nuomones pasakymus galima matyti, kad visuomenė yra uždara, kad labai daug remiamasi savo tradicijomis, istorine patirtimi ir praeitimi, ir kad yra sunku pripažinti, priprasti ir suprasti, jog reikia mokytis gyventi kitokiame pasaulyje, kitokioje Europoje, kitokiuose santykiuose.

Respondentas C pastebi, kad kalbant su užsieniečiais, kuriems teko bendrauti su lietuviais (ar atvykus į Lietuvą, ar užsienyje), jie Lietuvos žmones mato „*konservatyvius, užsidariusius, labai patriotiškus*“ (respondento pastaba „*kas man tampa nebe stiprybe, o dažnai silpnybe besikeičiančiame pasaulyje*“). To priežastis, pasak respondento, persiauras kitų kultūrų pažinimas ir nemokėjimas bendrauti.

Respondento C nuomonei pritaria ir respondentas E. Respondento nuomone, tarpkultūrinio ugdymo dėka „*kiekviena šalis gali įgauti kitos šalies patirtį vienu ar kitu klausimu*“, o tai veda į „*bendrus siekiamus rezultatus*“.

Respondentas D tarpkultūrinio ugdymo poreikį aiškina iš istorinės pusės: „*Daugiakultūre valstybės sankloda, beveik 17 proc. šalies gyventojų nelietuvių tautybės asmenys; galimybės migruoti ES valstybių ribose sudaro galimybes kurtis Lietuvoje įvairių rasių, tautų, tikėjimų atstovams. Gyvenant vienoje valstybėje reikia žinoti skirtingo tautinio mentaliteto atstovų kultūrą. Taip išvengsime įvairiausių „fobijų“...*“

Išsiskiria tik respondento B nuomonė, jis nepitaria nuomonei, kad jaučiamas tarpkultūrinio ugdymo poreikis Lietuvoje, tačiau neneigia, kad tai aktuali ir opi ateities problema:

B: „*Aš manau, kad iš tiesų poreikis dar nėra jaučiamas. Galbūt dėl to, kad pati visuomenė yra pakankamai homogeniška. Nėra didelių bendruomenių, didesnių kitos rasės arba etninių grupių. Galbūt poreikis dar nejaučiamas, nors akivaizdu, kad tarpkultūrinis ugdymas yra reikalingas.*“

Paprašytas pagrįsti savo nuomone, respondentas B pateikia pavyzdį, kuo remdamasis taip teigia“:

B: „*Taip manau, nes tai rodo visuomenės nuomonės tyrimai. Akivaizdu, kad rasizmo ir diskriminacijos, tarpkultūrinio dialogo, tarpetninio dialogo nebuvimas yra artimos ateities problema. Daugės kitos rasės, kitų kultūrų žmonių, todėl žmonių uždarumas turės mažėti. Problemų bus, jei nebus imamasi rimtesnių švietimo iniciatyvų.*“

Akivaizdu, kad Lietuvai įstojus į ES, įsiliejus į Šengeno erdvę bei didėjant visuotinei globalizacijai, neišvengsime įvairių tautų, kultūrų ir rasių imigrantų antplūdžio. Būtent dėl šių priežasčių toks svarbus yra tarpkultūrinis ugdymas, o ypač jį vykdančios NVO. Juk „*dažnai lygios galimybės telieka deklaracija, o realybėje įvairiais požymiais besiskiriantys žmonės tampa diskriminacijos, stereotipų, išankstinio nusistatymo ar atviros neapykantos aukomis*“ (Mackevičiūtė,

2007, p.4). To priežastimi respondentas A įvardija, taip pat, tarpkultūrinio ugdymo stoką, tiek vyriausybiname, tiek ir nevyriausybiname sektoriuje:

A: „tai yra tikrai reikalinga Lietuvoje. Jaunimas netoleruodamas kitokių atkreipia į save dėmesį. <...> jie tarsi pateisina save, nes yra didelė stoka tarpkultūrinio ugdymo, tiek vyriausybiname, tiek nevyriausybiname sektoriuje.“

Tarpkultūrinio ugdymo stoka ypač jaučiama vyriausybiname sektoriuje. Nedaugelis ugdytojų yra suinteresuoti savo dėstomuose dalykuose kalbėti tarpkultūriškumo tema.

3.3. Tarpkultūrinio ugdymo projektų problemos

Respondentai pokalbio metu daug kartų pabrėžė, kad tarpkultūrinio ugdymo problema yra aktuali, gerai visiems suprantama, tačiau dar mažai analizuojama. „Demokratinėse visuomenėse paprastai apsisprendžiama laikytis principo, kad visi žmonės yra lygūs“ (Abramavičiūtė, Andrulienė, Leončikas, 2004, p.6).

Tačiau retai išaiškinama, kas yra lygybė, tolerancija, supratimas ir pan. Autoriaus nuomone, NVO vaidmuo šioje srityje daro didelį darbą. Organizacijos vykdydamos savo veiklą tarpkultūrinio ugdymo plotmėje, atkreipia visuomenės dėmesį į egzistuojančias problemas tokias kaip: rasizmas, priešiškus kitoms kultūroms, lyties diskriminacija ir pan.

Analizuojant tyrimo rezultatus pastebėta, kad formaliajame ugdyme tarpkultūriniai ugdymui skiriamas nedidelis dėmesys. Tokią išvadą patvirtina ir respondentai:

A: „formaliajame ugdyme tarpkultūrinis ugdymas vyksta, bet didelis dėmesys į tai nėra kreipiamas.“

B: „... tam mokykloje nėra skiriamas dėmesys arba tai visiškai priklauso nuo mokytojų.“

C: “Norėtuši, kad tarpkultūrinis ugdymas kuo anksčiau būtų pradėtas formaliajame ugdyme.“

D: „Taip. Tik kokybė realiai priklauso nuo konkretaus asmens dalyvaujančio šiame procese. <...>. Deja, kartais jis nėra reikiamai pasiruošęs šiam darbui...”

E: „Formaliajame ugdyme tarpkultūriniam ugdymui dėmesio skiriama minimaliai. Neužtenka tik užsienio kalbų ar istorijos mokymo, kad būtų ugdomas tarpkultūriškumas. Tarpkultūrinis ugdymas reikalingas, nes vystosi platesnis požiūris, atsiveria naujos galimybės ir didėja gyventojų savimonė.“

Visų apklaustųjų nuomonė šiuo klausimu yra vieninga, kad formaliajame ugdyme apie tarpkultūrinį ugdymą yra tik užsimenama. Tarpkultūrinis ugdymas formaliajame švietime yra integruojamas į įvairias pamokas, pavyzdžiui, į pilietinio ugdymo pamoką, į užklasinę veiklą ir kt. Tačiau tokios, kaip tarpkultūrinio ugdymo programos nėra, ir ugdymas vyksta neformaliu būdu. Nesant parengtoms programoms paliekama galimybė interpretacijai, o tai nėra gerai. Skirtingų pažiūrų ugdytojai gali skirtingai perteikti tarpkultūrinio ugdymo sampratą, kuri gali būti suprantama netinkamai. Dėl to, kaltinti vienu ar kitų pusių negalima, tačiau tiek autoriaus, tiek respondento B ir C nuomone, parengus oficialią tarpkultūrinio ugdymo programą, ši problema būtų išspręsta:

B: „švietimas, į kurį aš pilnai įtraukčiau tarpkultūrinį dialogo skatinimą nėra išvystytas formalioje mokymo sistemoje“.

C: “integruoti į įvairias programas, nes aš manau, kad tarpkultūrinis ugdymas formaliajame ugdyme iš tikrųjų prasideda su užsienio kalbos mokymu. Kiekviena užsienio kalba natūraliai atneša turinį apie kitas kultūras.“

Be to, respondentų nuomone, aktyvus NVO darbas tarpkultūrinio ugdymo srityje, įtakoja bei skatina pasikeitimus formaliojo ugdymo sektoriuje.

Respondentai pokalbio metu daug kartų sugrįžta prie tarpkultūrinio ugdymo projektų, todėl iškeliamas klausimas, o kokios priemonės ir metodai yra naudojami tarpkultūrinio ugdymo projektuose? Respondentų pateikti atsakymai įvairūs ir gana abstraktūs. Nei vienas respondentas negalėjo konkrečiai atsakyti į pateiktą klausimą. Respondentas A organizacijos veikloje buvo susidūręs su skirtingų kultūrų žmonių tarpusavio agresija. Minėtoje situacijoje buvo imtasi nekasdienių priemonių, t.y. „teko kviesti atstovus iš policijos ir kitų institucijų, kad surengtų seminarą tarpkultūrinio ugdymo, tolerancijos temomis“. Respondentas C teigia, kad „dažnas projektas turi savo metodą“, tačiau konkrečiai nurodyti negalėjo.

Respondentas B teigia, kad jam sunku įvardinti konkrečias priemones ar metodus, nes tiesiogiai organizacija nedirba su tokiais projektais, tačiau noriai bendradarbiauja su kitomis panašaus pobūdžio organizacijomis:

B: „Pastaraisiais metais mes bendradarbiaujame su „Visi skirtingi, visi lygūs“ nevyriausybine neformaliaja jaunimo grupe.“

Respondento teigimu, dalyvaujant projektuose su kitomis panašaus pobūdžio organizacijomis, daug ko išmokstama, dalinamasi patirtimi, įvairiais metodais ir pan. Respondentas B nurodo, kad savo projektuose naudoja „Visi skirtingi, visi lygūs“ metodiką ir pateikia pavyzdį:

B: „Gyvoji biblioteka, t.y. knyga yra žmogus, toks kažkuo kitoks, o skaitymas yra pokalbis.“

Taikant minėtą metodą, dalyviams suteikiama galimybė pakalbėti su kitos tautybės, kultūros ar religijos bei seksualinės orientacijos žmonėmis. Tokiu būdu yra skatinamas tarpkultūrinis dialogas (plačiau apie šį metodą žiūrėti į 2.2.2. skyrelį). Pasak respondento B, tai „*susitikimas kuris šiaip, realiame gyvenime niekada gali ir neįvykti, nes tiesiog neturi kontaktų su tokiais žmonėmis*“.

Taip pat respondentas B mini ir kitus metodus, kuriuos naudoja organizacijos rengiamuose projektuose, ar kasdienėje veikloje. Teisiniuose mokymuose naudoja tam tikrus žaidimus, tokius kurie parodo nusistovėjusius stereotipus ir padeda jų atsikratyti. Projekte „Nepatogus kinas“ naudoja audiovizualinę medžiagą, t.y. įvairūs filmai apie rasizmą ir pan. Po kurių vyksta diskusijos įvairiomis temomis, tuo pačiu ir tarpkultūrinio pobūdžio.

Į klausimą, kokias priemones ir metodus naudojate tarpkultūrinio ugdymo projektuose, respondentas D atsakė gana tiksliai. Respondentas nurodė, kad:

D: „pagrindiniai projektų realizavimo metodai – diskusijos, pokalbiai ir t.t. (gilinamasi į aptariamą problemą esmę, ieškant naujų jos esmės aspektų ir sprendimų būdų); individualus darbas (asmeninės patirties analizė, savo situacijos vertinimas kitų organizacijų ir įvairių šalių kontekste) ir betarpiškas neformalus bendravimas (vakaronės, koncertai, parodos ir pan. - galimybė paprastai, žmogiškai bendraujant pažinti įvairių tautų kultūrą) sudaro realias galimybes projektų dalyviams betarpiškai ir nuosekliai suvokti ir įsisavinti gaunamą informaciją, ugdyti ir vystyti gebėjimus bei poreikius suvokti įvairias kultūras analizuoti esamą situaciją numatant ateities vystymo perspektyvas.“

Paklausus, kodėl būtent tokius metodus organizacija naudoja tarpkultūrinio ugdymo projektuose, respondentas D atsakė, kad minėti projektų įgyvendinimo metodai pasirinkti, nes Lietuvos kitataučių piliečių visuomenė yra socialiai heterogeniška ir pakankamai individualizuota. Būtent todėl projektų realizavime derinami diskusijų, pokalbių, individualaus darbo ir betarpiško neformalaus bendravimo metodai.

Respondentų pasiteiravus, su kokiomis amžiaus grupėmis dirba ir kokius tikslus kelia, atsakymas nuskambėjo vieningas. Visos organizacijos dirba su įvairiomis amžiaus grupėmis, tačiau organizacija, kurios atstovas B, daugiau orientuojasi į darbą su suaugusiais, o organizacija, kurios atstovas yra D gana dažnai dirba su vaikais:

A: *„dirbame ir su suaugusiais ir su paaugliais“*

B: *„dirbame daugiau su suaugusiais, o su jaunimu kiek mažiau“*

C: *„Mūsų projektai labiau skirti suaugusiems, tai nėra visiškai teisinga vienodų galimybių atžvilgiu, bet mes sakom, kad dirbam su jaunais profesionalais, t.y. su amžiaus grupe nuo 18 metų. Su vaikais yra buvę projektų, bet labai mažai. Taigi dirbame nuo 18 iki 45 metų žmonėmis. Virš minėtos amžiaus grupės nesiūlome, bet neribojam.“*

D: *„Mūsų projektų dalyvių amžius įvairus – nuo vaikų (7-10 metų iki senjorų – 70 m. ir vyresni..).“*

E: *„Dirbame su suaugusiųjų grupėmis.“*

Eksperto B nuomone, jų organizacija daugiau orientuojasi į suaugusiųjų kontingentą, nes organizacijos veikla ir tikslai orientuoti į darbą su vyresnėmis žmonių grupėmis. Pasak respondento, organizacijos tikslai nesikeitė nuo įsteigimo:

B: *„įtvirtinti žmogaus teisių supratimą visuomenėje, padaryti, kad pagarba žmogau teisėms taptų realybe visuomenėje.“*

Respondento A organizacijos keliami tikslai, tiksliau tikslas, kaip pastebėjo respondentas, yra visapusiškas švietimas ir ugdymas. Kadangi organizacijos tikslas yra visą apimantis, organizacija dirba su įvairiomis amžiaus grupėmis. Organizacijos C atstovas teigia, jog organizacijos pagrindinis tikslas yra *„atnešti į Lietuvą idėjas ir patirtį iš Jungtinės Karalystės, ir ją pristatyti Lietuvai“*. Taip pat respondentas nurodo ir antrą tikslą, kuris siejamas daugiau su organizacijos plėtra:

C: *“antrinis tikslas - inicijuoti tinklų kūrimąsi. Mūsų dalyviai paprastai turi galimybę bendrauti, bendradarbiauti vėliau, ir kai organizacija atsitraukia nuo projekto.”*

Pagrindinis eksperto D organizacijos tikslas orientuotas į tarpkultūrinį ugdymą:

D: „pateikti informaciją apie šalies daugiakultūrę sanklodą, akcentuojant jos įvairovę ir formuojant toleranciją bei pagarbą visų tautų kultūrai ir taip palaikant tautinių santykių harmonizavimo procesus visuomenėje. Abipusis pagarbų bendravimas ir bendradarbiavimas – harmoningų tautinių santykių garantas mūsų valstybėje.“

Eksperto E nuomone, jų organizacija daugiau dėmesio skiria bendrajam suaugusių ugdymui, nors netiesiogiai orientuojasi ir į tarpkultūrinį suaugusiųjų ugdymą.

E: „Pagrindinis tikslas, kurį keliame yra suaugusiųjų ugdymas. Organizacija savo veikla siekia ugdyti suaugusiųjų gebėjimą aktyviai dalyvauti savo profesinėje veikloje, parengti darbui su tautinėmis mažumomis bei atstovauti suaugusiųjų švietėjų interesus užsienio šalyse.“

Visi respondentai kalbėdami apie tarpkultūrinio ugdymo projektus, pabrėžia, kad vykdant tokio pobūdžio projektus sulaukiama stulbinančių rezultatų. Organizacijos glaudžiai bendradarbiauja su tokiomis šalimis kaip Suomija, Didžiąją Britaniją (Angliją, Škotiją) ir kt. Respondento A teigimu, „*toks bendravimas reikalingas*“, nes taip ugdoma žmonių savimonė, tolerancija ir pagarba kitokių žmonių atžvilgiu. Respondento nuomone, tokie pasiekiami rezultatai, kai „*išmokstama bendrauti su kitokios kultūros, religijos, rasės ir pan. žmonėmis*“, skatina ir toliau vykdyti veiklą tarpkultūrinio ugdymo tematika, „*kuo efektyviau perteikti žinias, patirtį ir pan.*“. Juk tik per praktiką, per gyvą bendravimą „*atrاندami kultūriniai panašumai ir skirtumai*“, kuriuos šiandien taip svarbu suprasti, išmokti priimti. Respondentas B rezultatus pateikia skaičiais, nes organizacijos veikla daugiausia susijusi su įvairiais masiniais renginiais, tai išsiaiškinti realų poveikį, įtaką būtų labai sunku. Kur kas lengviau yra pamatuoti statistiniais duomenimis, kokia auditorija dalyvauja organizuojamuose projektuose, renginiuose ir pan. Didžiausio pasisekimo sulaukęs kasmet eksperto B organizacijos rengiamas projektas - „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ (Renginys „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ yra remiamas Europos Bendrijos kovos su diskriminacija veiksnių programos (2001-2006)), į kurį 2007 metais susirinko 4,5 tūkst. dalyvių, o 2008 metais rudenį vykusiame festivalyje apsilankė beveik 13 tūkst. žiūrovų. Tokie duomenys parodo neginčijamą projekto sėkmę, nes kiekvienais metais dalyvių auditorija vis didėja. Projektas „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ turi tarpkultūrinio dialogo aspektą. Respondentas džiaugiasi projekto sėkme ir prognozuoja šiais metais dar išspūdingesnius skaičius, lyginant su praeitais 2008 metais. Taip pat organizacija yra sukūrusi internetinę svetainę, kurioje diskutuojama įvairiomis temomis, tuo pačiu ir tarpkultūrinio ugdymo tema. Vidutiniškai svetainėje įvyksta apie 400 apsilankymų per dieną. Tai

nėra didelis skaičius, tačiau jis rodo, jog įvairūs tarpkultūriniai klausimai kyla visuomenėje ir vis dažniau darosi aktualūs kiekvienam iš mūsų. O tai verčia manyti, jog NVO dėka tarpkultūrinio ugdymo aktualumas didės, ir ne tik nevyriausybiniam sektoriuje.

Ypač reikšmingas respondentui C rezultatas, 2003 metais organizuota konferencija:

C: „Tada apskritai buvo pradėta Lietuvoje kalbėti apie tarpkultūrinės industrijas ir man atrodo prieš metus kultūros ministerija priėmė kultūrinių industrijų vystymo strategiją Lietuvai.“

Respondentas džiaugiasi to meto pasiekimu, nes tai buvo nacionaliniame lygmenyje pasiektas rezultatas, kuris turėjo įtakos tolimesnei organizacijos veiklai. Be to, organizacija yra turėjusi įdomų projektą skirtą populiariam mokslui - „Forumo teatras“. Atvykę teatro žmonės iš Jungtinės Karalystės pristatė metodą, kaip įtraukti auditoriją kitaip negu konferencijose svarstant svarbias problemas, kad ir mokslinė tematika. Sulauktas rezultatas, pasak respondento, yra įrodymas, kad organizacija užsiima naudinga veikla. „Forumo teatras“ ir yra vienas iš tokių rezultatų, sako respondentas, nes „jau ne vieną kartą girdėjau, iš kitų organizacijų, kad šį metodą naudoja“. Respondento D nuomone, „kokybiniai rezultatai paaiškės per tam tikrą laikotarpį“, kol kas sunku pasakyti, nes tarpkultūriniu ugdymu organizacija užsiima gana neseniai. Taigi pasiektus rezultatus yra sunku įvardinti.

Interviu metu, taip pat buvo siekiama sužinoti su kokiomis problemomis respondentai susidūrė vykdydami projektus susijusius su tarpkultūriniu ugdymu, ir kaip iškilusias problemas teko spręsti. Respondentas B vieną iš pagrindinių problemų nurodo nesuvokiamą tarpkultūrinio ugdymo svarbą:

B: „dėl to nejaučiamas poreikis. Jis vyksta NVO atveju iš viršaus į apačią, o ne iš apačios į viršų. Organizacijos akcentuoja, kad iš tikrųjų reikia tą daryti, bet nemaža dalis visuomenės, nemaža dalis vyriausybinių įstaigų, to poreikio dar nemato. Nors tyrimai rodo ką kitą, jog reiktų tą daryti.“

Pasak respondento B, ne ką mažiau svarbi problema yra ir finansavimo stoka. Vyriausybės organizacijos faktiškai neskiria finansų tarpkultūrinio ugdymo plėtojimui Lietuvoje, o ką jau kalbėti apie privatų sektorių:

B: „Galimi privatūs donoriai irgi nemato jokių prioritetų.“

Pagrindinis šaltinis, kuris skiria lėšų tarpkultūrinio dialogo plėtojimui yra ES. Tačiau ES finansavimas irgi nėra pastovus. Praeitais metais, t.y. 2008 metais, paskelbus kultūrinio dialogo metais, iš ES fondo buvo skiriama lėšų skatinti tarpkultūriniam dialogui, tačiau kaip teigia respondentas B ir E, pasibaigus vykdomam projektui, pasibaigė ir finansavimas:

B: „Europos komisijos programos kasmet keičiasi. Šie metai yra kitokie, kiti bus dar kitokie ir nebebus akcentų multikultūriniam dialogui, todėl nebus ir finansavimo“

E: „ribotas finansavimas“

Kita svarbia problema respondentas A įvardija biurokratiją. Rengiant projektus tai – gana didelis keblumas. Griežta atsiskaitomybė įvairioms organizacijoms sukelia dideles problemas, nes projekto rengimas užtrunka ilgą laiko tarpą, todėl privatus sektorius atsisako dalyvauti.

A: „Lietuvoje kai organizacijos vykdo projektus ir atsiskaito fondams, yra griežtesnė atsiskaitomybė nei užsienyje.“

Pasak respondento A, užsienyje į projektų organizavimą žiūrima, kur kas paprasčiau. Duodama didesnė laisvė projektų rengimui, nekeliami absurdiški reikalavimai, kurie apsunkina projektų įgyvendinimą. Dėl minėtų priežasčių, užsienyje yra aktyviau dalyvaujama projektinėje veikloje, ji yra gausiau remiama ir pan.

Respondentas C pateikia, dar vieną svarbią problemą, tai žmoniškųjų resursų trūkumas:

C: „vykdydami projektus ko gero mes susiduriame su žmoniškųjų resursų trūkumu, t.y. aktualiausia problema. Projektus mes įgyvendiname per partnerius, arba su partneriais. Dažniausiai mūsų partneriai būna įvairios vyriausybės ir nevyriausybės institucijos. Jie taip pat turi mažai žmonių. Ir dažniausiai mums pritrūksta žmonių, kurie turėtų laiko ir galimybių veiklų organizavimui, ir net administravimui, koordinavimui.“

Žmoniškųjų resursų trūkumas rengiant projektus, respondentui C kelia didelių problemų, nes dažnai yra labai sunku pritraukti žmonių, kad jie prisidėtų prie organizacinės dalies. Surasti partnerių, kurie prisidėtų finansine parama, duotų patalpas ar transportą nėra taip sudėtinga, kaip surasti savanorius padėti organizuoti patį projektą, teigia respondentas C.

Visai kitokią nuomonę išsakė respondentas D. Respondento teigimu organizacija vykdydama projektus susijusius su tarpkultūriniu ugdymu rimtų problemų neturi. Pagrindinės problemos tai – finansavimas ir patirties bei informacijos stoka:

D: „Galime teigti, kad turime tam tikrą žinių apie skirtingų Lietuvoje gyvenančių tautybių mentalitetą bagažą ir nemažą autoritetą tautinių bendrijų tarpe, todėl vykdant projektus jų ir nėra. Kaip ir visi, dirbantys trečiajame sektoriuje, jaučiame lėšų stygių, kartais stinga aktyvesnės veiklos iš atskirų NVO lyderių.“

Siekiant pašalinti egzistuojančias problemas organizacijos aktyviai bendradarbiauja tarpusavyje, nagrinėja susidariusią situaciją, remiasi turima patirtimi ir bendromis jėgomis siekia bendro tikslo:

A: „supažindinti su problema ir įsigilinti ne tik į šią problemą, bet ir kitas. Juk negalime likti abejingi tokiems įvykiams. Imamės įvairių priemonių, kad tik tam užkirsti kelią.“

B: „stengiamės iškelti egzistuojančias problemas, įrodyti, kad iš tikrųjų reikia švietimo iniciatyvų šioje srityje ir ieškom įvairių partnerių, donorus, kurie prisidėtų prie tarpkultūrinio dialogo skatinimo.“

D: „Kaupiame medžiagą apie naujai atsirandančias tautines bendruomenes Lietuvoje, perspektyvoje kartu su atskiromis bendruomenėmis parengti vaizdinę medžiagą, kurią būtų galima pateikti visuomenei.“

Dauguma nevyriausybinių organizacijų mieliau dalyvauja kitų šalių rengiamuose projektuose, nes kur kas paprasčiau yra dalyvauti, nei pačioms rengti juos Lietuvoje.

Nevyriausybiniams organizacijoms dalyvaujant tarptautiniuose projektuose, tenka bendradarbiauti su įvairiomis pasaulio šalimis. Respondentai nurodė tik keletą dažniausiai projektinėje veikloje dalyvaujančių šalių, tokių kaip Didžioji Britanija, Vokietija, Suomija, Latvija, Lenkija, Austrija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija ir kt. Autorės pastebėjimas, kad pagrindiniai projektai, kuriuose dalyvauja nevyriausybinių organizacijų yra rengiami Europos šalių:

A: „Dauguma dalyvaujame su Europos šalimis, tai būtų Ispanija. Labai glaudūs ryšiai yra su Suomija, su Vokietija, su Didžiąja Britanija, Škotija. Tai pastovūs mūsų partneriai. Bendradarbiaujame su latviais ir lenkais, taip pat austrais.“

B: „Bendradarbiaujam daugiau su Europos šalimis.“

C: „mūsų organizuojamuose projektuose dalyvauja nuo trijų iki penkiolikos šalių. Dažniausiai mūsų projektuose dalyvauja Europos šalys, tai Skandinavijos šalys, Baltijos šalys, Centrinės Europos šalys: Lenkija, Vengrija, Slovakija, Slovėnija.“

D: „Nuolatinis bendradarbiavimas su Estijos ir Latvijos NVO <...> su Italija, Vokietija, Prancūzija.“

E: „ilgalaikiai asociacijos partneriai- Latvija, Estija, Norvegija, Suomija, Vokietija.“

Visi respondentai, be išimties, teigia dalyvavę tarptautiniuose projektuose, tačiau pabrėžia, kad tai būna ne taip dažnai, kaip norėtusi.

Respondento A teigimu, kiekvienais metais organizacija aktyviai dalyvauja „Leonardo da Vinci“ projekte. Dalyvavimas tokio pobūdžio projekte suteikia puikią galimybę ne tik mokyti, bet ir mokytis iš kitų šalių. Respondentas B pokalbio pradžioje minėjo, kad organizacija dalyvauja projektuose: The DARE network (Democracy and Human Rights Education in Europe) ir ENAR network (The European Network Against Racism). Organizacijos C atstovas džiaugiasi, kad tarptautiniame projekte, kurį organizavo bendrai su Jungtine Karalyste, dalyvavo dalyvis iš Etiopijos. Toks pasiekimas rodo, kad rengiami projektai teikia didelę naudą tiek organizatoriams, tiek ir dalyviams. Patirtis, kuria dalinamasi projektų metu yra neįkainojama. Respondentas D, tai pat nurodo jau minėtą projektą - EQUAL projektą. EQUAL projektas tai – ES programa, skirta kovai prieš diskriminaciją bei nelygybę darbo rinkoje.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, ne tik kokia veikla užsiima NVO, ar kiek dėmesio skiria tarptautiniams projektams, bet ir kokią įtaką jų veikla daro vyriausybinėms organizacijoms. Interviu metu apklausti respondentai vieningai teigė, jog jų nuomone, NVO įtaka vyriausybinėms organizacijoms yra didelė:

A: „manyčiau, kad nedaug NVO, tačiau jos daro įtaką. Kartais vyriausybės organizacijas, kai kurie NVO veiksmai priverčia susimąstyti. Susimąstyti apie tai, kas daroma ne taip, arba kas nedaroma, ar ne daug daroma. Įtaka, manau, yra ir ji reikalinga, kad pagaliau būtų išjudinamos vyriausybės organizacijos iš rėmų, kad būtų lankstesnės programos ir pan.“

B: „Jei nebūtų NVO, tai apskritai nebūtų šis klausimas keliamas. Pasitaiko, kad kreipiasi iš vyriausybinių institucijų, kai jos susiduria su teisės aktais ar programomis, konsultuojasi, kai kuriais klausimais. Prašo pvz., žmogaus teisių dienos paminėjime dalyvauti. Tai mes tokių pasiūlymų irgi sulaukiame. Kreipiasi net iš Seimo žmogaus teisių komiteto prisidėti su savo veikla. Tai, matyt kažkoks poveikis yra.“

C: „Manau, kad daro, bet Lietuvoje, nedaug. Man atrodo, kad Lietuvoje NVO neturi savo ilgų tradicijų ir lobinimo kultūros, ar net patirties kaip daryti įtaką vyriausybiniams organizacijoms ir valstybiniam sprendimams. Taip yra, nes NVO ne taip seniai veikia, ne tokios gausios yra. Aš norėčiau tikėti, kad jos turės didesnę įtaką ateityje, bet šiuo metu jos turi labai minimalią įtaką.“

D: „Taip, daro. Aktyvios NVO, dirbančios šioje srityje, „stūmoklis“ daugeliui valstybinių programų, įstatyminių aktų ir t.t.“

E: „Manyčiau, kad daro, nes NVO dažnai būna pranašesnės savo paslaugų spektru, nes yra suinteresuotos tiek pelno prasme, tiek grįžtančia reakcija, bei motyvacija dėl tolimesnio bendradarbiavimo.“

Respondentai nevyriausybinių organizacijų daromą įtaką vyriausybiniams organizacijoms interpretuoja kaip teigiamą poveikį, be kurio tarpkultūrinio ugdymo klausimas nebūtų diskutuojamas, o ką jau kalbėti apie vieningą visų atstovų glaudų bendradarbiavimą. Ši mintis plėtojama ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos tinklapyje (www.unesco.lt): „Glaudūs vyriausybės atstovų, politikų, mokslininkų, nevyriausybinių organizacijų glaudus bendradarbiavimas padėtų pakoreguoti padėti vykdomoje politikoje, prognozuoti ateities visuomenės vizijas bei parengti geriausius naujų problemų sprendimus“ (Lietuvos nacionalinė Unesco komisija/Socialiniai ir humanitariniai mokslai).

3.4. Tarpkultūrinio ugdymo perspektyvos

Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kokius tikslus kelia nevyriausybinių organizacijų, kokia veikla jos užsiima, kokius projektus jos rengia bei kokiuose projektuose dalyvauja. Norint išsiaiškinti, kaip nevyriausybinių organizacijų modeliuoja savo veiklą kelis metus į priekį, kokias galimybes ir tendencijas mato tolesnėje savo veikloje, kokią dalį jų veikloje užims tarpkultūrinis ugdymas, buvo užduotas klausimas: kokios nevyriausybinių organizacijų vykdomo tarpkultūrinio ugdymo perspektyvos Lietuvoje?

Respondentai gana optimistiškai atsakė į pateiktą klausimą. Jie teigia, kad galimybių plėsti tarpkultūrinį ugdymą yra ir laikui bėgant jos vis didės. Svarbiausia, kad keistūsi visuomenės požiūris, daugiau būtų kalbama apie tarpkultūrinio ugdymo poreikį, teigiamą įtaką ne tik kitų šalių žmonėms, bet ir Lietuvos gyventojams.

Respondentai į pateiktą klausimą atsakė panašiai, kad tarpkultūrinis ugdymas yra reikalingas, ir jaučiama tendencija, kad ateityje vis daugiau bus kreipiamas dėmesys į tarpkultūriškumo ugdymą:

B: „Perspektyvos yra, nes yra dėl ko dirbti, poreikis didės, augs. Aš tikiuosi, kad ir supratimas augs. Manau, nevyriausybinių organizacijų bus įgijusios patirties šioje veikloje, todėl pradės stipriai plėstis.“

C: „perspektyvos yra didelės, nes yra erdvės plėstis. Tik klausimas kiek pačios NVO yra aktyvios. Panašu, kad NVO vis dar bando išlikti, ir visų pirma ieško finansavimo. Todėl rūpintis savo įtakos zonomis, arba apskritai savo organizacijos efektyviu bendravimu su vyriausybėmis organizacijomis yra sudėtinga.“

D: „Didelės. Kaip ir visos kitos NVO galimybės ugdant daugiakultūrę, tolerantišką pilietinę visuomenę.“

Respondentas A tarpkultūrinio ugdymo poreikį aiškina migracijos pavyzdžiu, kad „prieš metus ar du, nebuvo net minties, kad samdomi darbuotojai bus kitataučiai, o dabar jų daugėja“. Tiek respondentas A, tiek respondentas E nurodo, kad didelę įtaką tarpkultūrinio ugdymo vystymuisi turės besikeičiančios Lietuvoje gyvenimo sąlygos:

A: „Paprastėjant apsigyvenimo Lietuvoje sąlygoms ši tendencija stiprės. Daugės kitų religijų, rasų, kultūrų ir kt. žmonių, kurie aktyviai dalyvaus visuomenėje. Todėl tarpkultūrinis ugdymas bus vis labiau reikalingas.“

E: „vis daugiau žmonių migruos, vis daugiau bus mišrių santuokų, dėl to didės tolerancijos poreikis. O kaip rodo istorija- netolerancija kitoms rasėms, religijoms ir pan. iššaukia karus, nesutarimus.“

Toliau plėtojant pokalbį respondentams užduodamas paskutinis klausimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti nevyriausybinių organizacijų požiūrį į vyriausybės vykdomą veiklą tarpkultūrinio ugdymo linkme: teikiamą pagalbą bei finansinę paramą.

Respondentų nuomonė, ar vyriausybė pakankamai dėmesio skiria tarpkultūriniam ugdymui, buvo neigiama. Tiek respondentas A, tiek respondentas B teigė, jog nemato aktyvaus vyriausybės bendradarbiavimo tarpkultūriniame ugdyme Lietuvoje:

A: „Vyriausybė skiria dėmesio, bet man sunku būtų pasakyti ką veikia. Yra gana daug vyriausybinių organizacijų, kurios užsiima ir propaguoja ir skelbiasi, kad vykdo tarpkultūrinį ugdymą, bet ar iš tikro jos tai daro, nežinia. Nors vyriausybės prioritetai turėtų būti peržiūrėti, daugelis vyriausybinių organizacijų skelbiasi, kad tai daro, nors iš tikro taip nėra. Peržiūrėjus Vyriausybės veiklą, kas susiję su jaunimo švietimu, dokumentai yra išleidžiami, bet jie nevykdomi.“

B: „Šiuo metu Vyriausybė mato visai kitus prioritetus. <...> Vyriausybės požiūris į tokius dalykus kaip tarpkultūrinis ugdymas yra skeptiškas. Praeitais metais buvo tokių programų skirtų NVO, kurios kažkaip skatintų pagarbą kitiems ir t.t. Buvo tokių viešųjų akcijų, kaip prieš rasizmą, prieš diskriminaciją kitos religijos pagrindu. Bet tai buvo tik praeitais metais. Kai metai baigėsi, baigėsi ir programa, kurią rėmė ES. Projektą valstybė įgyvendino, ir ta programa uždaroma.“

C: „vyriausybė daug dėmesio skiria, kad būtų populiaru, o kadangi visuomenė nėra labai tarpkultūriška, tai jų akcentai yra nacionalizmas, protektyvizmas, ir patriotizmas (ne pačia geriausia prasme). Vyriausybei neužtenka drąsos dažniau priminti visuomenei, kad mes turime keistis ir turime keistis būtent tarpkultūriškumo linkme. Bijoma prarasti populiarumą.“

D: „Įstatymiškai – pakankamai. Realizacija – šlubuoja.“

E: „Į šį klausimą galima būtų atsakyti vienareikšmiškai - vyriausybė dėmesio skiria nepakankamai. Įtakos turi tai, kad kitataučių Lietuvoje sąlyginai nėra didelis procentas, todėl nėra juntamas didelis susidomėjimas kitomis kultūromis, kurios yra šalimais. Nepakankamas vyriausybės dėmesys šiai sričiai išryškėja įvairių nacionalinių švenčių minėjimo, atminimo dienomis ir pan. <...> Kylantys neramumai, išpuoliai rodo tarpkultūrinio ugdymo trūkumą.“

Respondentas B ir C pabrėžia, jog Lietuvos visuomenė dar nėra subrendusi, kad suvoktų tarpkultūrinio ugdymo svarbą. Dėl šios priežasties, nėra supratimo, kad tarpkultūrinis ugdymas yra

būtinai žengiant kitą žingsnį ES keliu ir siekiant pripažinimo pasaulyje. Norint pasiekti užsibrėžtų tikslų, reikia nuolat ugdyti tarpkultūriškumą.

Respondentų pateikti atsakymai, dar kartą patvirtina, kad nevyriausybinių organizacijų vykdoma veikla tarpkultūrinio ugdymo srityje yra labai svarbi. Nevyriausybinių organizacijų patirtis ir noras vystyti tarpkultūrinį ugdymą, teikia vilčių, jog tarpkultūrinis ugdymas Lietuvoje bus vystomas ir toliau. Respondentas B pateikia keletą pasiūlymų, ko galėtų imtis vyriausybė tarpkultūriniam ugdymui Lietuvoje plėtoti:

B: „Aš manau, ką pirmiausia turėtų daryti Vyriausybė, tai pareikalauti, kad Švietimo ir mokslo ministerija peržiūrėtų programas. Ypač pilietinio ugdymo ir įtrauktųjų žmogaus teisių švietimą. Padaryti mokymo programą mokytojams, kurie tuo užsiima. Parengti metodologiją ir ją įvesti į švietimo sistemą. Manysčiau, tai būtų pagrindinis žingsnis.“

Kaip matome, respondentai ganėtinai optimistiškai žiūri į tarpkultūrinio ugdymo vystymą Lietuvoje. Respondentai tiki, kad nevyriausybinės organizacijos gali pakeisti visuomenės požiūrį į tarpkultūrinį ugdymą, gali įrodyti, kad vykdoma veikla yra ir bus naudinga, ir bus pasiekta siekiamų rezultatų. Vieną iš pagrindinių trūkumų respondentai nurodo pasyvų vyriausybinių sektorių ir konservatyvų visuomenės požiūrį į tarpkultūriškumą. Galima sakyti, kad pagrindinė to priežastis yra informacijos stoka, nesaugumo jausmas, baimė priimti naujoves bei spragos auklėjime. Dar viena ir tikrai opi problema – tai finansavimo nebuvimas, arba jo trūkumas.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados:

1. Išanalizavus literatūros šaltinius paaiškėjo, kad vieningos tarpkultūrinio ugdymo sąvokos nėra. Skirtingi autoriai skirtingai įvardija, kas yra tarpkultūrinis ugdymas. Dažnai tarpkultūrinis ugdymas įvardijamas kaip pagarba ir tolerancija religijų įvairovei, kaip mainai tarp kultūrų ar kaip dialogas tarp vietos gyventojų ir imigrantų. Autorės nuomone, vienas iš geriausiai atspindinčių tarpkultūrinio ugdymo sąvoka yra Milton J. Bennett. Jo teigimu tarpkultūrinis ugdymas reiškia mokymą pripažinti ir priimti pagrindinius kultūrų skirtumus suvokiant, kad tie skirtumai yra kultūrų savitumas.
2. Atlikus literatūros šaltinių analizę paaiškėjo, kad globalizacijos amžiuje vyrauja daugiakultūrinė visuomenė, todėl tarpkultūrinis ugdymas tampa labai aktualia šiandienos diskusijų tema ir realybe. Tarpkultūrinis ugdymas padeda ugdytiniams įgyti tam tikrų žinių, gebėjimų, reikalingų aktyviam pilietiniam dalyvavimui, individualizacijos ir socializacijos procesui. Tarpkultūrinis mokymasis yra susijęs su emociniu mokymusi, todėl svarbu tinkamai parinkti ugdymo formas ir priemones.
3. Atlikus teisinių aktų analizę pastebėta, kad Lietuvos įstatymai nereglamentuoja tarpkultūrinio mokymo, dažniausiai reglamentuojamas kalbos mokymas, ugdymui sudaromos sąlygos, užsieniečių teisės ir pareigos. Tuo tarpu Europos Sąjungos teisės aktai reglamentuoja tarpkultūrinį ugdymą, įtvirtina ne tik kalbos mokymą užsieniečiams, bet ir kultūros mokymą ir visokeriopą pagalbą imigrantams.
4. Išanalizavus Lietuvos nevyriausybinų organizacijų veiklą paaiškėjo, kad jos labiau nei valstybinės įstaigos rūpinasi tarpkultūrinio ugdymu. Dauguma jų yra tarptautinės arba turi užsienio partnerių. Jos susiduria su skirtingų kultūrų, rasių žmonėmis, todėl vykdo švietėjišką veiklą, rengia projektus mažinančius religinę, tautinę, kultūrinę, rasinę, lytinę, amžiaus diskriminaciją, siekdamos įtvirtinti socialinį teisingumą.
5. Atliktas interviu parodė, kad nevyriausybinių organizacijų optimistiškai žiūri į tarpkultūrinio ugdymo vystymą Lietuvoje. Pokalbyje dalyvavę ekspertai tiki, kad nevyriausybinių organizacijų gali pakeisti visuomenės požiūrį į tarpkultūrinį ugdymą ir gali įrodyti, kad vykdoma veikla yra ir bus naudinga, bus pasiekta gerų rezultatų. Paaiškėjo, kad vienas iš pagrindinių trūkumų yra pasyvus vyriausybinių sektorius ir konservatyvus visuomenės požiūris į tarpkultūriškumą. Pagrindinės to priežastys – informacijos stoka, finansavimo trūkumas, nesaugumo jausmas, baimė priimti naujoves bei spragos auklėjime.

6. Išstudijavus literatūros šaltinius ir atlikus tyrimą, galima teigti, kad iškelta hipotezė pasitvirtino – plėtojant tarpkultūrinį ugdymą Lietuvoje didžiausią įtaką daro NVO. Jų veikla yra aktyvesnė nei vyriausybinių organizacijų ir sykiu skatina jas pasitempti. Tuo pačiu daroma įtaka formaliajam ugdymui.

Pasiūlymai:

1. Visų pirma reikėtų tiksliai apibrėžti, ką Lietuvai reiškia tarpkultūrinis ugdymas, kad visi siektų panašių tikslų, lengviau derintų veiklas, dirbtų bendrai idėjai.
2. Taip pat, reikėtų aiškiai įstatymiškai reglamentuoti tarpkultūrinį ugdymą, kad nebūtų nusizengiama įstatymams ar žmogaus teisėms. Švietimo ir mokslo ministerija galėtų paruošti tarpkultūrinio ugdymo projektą ir programą mokykloms.
3. Siūlyčiau tarpkultūrinį ugdymą integruoti į formalųjį ugdymą. Būtų galima įvesti naują pamoką, kuri būtų visiems privaloma arba integruoti į kitus dalykus, pavyzdžiui, į etiką, tikybą, istoriją, geografiją ir kitas pamokas.
4. Siūlyčiau į mokyklas pakviesti tarpkultūrinio ugdymo specialistus, kurie mokiniams ir mokytojams pravestų paskaitas apie toleranciją, kultūrų dialogą.
5. Būtų galima sukurti televizijos laidą „Aš ir kitas“, kurioje galėtų lankytis kitataučiai, išpažįstantys kitą tikėjimą, kitos rasės atstovai ir visi kiti, kurie gyvena šalia mūsų ir patiria diskriminaciją ar prievartą. Jie pasakotų savo istorijas, atsakytų į laidos vedėjų ar žiūrovų pateiktus klausimus. Laidoje dažni svečiai galėtų būti nevyriausybinių organizacijų atstovai, kurie papasakotų apie vykdomus ar planuojamus vykdyti projektus, pristatytų savo organizaciją ir pritrauktų naujas investicijas. Joje galėtų apsilankyti ir mokyklų atstovai, kurie pasidalintų savo pasiekimais tarpkultūriniame ugdyme.

LITERATŪRA

1. **Abramavičiūtė I., Andriulienė A., Leončikas T.** Tarpusavio supratimas: tarptautinė tolerancija; Lietuvos žmogaus teisių centras, 2004, p.6, 7.
2. **Arthur N.** Using critical incidents to investigate cross-cultural transitions // *International Journal of Intercultural Relations* (N. 25), 2000, p.41-53.
3. **B Bhawuk, S., Brislin, R. W.** *Applied Psychology: An international Review. Cross cultural training: A Review.* Oxford. 2000, p. 163.
4. **Bitinas B.** Hodegetika/Auklėjimo teorija ir technologija. Vilnius:Kronta, 2004.
5. **Brislin, R.W., Yoshida, T.** "The content of cross-cultural training: an introduction", in Brislin, R., Yoshida, T. (Eds), *Improving Intercultural Interactions - Modules for Cross-Cultural Training Programs*, Sage, London, 1994, p. 39.
6. **Domarkas V., Gineitienė D.** Visuomeninių organizacijų įtaka viešojo administravimo institucijoms Kaunas: Technologija, 2000.
7. **Duoblienė L.,** Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link, Vilnius, Tyto alba, 2006, p. 121-122, 129.
8. **Ilgis V.** Konferencijos "Filantropija – nuo išimčių prie tradicijos" medžiaga, 1999.
9. **Jackson R.** *Rethinking Religious Education and Plurality: Issues in Religious Diversity and Pedagogy.* London: Routledge, Falmer, 2004.
10. **James E.** *The Nonprofit Sector in Comparative Perspective*, in: W.Powell, *The Nonprofit Sector.* New Haven CT, 1987, p. 87.
11. **Jovaiša L.** *Edukologijos pradmenys.* Kaunas:Technologija, 1997.
12. **Kandidato parankinė knyga.** 6 p.
13. **Krupavičius A.** *Interesų grupės: sandara, klasifikacija ir efektyvumas// Šiuolaikinė valstybė.* sud. J.Matakas Kaunas: Technologija, 1999.
14. **Lietuvos Respublikos Konstitucija.** Vilnius: Saulužė, 2000, p. 3.
15. **Mackevičiūtė I.** *Diskriminuoti draudžiama integruoti; Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba,* 2007, p. 4.
16. **McLaughlin T.** *Šiuolaikinė ugdymo filosofija.* Kaunas, 1997, p. 54
17. **Milot M.,** *A Case Study: Quebec // The Religious Dimention of Intercultural Education: Conference proceedings.* Council of Europe Publishing, 2004.
18. **Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras./red. V. Ilgius,** *Praktinis vadovas nevyriausybiniams organizacijoms.* Vilnius : Friskas, 1999.

19. **Pilietinė visuomenė ir viešoji valdžia.** Mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, 2001.
20. **Pruskus V.** Multikultūrinė komunikacija ir vadyba. VĮ Vilniaus teisės ir verslo kolegija, 2004.
21. **Salganik L. H.** Competencies for life: A Conceptual and Empirical Challenge // Defining and Selecting Key Competencies (Ed. by D. S. Rychen and L. H. Salganik). Hogrefe and Huber Publishers. Sietle–Toronto–Bern–Gottingen, 2001. p. 24.
22. **Savivaldybių ir nevyriausybinų organizacijų partnerystė.** Vilnius: 2001.
23. **Šimašius R.** Ne pelno organizacijos: reglamentavimas Lietuvoje ir vakarų patirtis. Vilnius, 1999, p. 5, 37.
24. **Švietimo ir mokslo ministerija.** Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė, Tyrimo ataskaita, Vilnius, 2007, 11 p.
25. **Toleikis V., Godvadienė E.** Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje. Vilnius: 1999, p. 3-16.
26. **Trumpa U.,** Valdžios ir NVO bendradarbiavimo keliai ir klyskeliai: IV Lietuvos NVO forumas. Vilnius, 1997.
27. **Viešojo sektoriaus institucijų administravimas.** Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 214.
28. **Žmogaus socialinė raida.** Vilnius, 2001, p. 58.
29. **Akcija „Akiniai“ Tarptautinei dienai prieš diskriminaciją.** – 2008 [žiūrėta 2009 m. balandžio 28d.]. Prieiga per internetą: http://www.visiskirtingivisilygus.lt/lt/index.php?option=com_content&task=view&id=205&Itemid=2.
30. **Bibliotekai – tarpkultūrinio ugdymo nominacija.** – 2008 [žiūrėta 2009 m. gegužės 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.panbiblioteka.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=80%3Abibliotekai-tarpkultrinio-ugdymo-nominacija&Itemid=1&lang=en.
31. **Elena Šiaudvytienė. Tarpkultūrinis dialogas: visi skirtingi – visi vienodi?** [žiūrėta 2009 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/70507>.
32. **ES programa „Jaunimas“ 2000-2006 m.** – 2000 -2006 [žiūrėta 2009 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: arch.lijot.lt/getfile.php?id=674.
33. **Europos Konvencija „Dėl migrantų darbuotojų juridinio statuso“.** – 1, 14, 15 str. [žiūrėta 2009 m. vasario 18d.]. Prieiga per internetą: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/093.htm>.

34. **Europos kultūrinės kompetencijos programa.** – 2004, p. 4 [žiūrėta 2009 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lssa.smm.lt/docs/projekto_aprasymas.doc>.
35. **Europos Tarybos ir Parlamentinės Asamblėjos „Rekomendacijos dėl migrantų vaikų ugdymo“.** – 1989 [žiūrėta 2009 m. balandžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta89/erec1093.htm>>.
36. **Gelbėk vaikus.** – 2009 [žiūrėta 2009 m. balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gelbvaik.lt/lt>>.
37. **Generalinės Asamblėjos rezoliucija 45/158 „Tarpautinė konvencija dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimų narių teisių apsaugos“.** – 1990. 1, 15 str. [žiūrėta 2009 m. sausio 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r158.htm>>.
38. **Gyventojų migracija. Požymiai: administracinė teritorija, migracijos kryptis.** [žiūrėta 2009 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280/>>.
39. **Ką gali veikti NVO?** – 2009, p.4 [žiūrėta 2009 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://209.85.129.132/search?q=cache:zSIsxVbETskJ:mes.sakieciai.lt/content/view/15/59/1/3/+NVO+-+tai&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
40. **Kas yra NVO ir trečiasis sektorius?.** [žiūrėta 2009 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.saltes.net/content/apie_savanoryste/kas_yra_nvo.html>.
41. **Kauno aklų ir silpnaregių bendriją „Akių šviesa“.** – 2004-2006 [žiūrėta 2009 m. balandžio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sviesa.webinfo.lt>>.
42. **Kultūrinė kompetencija ir valdžios institucijos.** – 2001 [žiūrėta 2009 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lssa.smm.lt/index.php?id=44>>.
43. **Kultūros studijų ir tarpkultūrinio ugdymo programų suderinamumas ir papildomumas.** [žiūrėta 2009 m. kovo 15d.]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080929_140026-98667/DS.005.0.01.ETD>.
44. **Lietuvos Caritas. Lietuvos Caritas vizija, misija ir funkcijos. Veikla.** – 2006 [žiūrėta 2009 m. gegužės 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.caritas.lt/>>.
45. **Lietuvos nacionalinė Unesco komisija/Socialiniai ir humanitariniai mokslai.** [žiūrėta 2009 m. balandžio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://209.85.129.132/search?q=cache:JTY4br5bU8IJ:www.unesco.lt/socirhummokslai/+nvyriausybinu+organizaciju+itaka+vvyriausybinems+org&cd=10&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
46. **Lietuvos neįgaliųjų draugija.** – 2009 [žiūrėta 2009 m. gegužės 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.draugija.lt>>.

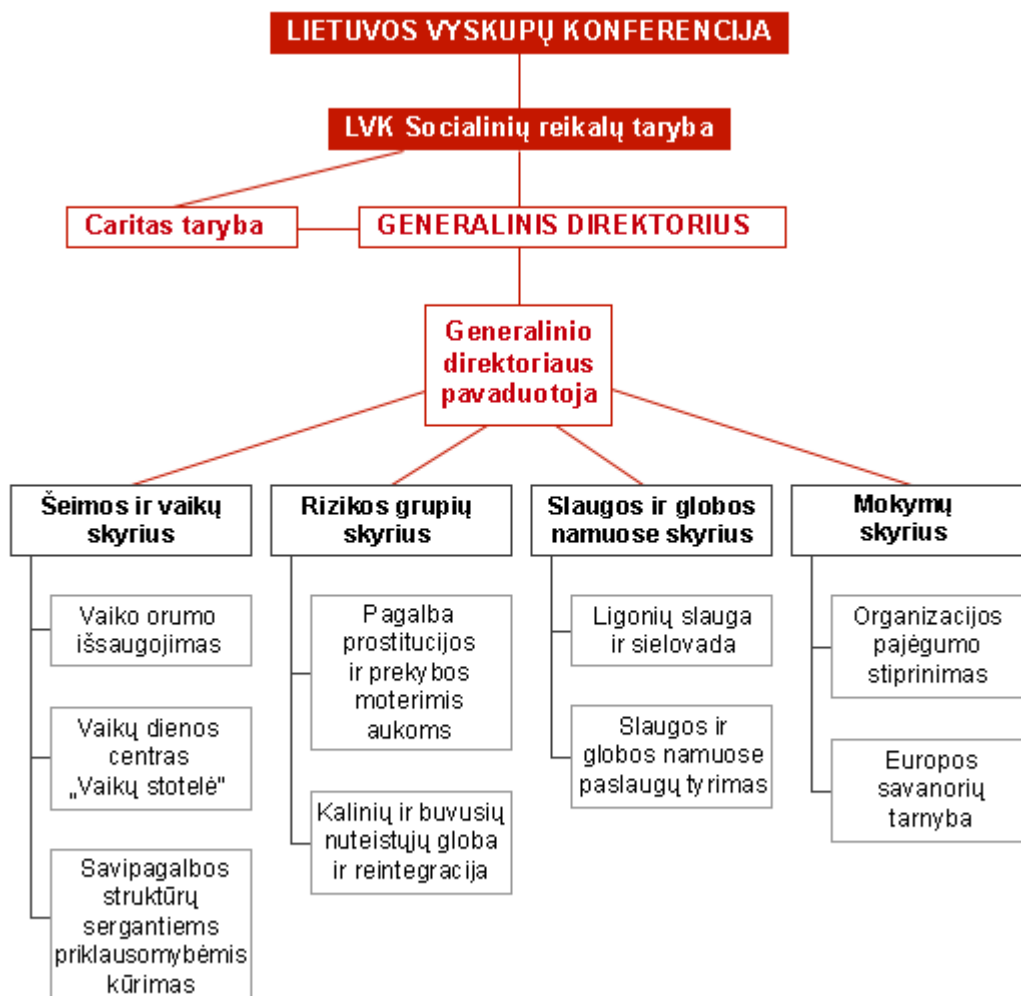
47. Lietuvos Nevyriausybinų organizacijų plėtra. [žiūrėta 2009 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nisc.lt/nvo/lietuvoje.php>>
48. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija. – 2008 [žiūrėta 2009 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.redcross.lt>>.
49. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. [žiūrėta 2009 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232378>.
50. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įsakymas „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į Lietuvos Respubliką, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo“. – 2003 [žiūrėta 2009 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2003-06-04-ISAK-789.htm>.
51. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių ir LR piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti LR, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos“. – 2003 [žiūrėta 2009 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <infocentras.iom.lt/documents/ugdymas-islyginamosie-klasese.doc>.
52. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. – 2003, 2, 3, 5, 25, 30, 33 str. [žiūrėta 2009 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2=>>.
53. Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija "Viltis". [žiūrėta 2009 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://viltis.lt/lt/news/>>.
54. Naujienos. – 2009 [žiūrėta 2009 m. gegužės 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jtba.lt/naujienos/137>>.
55. Pilotinis projektas "Tarpkultūrinis mokymasis Lietuvos mokyklose". – 2004 [žiūrėta 2009 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aspnet.lt/index.php?n=95>>.
56. Prasidėjo savaitė prieš rasizmą 2009. – 2009 [žiūrėta 2009 m. gegužės 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.visiskirtingivisilygus.lt/lt/index.php?option=com_content&task=view&id=206&Itemid=2>.
57. Programos "Jaunimas 2000 - 2006" poveikio tyrimas. – 2000 [žiūrėta 2009 m. gegužės 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jtba.lt/biblioteka/22?PHPSESSID=438e2d7a4f1b002ed1377d1f30565769>>.
58. Programos pagrindimas. – 1986 [žiūrėta 2009 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED349836&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED349836>.

59. **Statistikos departamentas.** [žiūrėta 2009 m. balandžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020102&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=6282&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>.
60. **Subkultūros. Sugriauk mitus!.** [žiūrėta 2009 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: http://www.visiskirtingivisilygus.lt/lt/index.php?option=com_content&task=view&id=199&Itemid=2.
61. **Švietimo inovacijos.** - 2007, p. 11 [žiūrėta 2009 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: [www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2008-08-21-ISAK-2410\(2\).doc](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2008-08-21-ISAK-2410(2).doc).
62. **Tarybos Direktyva 77/486/EEC „Dėl migrantų darbuotojų vaikų ugdymo“.** – 1977, 1, 3 str. [žiūrėta 2009 m. balandžio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legaltext.ee/text/en/T40137.htm>.
63. **Tarybos Direktyva 2000/43/EC „Dėl žmonių vienodo vertinimo, nepaisant jų rasinės ar etninės kilmės, principų įgyvendinimo“.** – 2000, 15 str. [žiūrėta 2009 m. balandžio 28 d.]. Prieiga per internetą: http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en|lt&u=http://www.poradna-prava.cz/english/directive1.html&prev=/translate_s%3Fhl%3Dlt%26q%3DTarybos%2BDirrektyva%2B2000/43/EC%26tq%3DCouncil%2BDirective%2B2000/43/EC%26sl%3Dlt%26l%3Den.
64. **Tarybos Direktyva 2003/9/EC „Dėl minimalių standartų prieglobsčio ieškantiems asmenims“.** – 2003, 3, 10 str. [žiūrėta 2009 m. balandžio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:031:0018:0025:EN:PDF>.
65. **Tarybos Direktyva 2003/109/EC „Dėl trečiųjų šalių atstovų, kurie yra ilgalaikiais rezidentais, statuso“.** – 2003, 11 str. [žiūrėta 2009 m. balandžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:016:0044:0053:en:pdf>.
66. **Tarpkultūrinis mokymasis „T-kit NR.4“.** – 2004 [žiūrėta 2009 m. sausio m. 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.jtba.lt/UserFiles/File/T-kit4.pdf>.
67. **Tyrimo apžvalga, ES programa „Jaunimas“ Lietuvoje, 2000 – 2006 metais.** – 2000 [žiūrėta 2009 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.jtba.lt/UserFiles/File/Jaunimas%20tyrimas.pdf>.
68. **Užsieniečių vaikų ugdymo organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose.** – 2005, p. 5, 6, 9 [žiūrėta 2009 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą:

- http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/galutinis_koreguot_SMM_uzsienvaik_AT_ASK_2006.pdf>.
69. **Viešoji nuomonė ir narystė Europos Sąjungoje.** – 2009 [žiūrėta 2009 m. gegužės 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.euro.lt/lt/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/lietuva-europos-sajungoje/viesoji-nuomone-ir-naryste-europos-sajungoje/>>.
70. **Visi skirtingi visi lygūs. Metodika.** – 2007, p.49-50, 58-59 [žiūrėta 2009 gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.visiskirtingivisilygus.lt/lt/download/metodika.pdf>>.
71. **Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“.** [žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.gelbvaik.lt>>.
72. **2001 m. surašymas: Lietuvos tautinė sudėtis vienalytiškiausia.** – 2001 [žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: http://verslas.banga.lt/lt/zb.download/3dd0d9be2c140/Tautine_sudetis.pdf]>.
73. **2003 – 2012 metų Lietuvos švietimo plėtros strateginės nuostatos – „Gairės“.** – 2002 [žiūrėta 2009 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://adamkus.president.lt/pdf/svietimo.gaires.pdf>>.
74. **2008 metų Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose.** – 2008 [žiūrėta 2009 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/index.php?-469374926>>.

PRIEDAI

LIETUVOS CARITAS VALDYMO STRUKTŪROS SCHEMA

Šaltinis: <http://www.caritas.lt/>

KOKYBINIO TYRIMO (INTERVIU) KLAUSIMAI

1. Kokios organizacijos pagrindinės temos ir veiklos?
2. Kiek dėmesio skiriate švietimui ir ugdymui?
3. Kokius vykdate/vykdate projektus skirtus tarpkultūriniam ugdymui arba susijusius su tarpkultūriniu ugdymu?
4. Kaip manote, ar yra tarpkultūrinio ugdymo poreikis Lietuvoje? Kuo remiantis taip svarstote? (Pagrįskite savo atsakymą)
5. Kaip manote ar formaliajame ugdyme vyksta tarpkultūrinis ugdymas?
6. Kokias priemones ir metodus naudojate tarpkultūrinio ugdymo projektuose? (Jei taip, tai kokias? Ir kodėl būtent tokias? Kas įtakojo jūsų pasirinkimą?)
7. Kokius tikslus keliate, su kokiomis amžiaus grupėmis dirbate?
8. Kokių rezultatų sulaukėte vykdydami tarpkultūrinio ugdymo projektus?
9. Su kokiomis problemomis susidūrėte vykdydami projektus susijusius su tarpkultūriniu ugdymu?
10. Kokias tarpkultūrinio ugdymo problemas sprendžiate?
11. Ar dalyvavote tarptautiniuose projektuose? Jei taip, tai su kokiomis šalimis teko bendradarbiauti?
12. Kaip manote, ar nevyriausybinių organizacijų veikla šioje srityje, daro įtaką vyriausybiniams organizacijoms? Kokią įtaką?
13. Nevyriausybinių organizacijų vykdomo tarpkultūrinio ugdymo perspektyvos Lietuvoje ir visame pasaulyje.
14. Kaip manote, ar vyriausybė pakankamai dėmesio skiria tarpkultūriniam ugdymui?

3 lentelė. Nevyriausybinų organizacijų atstovų interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai

Klausimas	Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantys teiginiai
Kokios organizacijos pagrindinės temos ir veiklos?	Veikla	Profesinis rengimas ir suaugusiųjų perkvalifikavimas	„Mūsų organizacijos pagrindinė veikla yra profaesisinis rengimas, t.y. formalus mokymas. Taip pat vykdomė ir neformalųjį mokymą, t.y. suaugusiųjų perkvalifikavimą“(A)
		Švietimas žmogaus teisių klausimais (diskriminacija dėl etninės kilmės, rasizmas ir kt.)	„Šiuo metu organizacijos tikslai išlieka tokie patys, t.y. švietimas žmogaus teisių klausimais. Pastaraisiais metais mes daug dirbome diskriminacijos klausimais. Tame tarpe ir rasizmo, ir diskriminacijos dėl etninės kilmės. <...>. Mes veikiame nacionaliniame lygmenyje, tačiau turime ryšių ir su užsienio partneriais, kaip The DARE network (Democracy and Human Rights Education in Europe), esame tinklo ENAR (The European Network Against Racism) nariai. Kontaktas su užsienio partneriais yra, bet jis yra daugiau informacijos pasikeitimui.“(B)
		Švietimas ir kultūra (tarpkultūrinis dialogas, klimato kaita ir žinių visuomenė)	„Organizacija dirba švietimo ir kultūros srityse. Šiuo metu mūsų pagrindinės temos yra tarpkultūrinis dialogas, klimato kaita ir žinių visuomenė.“ (C)
		Tautinių mažumų kultūrinio ir etninio savitumo išsaugojimas	„Pagrindinis org. tikslas - padėti išsaugoti Lietuvos tautinių mažumų kultūrinį ir etninį savitumą - joms visaverčiai integruojantis į šalies

			<i>visuomeninį gyvenimą.“ (D)</i>
		Suaugusiųjų švietimas	<i>„Organizacijos veikla – tai bendradarbiavimas su įvairiomis Lietuvos suaugusiųjų švietimo organizacijomis bei panašaus pobūdžio užsienio institucijomis“ (E)</i>
Kiek dėmesio skiriate švietimui ir ugdymui?	Dėmesys švietimui ir ugdymui	Visas dėmesys švietimui ir ugdymui	<i>„Visas dėmesys skiriamas švietimui ir ugdymui. Tai yra neatsiejama. Tai yra organizacijos pagrindinis tikslas. Organizacija yra aktyvi. Užsiima ne tik švietimu ir ugdymu, bet ir papildomu ugdymu. Dalyvaujame daugybėje projektų.“ (A)</i>
		Pagrindinė veikla – švietimas	<i>„Pagrindinė organizacijos veikla - žmogaus teisių monitoringas, ataskaitų teikimas apie žmogaus teisių padėtį tam tikrais aspektais, diskriminacijos padėtį. Pagrindinė veikla - švietimas.“ (B)</i>
		Visi projektai-švietėjiški	<i>„Organizacijos visi projektai yra švietėjiški. Visi projektai, kuriuos mes įgyvendiname yra skatinantys tarpkultūrinį bendradarbiavimą. Anksčiau mes vykdėm projektus, kurie buvo dvišaliai, šiuo metu mūsų visi projektai yra regioniniai, t.y. mūsų projektų dalyviai yra ne viena šalis. Projektai savo prigimtimi yra tarpkultūriniai.“ (C)</i>
		Pakankamai daug	<i>„Pakankamai daug. Tautinių bendrijų NVO lyderių mokymai – svarbi mūsų veiklos dalis. Nepamirštame ir kitų tautybių visuomenės narių. Būdami</i>

			<p><i>skirtingų tautybių, skirtingo mentaliteto, tik pažindami vienas kitą ir padėdami vienas kitam tapti visaverčiu visuomenės nariu, galėsime būti kartu ir kurti mūsų valstybę.“(D);</i></p>
		<p>Visapusiškas suaugusiųjų švietimas</p>	<p><i>„Organizacija skiria daug dėmesio tiek švietimui, tiek ugdymui. Pagrindinis tikslas organizacijos ir yra visapusiškas suaugusiųjų švietimas.“ (E).</i></p>
<p>Kokius vykdo/vykdotė projektus skirtus tarpkultūriniam ugdymui arba susijusius su tarpkultūrinio ugdymu?</p>	<p>Tarpkultūrinio ugdymo projektai</p>	<p>„Leonardo da Vinci“, „Du keturi priemonės“, „Vienas penki priemonės“, „Nord plus“, „Vetro“.</p>	<p><i>„Yra pagrindinės trys projektinės veiklos. Dalyvaujame „Leonardo da Vinci“ projekto programose, Europos struktūrinių fondų paramos projektuose. Įvykdėm, du projektus: „Du keturi priemonės“ ir „Vienas penki priemonės“. „Vienas penki priemonės“ yra kirpėjų bazės gerinimui, o „Du keturi priemonės“-mokymo metodika susigrąžinti mokinius išėjusius iš profesinės sistemos. Tt Taip pat dalyvavome „Nord plus“ projektų grupėse. Šiuo metu „Leonardo da Vinci“ programą mes patys kaip teikėjai vykdomė. Jau baigiame, liko tik galutinės ataskaitos. „Vetro“- mainų projektas mokytojams, o kitas projektas buvo mokiniams. Šįmet ugdymo institucija dalyvauja trijuose „Leonardo da Vinci“ projektuose kaip partneriai. „Leonardo da Vinci“ projektuose esame partneriai su Dreseno floristikos institutu. Tai yra</i></p>

		<p><i>dviejų metų partnerystės sutartis bei floristų kompetencijos pripažinimas Europos šalyse. Dalyvauja mokytojai iš Vokietijos, Čekijos, Lenkijos ir Lietuvos. <...> „Tolerancijos ir kaip tarpkultūrinis ugdymas, tai rengiami mini projektai. Mūsų organizacijoje mokosi kitataučių, t.y. lenkai, rusai, turim du azerbaidžaniečius. Tad tokia kaip tarpkultūrinė veikla daugiau Lietuvos mastu.“ <...> „Rengiami mini projektai tarpkultūrinio ugdymo tematika. Mūsų organizacijoje mokosi kitataučių, t.y. lenkai, rusai, turim du azerbaidžaniečius. Tarpkultūrinę veiklą vykdomė daugiau Lietuvos mastu.“ (A)</i></p>
	<p>„Ad Hoc: Nepatogus kinas“</p>	<p><i>„ ... diskriminacijos, rasizmo prevencija. Orientuojamės į tam tikrą teisinį švietimą. Rengiame mokymus nevyriausybininkams, arba teisininkams apie diskriminacijos draudimą. Kalbame apie rasizmą, diskriminaciją, apie būtinybę gerbti vienas kito orumą, ir apie draudimą diskriminuoti dėl etinės kilmės. Tai darome daugiau yra per teisinius mokymus. Turime internetinį tinklapį www.manoteises.lt. Tinklapyje yra straipsnių apie diskriminaciją, etninę kilmę ir pan. Organizuojame projektą-festivalį – „Ad Hoc: Nepatogus kinas“. Jį jau vykdėme du metus. Šiomet bus treči metai. Projekte „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ yra tam tikras multikultūriškumo</i></p>

		<p>aspektas, nes tai yra dokumentiniai filmai apie žmogaus teisių problematiką, bet taip pat yra tarpkultūriškumo dialogo aspektų, pvz., rodėme filmą apie rasizmą.“ (B)</p>
	<p>„Interculture navigators“, „Kūrybiniai miestai“, „Challenge for Europe“, „Challenges in Schools“.</p>	<p>“... tiesiogiai su tarpkultūrinium ugdymu susiję projektai, t.y. „Interculture navigators“. Projekto esmė yra parengti žmones, žmonių grupę, kurie gebėtų įgyvendinti projektus, vesti seminarus tarpkultūrinėm kompetencijom tobulinti. Kitas projektas, kuris yra kultūrinis, bet tuo pačiu ir tarpkultūrinis, t.y. „Kūrybiniai miestai“. Projektas skirtas pažvelgti į urbanistines ir socialines problemas, į socialines inovacijas, kurios padeda mūsų miestuose geriau, gražiau, saugiau ir sveikiau gyventi. Tai yra švietėjiškas projektas. Kalbama apie kultūrų bendravimą, kurį vadiname „Challenge for Europe“. Šis projektas yra susijęs su klimato kaita. Jis skatina dalyvius būti socialiai aktyviems ir stengtis aktyviai dalyvauti, siūlyti idėjas, kaip pagerinti klimato kaitos situaciją. Dar vienas projektas, kuris baigiasi, yra tiesiogiai skirtas mokykloms „Challenges in Schools“. Šis projektas tarpkultūrinis tuo aspektu, kad jame dalyvauja įvairių Europos mokyklų mokiniai. Visi dalyviai diskutuoja apie tai, kokia bus ateities Europos mokykla.“(C)</p>

		<p>„Tautinės mažumos pilietinėje visuomenėje“, Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivaliai, „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“, „Geltona>Žalia>Raudona“.</p>	<p>„Labai daug, visų neišvardinti. <...> Nuolat organizuojamos įvairių tautų atstovų parodos, koncertai, literatūriniai vakarai, pokalbiai, diskusijos ir t.t., padedantys susipažinti su šalies įvairių tautų kultūra. <...> Nuo 2000 m. Periodinio leidinio „Tautinių bendrijų naujienos“ parengimas spaudai ir leidyba. 2002 m. tarptautinis projektas „Tautinės mažumos pilietinėje visuomenėje“. Nuo 2002 m. kasmetiniai Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivaliai. Kiekvienais metais parenkama skirtinga festivalio tematika (pvz.: istorinės Tėvynės papročiai ir tradicijos; pasakos ir t.t.). Moksleiviai programą atlieka ta kalba, kurios mokosi sekmadienio mokykloje. Paprastai dalyvauja 7-9 tautybių atstovai. Tarpkultūrinis bendravimas praktikoje... Nuolatiniai tautinių bendrijų NVO lyderių, sekmadieninių mokyklų mokytojų mokomieji seminarai. 2005 m. konferencijoje „Religija, moralė ir visuomenė“ skirtingas religijas išpažįstantys tautinių bendrijų nariai, pranešimus skaitė įvairių konfesijų (katalikų, stačiatikių, musulmonų) dvasininkai. 2005-2008 m. Europos bendrijų iniciatyvos EQUAL projektas „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“.</p>
--	--	--	--

			2007 m. „Geltona>Žalia>Raudona“. Lietuvos tautų renginys SIEMENS arenoje, skirtas Tolerancijos dienai. Ir taip toliau...“(D)
		„Tarpkultūrinio bendravimo kompetencija Europoje 2005“, „Tarpkultūrinio mokymosi tinklas Europoje“.	„Gana aktyviai dalyvaujame įvairiuose projektuose. <...> Projektai skirti tarpkultūriniam ugdymui, kuriuos vykdėme, tai būtų 2005 metais vykęs „Tarpkultūrinio bendravimo kompetencija Europoje 2005“. Projektą rėmė ES Socrates Grundtvig 1 programa. Taip pat „Tarpkultūrinio mokymosi tinklas Europoje“ projektas, kuris vyko tris metus, ir tik praeitais metais pasibaigė. Projekte dalyvavo net dvidešimt šalių.“(E)
Kaip manote, ar yra tarpkultūrinio ugdymo poreikis Lietuvoje? Kuo remiantis taip svarstote? (Pagrįskite savo atsakymą)	Tarpkultūrinio ugdymo poreikis	Tarpkultūrinis ugdymas yra reikalingas. Poreikis stipriai jaučiamas.	„Mano nuomone, tarpkultūrinio ugdymo poreikis Lietuvoje labai didelis..“ <...> „tai yra tikrai reikalinga Lietuvoje. Jaunimas netoleruodamas kitokių atkreipia į save dėmesį. <..> jie tarsi pateisina save, nes yra didelė stoka tarpkultūrinio ugdymo, tiek vyriausybiniam, tiek nevyriausybiniam sektoriuje.“ <...> jie tarsi pateisina save, nes yra didelė stoka tarpkultūrinio ugdymo, tiek vyriausybiniam, tiek nevyriausybiniam sektoriuje.“ (A)
		Poreikis dar nėra jaučiamas, tačiau tarpkultūrinis ugdymas yra reikalingas.	„Aš manau, kad iš tiesų poreikis dar nėra jaučiamas. Galbūt dėl to, kad pati visuomenė yra pakankamai homogeniška. Nėra didelių

			<p><i>bendruomenių, didesnių kitos rasės arba etninių grupių. Galbūt poreikis dar neįaučiamas, nors akivaizdu, kad tarpkultūrinis ugdymas yra reikalingas.“ <...> „Taip manau, nes tai rodo visuomenės nuomonės tyrimai. Akivaizdu, kad rasizmo ir diskriminacijos, tarpkultūrinio dialogo, tarpetninio dialogo nebuvimas yra artimos ateities problema. Daugės kitos rasės, kitų kultūrų žmonių, todėl žmonių uždarumas turės mažėti. Problemų bus, jei nebus imamasi rimtesnių švietimo iniciatyvų.“ (B)</i></p>
		<p>Tarpkultūrinio ugdymo poreikis jaučiamas remiantis istorija.</p>	<p><i>„Lietuvoje labai reikalingas ir kuo anksčiau. Kuo anksčiau formaliajame ugdyme tarpkultūrinis ugdymas bus integruotas tuo visuomenė bus atviresnė.“ <...> „kiekviena šalis gali įgauti kitos šalies patirtį vienu ar kitu klausimu.“ (C)</i></p>
		<p>Tarpkultūrinis ugdymas yra reikalingas remiantis bendravimu tarp skirtingų šalių.</p>	<p><i>„Taip, yra.“ „Daugiakultūrė valstybės sankloda, beveik 17 proc. šalies gyventojų nelietuvių tautybės asmenys; galimybės migruoti ES valstybių ribose sudaro galimybes kurtis Lietuvoje įvairių rasių, tautų, tikėjimų atstovams. Gyvenant vienoje valstybėje reikia žinoti skirtingo tautinio mentaliteto atstovų kultūrą. Taip išvengsime įvairiausių „fobijų“...“ (D)</i></p>
			<p><i>„Tarpkultūrinis ugdymas Lietuvoje yra reikalingas. Šio ugdymo</i></p>

			<p>dėka kiekviena šalis gali įgauti kitos šalies patirtį vienu ar kitu klausimu. Bendravimas tarp šalių turi būti puoselėjamas, nes kaip žinia kiekviena šalis yra unikali, ir kiekviena iš jų gali pasidalinti savo patirtimi. <...> Tarpkultūrinis ugdymas turi būti skatinamas, ir skiepijamas Lietuvos žmonėms, kad jų pasaulėžiūra kur kas labiau atitiktų šiuo metu pažengusias vakarų valstybes.” (E)</p>
Kaip manote ar formaliajame ugdyme vyksta tarpkultūrinis ugdymas?	Tarpkultūrinis ugdymas formaliajam e švietime	Formaliajame ugdyme tarpkultūrinis ugdymas vyksta.	„formaliajame ugdyme tarpkultūrinis ugdymas vyksta, bet didelis dėmesys į tai nėra kreipiamas.“(A)
		Tarpkultūrinis ugdymas nėra išvystytas formalioje mokymo sistemoje.	„ ... tam mokykloje nėra skiriamas dėmesys arba tai visiškai priklauso nuo mokytojų.“ <...> „švietimas, į kurį aš pilnai įtraukčiau tarpkultūrinį dialogo skatinimą nėra išvystytas formalioje mokymo sistemoje“. (B)
		Formaliajame ugdyme tarpkultūrinis ugdymas tik pradėtas vystyti.	“Norėtuši, kad tarpkultūrinis ugdymas kuo anksčiau būtų pradėtas formaliajame ugdyme.“ <...> “integruoti į įvairias programas, nes aš manau, kad tarpkultūrinis ugdymas formaliajame ugdyme iš tikrųjų prasideda su užsienio kalbos mokym. Kiekviena užsienio kalba natūraliai atneša turinį apie kitas kultūras.“(C)
		Formaliajame ugdyme tarpkultūrinis	„Taip. Tik kokybė realiai priklauso nuo konkretaus asmens

		ugdymas vyksta, tik ugdymo kokybė priklauso nuo ugdytojų.	<i>dalyvaujančio šiame procese. <...>. Deja, kartais jis nėra reikiamai pasiruošęs šiam darbui...”(D)</i>
		Formaliajame ugdyme tarpkultūriniam ugdymui skiriama mažai dėmesio.	<i>„Formaliajame ugdyme tarpkultūriniam ugdymui dėmesio skiriama minimaliai. Neužtenka tik užsienio kalbų ar istorijos mokymo, kad būtų ugdomas tarpkultūriškumas. Tarpkultūrinis ugdymas, reikalingas, nes vystosi platesnis požiūris, atsiveria naujos galimybės ir didėja gyventojų savimonė.“(E)</i>
Kokias priemones ir metodus naudojate tarpkultūrinio ugdymo projektuose? (Jei taip, tai kokias? Ir kodėl būtent tokias? Kas įtakojo jūsų pasirinkimą?	Priemonės ir metodai	Seminarai	<i>„teko kviešti atstovus iš policijos ir kitų institucijų, kad surengtų seminarą tarpkultūrinio ugdymo, tolerancijos temomis.“ (A)</i>
		„Gyvoji biblioteka“	<i>„Pastaraisiais metais mes bendradarbiaujame su „Visi skirtingi, visi lygūs“ nevyriausybine neformaliąja jaunimo grupe.“<...> „Gyvoji biblioteka, t.y. knyga yra žmogus, toks kažkuo kitoks, o skaitymas yra pokalbis.“ <...> „susitikimas kuris šiaip, realiame gyvenime niekad gali ir neįvykti, nes tiesiog neturi tų kontaktų su tokiais žmonėmis.“ (B)</i>
		Nenurodo	<i>„dažnas projektas turi savo metodą“ (C)</i>
		Diskusijos, pokalbiai, individualus darbas, betarpiškas neformalus bendravimas.	<i>„pagrindiniai projektų realizavimo metodai – diskusijos, pokalbiai ir t.t. (gilinamasi į aptariamąs problemas esmę, ieškant naujų jos</i>

			<p><i>esmės aspektų ir sprendimų būdu); individualus darbas (asmeninės patirties analizė, savo situacijos vertinimas kitų organizacijų ir įvairių šalių kontekste) ir betarpiškas neformalus bendravimas (vakaronės, koncertai, parodos ir pan. - galimybė paprastai, žmogiškai bendraujant pažinti įvairių tautų kultūrą) sudaro realias galimybes projektų dalyviams betarpiškai ir nuosekliai suvokti ir įsisavinti gaunamą informaciją, ugdyti ir vystyti gebėjimus bei poreikius suvokti įvairias kultūras analizuoti esamą situaciją numatant ateities vystymo perspektyvas.“(D)</i></p>
<p>Kokius tikslus keliate, su kokiomis amžiaus grupėmis dirbate?</p>	<p>Amžiaus grupės</p>	<p>Suaugusieji ir paaugliai.</p>	<p><i>„dirbame ir su suaugusiais, ir su paaugliais“ (A)</i></p>
		<p>Suaugusieji, kiek mažiau jaunimas.</p>	<p><i>„dirbame daugiau su suaugusiais, o su jaunimu kiek ačiau“<...> „įtvirtinti žmogaus teisių supratimą visuomenėje, padaryti, kad pagarba žmogau teisėms taptų realybe visuomenėje.“(B)</i></p>
		<p>Suaugusieji, yra buvę projektų su vaikais.</p>	<p><i>„Mūsų projektai labiau skirti suaugusiems, tai nėra visiškai teisinga vienujų galimybių atžvilgiu, bet mes sakom, kad dirbam su jaunais profesionalais, t.y. su amžiaus grupe nuo 18 metų. Su vaikais yra buvę projektų, bet labai mažai. Taigi dirbame nuo 18 iki 45 metų žmonėmis. Virš minėtos amžiaus grupės nesiūlome, bet neribojam.“<...> “antrinis tikslas - inicijuoti tinklų kūrimąsi. Mūsų dalyviai</i></p>

			<i>paprastai turi galimybę bendrauti, bendradarbiauti vėliau, ir kai organizacija atsitraukia nuo projekto.” (C)</i>
		Įvairaus amžiaus grupės.	<i>„Mūsų projektų dalyvių amžius įvairus – nuo vaikų (7-10 metų iki senjorų – 70 m. ir vyresni..).“ <...> “pateikti informaciją apie šalies daugiakultūrę sanklodą, akcentuojant jos įvairovę ir formuojant toleranciją bei pagarbą visų tautų kultūrai ir taip palaikant tautinių santykių harmonizavimo procesus visuomenėje. Abipusis pagarbus bendravimas ir bendradarbiavimas – harmoningų tautinių santykių garantas mūsų valstybėje.” (D)</i>
		Suaugusieji.	<i>„Dirbame su suaugusiųjų grupėmis.“ (E)</i>
Kokių rezultatų sulaukėte vykdydami tarpkultūrinio ugdymo projektus?	Tarpkultūrinio ugdymo rezultatai	Išmokstama bendrauti, kuo efektyviau perteikti žinias, patirtį.	<i>„toks bendravimas reikalingas“ <...> „išmokstama bendrauti su kitokios kultūros, religijos, rasės ir pan. žmonėmis“ <...> „kuo efektyviau perteikti žinias, patirtį ir pan.“ <...> „atrandami kultūriniai panašumai ir skirtumai“ (A)</i>
		2007 m. pritraukta 4,5 tūkst. auditorija, 2008 m.- 13 tūkst.	<i>„2007 metais pasiekėm 4,5 tūkst. auditoriją, o 2008 metais rudenį vykusiam festivalyje apsilankė beveik 13 tūkst. žiūrovų“ (B)</i>
		Pradėta Lietuvoje kalbėti apie	<i>„Tada apskritai buvo pradėta</i>

		tarpkultūrinės industrijas.	<i>Lietuvoje kalbėti apie tarpkultūrinės industrijas ir man atrodo prieš metus kultūros ministerija priėmė kultūrinių industrijų vystymo strategiją Lietuvai.“<...> „jau ne vieną kartą girdėjau, iš kitų organizacijų, kad šį metodą naudoja“ (C)</i>
		Rezultatai nenurodomi.	<i>„kokybiniai rezultatai paaiškės per tam tikrą laikotarpį“ (D)</i>
		Rezultatai nenurodomi.	<i>„Pagrindinis tikslas, kurį keliamo yra suaugusiųjų ugdymas. Organizacija savo veikla siekia ugdyti suaugusiųjų gebėjimą aktyviai dalyvauti savo profesinėje veikloje, parengti darbui su tautinėmis mažumomis bei atstovauti suaugusiųjų švietėjų interesus užsienio šalyse.“ (E)</i>
Su kokiomis problemomis susidūrėte vykdydami projektus susijusius su tarpkultūriniu ugdymu?	Kylančios problemos	Griežtesnė atsiskaitomybė nei užsienyje.	<i>„Lietuvoje kai organizacijos vykdo projektus ir atsiskaito fondams, yra griežtesnė atsiskaitomybė nei užsienyje.“ (A)</i>
		Dalis vyriausybinių įstaigų, privačių donorų nemato tarpkultūrinio ugdymo poreikio. Kas met keičiasi Europo komisijos programos.	<i>„dėl to nejaučiamas poreikis. Jis vyksta NVO atveju iš viršaus į apačią, o ne iš apačios į viršų. Organizacijos akcentuoja, kad iš tikrųjų reikia tą daryti, bet nemaža dalis visuomenės, nemaža dalis vyriausybinių įstaigų, to poreikio dar nemato. Nors tyrimai rodo ką kitą, jog reiktų tą daryti.“<...>„Galimi privatūs donoriai irgi nemato jokių prioritetų.“<...>„Europos komisijos</i>

			<i>programos kasmet keičiasi. Šie metai yra kitokie, kiti bus dar kitokie ir nebebus akcentų multikultūriniam dialogui, todėl nebus ir finansavimo“ (B)</i>
		Žmogiškųjų resursų trūkumas.	<i>„vykdydami projektus ko gero mes susiduriame su žmoniškųjų resursų trūkumu, t.y. aktualiausia problema. Projektus mes įgyvendiname per partnerius, arba su partneriais. Dažniausiai mūsų partneriai būna įvairios vyriausybės ir nevyriausybės institucijos. Jie taip pat turi mažai žmonių. Ir dažniausiai mums pritrūksta žmonių, kurie turėtų laiko ir galimybių veiklų organizavimui, ir net administravimui, koordinavimui.“ (C)</i>
		Jaučiamas lėšų stygius.	<i>„Galime teigti, kad turime tam tikrą žinių apie skirtingų Lietuvoje gyvenančių tautybių mentalitetą bagažą ir nemažą autoritetą tautinių bendrijų tarpe, todėl vykdam projektus jų ir nėra. Kaip ir visi, dirbantys trečiajame sektoriuje, jaučiame lėšų stygių, kartais stinga aktyvesnės veiklos iš atskirų NVO lyderių.“(D)</i>
		Ribotas finansavimas.	<i>„ribotas finansavimas“ (E)</i>
Kokias tarpkultūrinio ugdymo problemas sprendžiate?	Problemų sprendimo būdai	Nenurodomi konkretūs sprendimo būdai.	<i>„supažindinti su problema ir išigilinti ne tik į šią problemą, bet ir kitas. Juk negalime likti abejingi tokiems įvykiams. Imamės įvairių priemonių, kad tik tam užkirsti kelią.“ (A)</i>

		Keliamos egzistuojančios problemos, ieškomi partneriai padedantys jas spręsti.	„stengiamės išskirti egzistuojančias problemas, įrodyti, kad iš tikrųjų reikia švietimo iniciatyvų šioje srityje ir ieškom įvairių partnerių, donorų, kurie prisidėtų prie tarpkultūrinio dialogo skatinimo.“ (B)
		Remiamasi patirtimi ir bendradarbiavimu su kitomis organizacijomis.	„Kaupiame medžiagą apie naujai atsirandančias tautines bendruomenes Lietuvoje, perspektyvoje kartu su atskiromis bendruomenėmis parengti vaizdinę medžiagą, kurią būtų galima pateikti visuomenei.“ (D)
Ar dalyvavote tarptautiniuose projektuose? Jei taip, tai su kokiais šalimis teko bendradarbiauti?	Šalys – partneriai tarptautiniuose projektuose	Ispanija, Suomija, Vokietija, Didžioji Britanija, Lenkija, Latvija, Austrija.	„Dauguma dalyvaujame su Europos šalimis, tai būtų Ispanija. Labai glaudūs ryšiai yra su Suomija, su Vokietija, su Didžiąja Britanija, Škotija. Tai pastovūs mūsų partneriai. Bendradarbiaujame su latviais ir lenkais, taip pat austrais.“(A)
		Europos šalys.	„Bendradarbiaujam daugiau su Europos šalimis.“(B)
		Europos, Skandinavijos, Baltijos šalys.	„mūsų organizuojamuose projektuose dalyvauja nuo trijų iki penkiolikos šalių. Dažniausiai mūsų projektuose dalyvauja Europos šalys, tai Skandinavijos šalys, Baltijos šalys, Centrinės Europos šalys: Lenkija, Vengrija, Slovakija, Slovėnija.“ (C)
		Estija, Latvija, Italija, Vokietija, Prancūzija.	„Nuolatinis bendradarbiavimas su Estijos ir Latvijos NVO <...> su Italija, Vokietija, Prancūzija.“(D)

		Latvija, Estija, Norvegija, Suomija, Vokietija.	<i>„ilgalaikiai asociacijos partneriai- Latvija, Estija, Norvegija, Suomija, Vokietija.“ (E)</i>
Kaip manote, ar nevyriausybinių organizacijų veikla šioje srityje, daro įtaką vyriausybiniams organizacijoms? Kokią įtaką?	NVO įtaka VO	Daro įtaką.	<i>„manyčiau, kad nedaug NVO, tačiau jos daro įtaką. Kartais vyriausybines organizacijas, kai kurie NVO veiksmai priverčia susimąstyti. Susimąstyti apie tai kas daroma ne taip, arba kas nedaroma, ar ne daug daroma. Įtaka, manau, yra, ir ji reikalinga, kad pagaliau būtų išjudinamos vyriausybės organizacijos iš rėmų, kad būtų lankstesnės programos ir pan.“(A)</i>
		Daro įtaką.	<i>„Jei nebūtų NVO, tai apskritai nebūtų šis klausimas keliamas. Pasitaiko, kad kreipiasi iš vyriausybinių institucijų, kai jos susiduria su teisės aktais ar programomis, konsultuojasi, kai kuriais klausimais. Prašo pvz., žmogaus teisių dienos paminėjime dalyvauti. Tai mes tokių pasiūlymų irgi sulaukiame. Kreipiasi net iš Seimo žmogaus teisių komiteto ar kažkur kitur prisidėti su savo veikla. Tai, matyt kažkoks poveikis yra.“(B)</i>
		Daro nedidelę įtaką.	<i>„Manyčiau, kad daro, bet Lietuvoj vėl gi, tradiciškai nedaug. Man atrodo, kad Lietuvoje NVO neturi savo ilgų tradicijų ir lobinimo kultūros, ar net patirties kaip daryti įtaką vyriausybiniams organizacijoms, ir valstybiniam sprendimams. Taip yra,</i>

			<i>nes NVO ne taip seniai veikia, ne tokios gausios yra. Aš norėčiau tikėti, kad jos turės didesnę įtaką ateityje, bet šiuo metu jos turi labai minimalią įtaką.</i> “(C)
		Daro didelę įtaką.	<i>„Taip, daro. Aktyvios NVO, dirbančios šioje srityje, “stūmoklis” daugeliui valstybinių programų, įstatyminių aktų ir t.t.”(D)</i>
		Daro įtaką.	<i>„Manyčiau, kad daro, nes NVO dažnai būna pranašesnės savo paslaugų spektru, nes yra suinteresuotos tiek pelno prasme, tiek grįžtančia reakcija, bei motyvacija dėl tolimesnio bendradarbiavimo.” (E)</i>
Nevyriausybinių organizacijų vykdomo tarpkultūrinio ugdymo perspektyvos Lietuvoje ir visame pasaulyje.	Perspektyvos	Suaktyvėjus migracijai tarpkultūrinio ugdymo poreikis stiprės.	<i>„prieš metus ar pora, nebuvo net minties, kad samdomi darbuotojai bus kitataučiai, o dabar jų daugėja“ <...> „Paprastėjant apsigyvenimo Lietuvoje sąlygoms, ši tendencija stiprės. Daugės kitų religijų, rasių, kultūrų ir kt. žmonių, kurie aktyviai dalyvaus visuomenėje. Todėl tarpkultūrinis ugdymas bus reikalingas vis labiau.”(A)</i>
		Tarpkultūrinio ugdymo poreikis didės, augs.	<i>„Perspektyvos yra, nes yra dėl ko dirbti, poreikis didės, augs. Aš tikiuosi, kad ir supratimas augs. Manau, nevyriausybinių organizacijos bus įgijusios patirties šioje veikloje, todėl pradės stipriai plėstis.”(B)</i>
		Erdvės plėstis yra, poreikis didės.	<i>„perspektyvos yra didelės, nes yra erdvės plėstis. Tik klausimas kiek pačios</i>

			<i>NVO yra aktyvios. Panašu, kad NVO vis dar bando išlikti, ir visų pirma ieško finansavimo. Todėl rūpintis savo įtakos zonomis, arba apskritai savo organizacijos efektyviu bendravimu su vyriausybinėmis organizacijomis yra sudėtinga.“(C)</i>
		NVO galimybės plėsti tarpkultūrinį ugdymą didės.	<i>„Didelės. Kaip ir visos kitos NVO galimybės ugdant daugiakultūrę, tolerantišką pilietinę visuomenę.“ (D)</i>
		Sustiprėjus migracijai tarpkultūrinio ugdymo poreikis stiprės.	<i>„vis daugiau žmonių migruos, vis daugiau bus mišrių santuokų, dėl to didės tolerancijos poreikis. O kaip rodo istorija- netolerancija kitoms rasėms, religijoms ir pan. iššaukia karus, nesutarimus“ (E)</i>
Kaip manote, ar vyriausybė pakankamai dėmesio skiria tarpkultūriniam ugdymui?	Vyriausybės dėmesys tarpkultūriškumui	Vyriausybė mažai skiria dėmesio tarpkultūriniam ugdymui.	<i>„Vyriausybė skiria dėmesio, bet man sunku būtų pasakyti ką veikia. Gana daug yra vyriausybinių organizacijų, kurios užsiima ir propaguoja, ir skelbiasi, kad vykdo tarpkultūrinį ugdymą, bet ar iš tikro jos tai daro nežinia. Nors prioritetai vyriausybės turėtų būti peržiūrėti, kaip yra ir ko reikia. Daugelis vyriausybinių organizacijų skelbiasi, kad tai daro, o iš tikro taip nėra. Vyriausybės veiklą pažiūrėjus bendrai kas susiję su švietimu jaunimo, tai dokumentai yra išleidžiami, bet jie nevykdomi.“(A)</i>
		Skeptiškas vyriausybės požiūris.	<i>„Šiuo metu Vyriausybė mato visai kitus prioritetus. <...> Vyriausybės</i>

		<p><i>požiūris į tokius dalykus kaip tarpkultūrinis ugdymas yra skeptiškas. Praeitais metais buvo tokių programų skirtų NVO, kurios kažkaip skatintų pagarbą kitiems ir t.t. Buvo tokių viešųjų akcijų, kaip prieš rasizmą, prieš diskriminaciją kitos religijos pagrindu. Bet tai buvo tik praeitais metais. Kai metai baigėsi, baigėsi ir programa, kurią rėmė ES. Projektą valstybė įgyvendino, ir ta programa uždaroma.“<...> „Aš manau, ką pirmiausia turėtų daryti vyriausybė, tai būtent Švietimo ir mokslo ministerija, tai peržiūrėti programas. Ypač pilietinio ugdymo, ir įtraukti žmogaus teisių švietimą. Padaryti mokymo programą mokytojams, kurie tuo užsiima. Parengti metodologiją, ir ją įvesti į švietimo sistemą. Manychiau, tai būtų pagrindinis žingsnis.“(B)</i></p>
	<p><i>Vyriausybė nepakankamai skiria dėmesio tarpkultūriniam ugdymui.</i></p>	<p><i>„vyriausybė daug dėmesio skiria, kad būtų populiaru, o kadangi visuomenė nėra labai tarpkultūriška, tai jų akcentai yra nacionalizmas, protektyvizmas, ir patriotizmas (ne pačia geriausia prasme). Vyriausybei neužtenka drąsos dažniau priminti visuomenei, kad mes turime keistis, ir turim keistis būtent tarpkultūriškumo linkme. Bijoma prarasti populiarumą.“(C)</i></p>

	<p>Įstatymiškai skiria pakankamai dėmesio, tačiau praktikoje jaučiamas trūkumas.</p>	<p>„ Įstatymiškai – pakankamai. Realizacija – šlubuoja.“ (D)</p>
	<p>Dėmesio skiria nepakankamai.</p>	<p>„Į šį klausimą galima būtų atsakyti vienareikšmiškai - vyriausybė dėmesio skiria nepakankamai. Įtakos turi tai, kad kitataučių Lietuvoje sąlyginai nėra didelis procentas, todėl nėra juntamas didelis susidomėjimas kitomis kultūromis, kurios yra šalimais. Nepakankamas vyriausybės dėmesys šiai sričiai išryškėja įvairių nacionalinių švenčių minėjimo, atminimo dienomis ir pan. <...> Kylantys neramumai, išpuoliai rodo tarpkultūrinio ugdymo trūkumą.“ (E)</p>